T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA BAĞLI CUMHURİYETİN 100. YILINDA AÇILAN HALK KÜTÜPHANELERİNİN MEKÂN TASARIMININ VE HİZMETLERİNİN İNCELENMESİ: KASTAMONU ÖRNEĞİ

HAMİDE KAPDAN

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur AKBULUT
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Ömer DALKIRAN
Jüri Üyesi : Dr. Öğr. Üyesi Burcu AYDEMİR ŞENAY

KASTAMONU-2026

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Hamide KAPDAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KÜLTÜR VE TURİZM BAKANLIĞINA BAĞLI CUMHURİYETİN 100. YILINDA AÇILAN HALK KÜTÜPHANELERİNİN MEKÂN TASARIMININ VE HİZMETLERİNİN İNCELENMESİ: KASTAMONU ÖRNEĞİ

HAMİDE KAPDAN

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI
DANIŞMAN: DR. ÖĞR. ÜYESİ AYŞENUR AKBULUT

Halk kütüphaneleri, toplumun kültürel, eğitsel, sosyal, bilimsel gelişimlerine katkı sağlayan kamu kurumlarıdır. Halk kütüphanelerinin hizmetlerini verimli ve nitelikli bir şekilde gerçekleştirebilmesi için mekân tasarımlarının uygun koşullarda olması ve yeterli donanım özelliklerine sahip olması önem arz etmektedir. Bu doğrultuda bu tezin amacı ülkemizde 2023 yılında Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü (KYGM) tarafından inşa edilen halk kütüphanelerinin mekân tasarımı özellikleri incelenerek günümüzde halk kütüphanelerinin nasıl olması gerektiğine dair çıkarımda bulunmaktır. Çalışmada 2023 yılında KYGM'nin açtığı halk kütüphaneleri her bölgeden bir örnek olacak şekilde ele alınmıştır. Çalışmada, araştırmanın örnek olarak seçilen Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi özelinde mekân tasarım özelliklerinin ve kullanıcılara sunulan hizmetlerin incelenmesi sonucunda halk kütüphanelerinin mekân tasarımlarına ve hizmetlerine önerilerde bulunmak amaçlanmıştır. Çalışmada Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinden 100 kullanıcıya kütüphanenin mekân özelliklerine dair anket uygulanmış ayrıca kütüphanenin mekân özelliklerine dair kütüphane personeline görüşme gerçekleştirilerek, veriler analiz edilmiş ve araştırmanın bulguları oluşturulmuştur. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre mekân tasarım özelliklerinin halk kütüphanesi hizmet çeşitliliği ile uyumlu olması kullanıcıların kütüphane kullanım alışkanlıklarının olumlu yönde etkilemektedir. Çalışmanın son kısmında Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinin mekân tasarımına ve bu mekânlarda sunulan hizmetlerin önemine vurgu yapılarak bu konuda öneriler geliştirilmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Halk Kütüphanesi, Mekân, Mekân Tasarımı

Mayıs 2026, 132 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

AN ANALYSIS OF THE SPATIAL DESIGN AND SERVICES OF PUBLIC LIBRARIES OPENED UNDER THE MINISTRY OF CULTURE AND TOURISM IN THE 100TH ANNIVERSARY OF THE REPUBLIC: THE CASE OF KASTAMONU

HAMİDE KAPDAN

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF INFORMATION AND DOCUMENT MANAGEMENT
SUPERVISOR: ASSIST. PROF. DR. AYŞENUR AKBULUT

Public libraries are public institutions that contribute to the cultural, educational, social, and scientific development of society. For public libraries to provide efficient, high-quality services, it is crucial that their spatial designs are suitable and that they have adequate equipment. Accordingly, this thesis aims to examine the spatial design features of public libraries constructed by the General Directorate of Libraries and Publications (KYGM) in Turkey in 2023, using a sample, and to draw conclusions about how public libraries should be today. In this study, public libraries opened by KYGM in 2023 are considered, with one example from each region. The study aims to make recommendations for the spatial design and services of public libraries by examining the spatial design features and services offered to users at the Kastamonu 100th Anniversary Provincial Public Library, which serves as the research sample. In this study, a survey was administered to 100 users and 5 library staff members from the Kastamonu 100th Anniversary Provincial Public Library regarding the library's spatial features, and the data were analyzed to create the research findings. According to the research findings, the compatibility of spatial design features with the variety of services offered by public libraries positively influences users' library usage habits. The final part of the study emphasizes the importance of the spatial design and services offered in the Kastamonu 100th Anniversary Provincial Public Library, and develops recommendations in this regard.

KEYWORDS: Public Library, Space, Space Desing

May 2026, 132 Page

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez sürecim boyunca başta sabrı olmak üzere hoşgörüsü ve anlayışı ile daima destek olan, bilgi ve tecrübesiyle bana rehberlik eden ve tezimin gelişimine önemli katkılar sunan çok değerli hocam ve danışmanım Dr. Öğr Üyesi Ayşenur AKBULUT'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte beni sürekli motive eden ve yüksek lisans eğitimine başlamam için beni cesaretlendiren meslektaşım, ablam ve çok kıymetli dostum Serap CEBECİOĞLU'na ayrıca çalışma süreci boyunca desteğini her zaman hissettiğim Müdür Yrd. Mehmet ÖZTÜRK'e çok teşekkür ederim.

Hayatımın her anında her zaman yanımda olan, desteğini ve bana olan inancını daima hissettiğim sevgili eşim, hayat arkadaşım Emre KAPDAN'a; tez sürecimde yaşadığım hamilelik döneminde varlığını öğrendiğim minik tekmeleriyle bana güç ve motivasyon kaynağı olan canım kızım Cemre KAPDAN'a ve son olarak her zaman yanımda olan aileme çok teşekkür ederim.

Hamide KAPDAN

Kastamonu, 2026

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ ONAYI ..... **ii**
TAAHHÜTNAME ..... **iii**
ÖZET ..... **iv**
ABSTRACT ..... **v**
TEŞEKKÜR ..... **vi**
İÇİNDEKİLER ..... **vii**
ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ ..... **x**
TABLOLAR DİZİNİ ..... **xii**
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **xiii**
1. GİRİŞ **1**
1.1 Konunun Önemi 1
1.2 Araştırmanın Amacı 3
1.3 Araştırma Yöntemi 4
1.4 Araştırmanın Düzeni 6
2. HALK KÜTÜPHANELERİ **8**
2.1 Halk Kütüphanelerinin Tanımı ve Önemi 8
2.2 Halk Kütüphanelerinin Amacı 9
2.3 Halk Kütüphanesini Oluşturan Unsurlar 11
2.3.1 Kullanıcı/Hedef Kitle 12
2.3.2 Personel 13
2.3.3 Bütçe 14
2.3.4 Derme 16
2.3.5 Bina 17
2.4 Halk Kütüphanelerinin Cumhuriyetin Kuruluşundan Bugüne Gelişimi 19
3. HALK KÜTÜPHANELERİNDE MEKÂN -HİZMET İLİŞKİSİ **24**
3.1 Mekân Kavramı ve Tasarımı 24
3.2 Mekân Tasarımının Önemi 25
3.3 Halk Kütüphanelerinde Mekân Tasarımının Önemi ve Tasarımı Etkileyen Unsurlar 27
3.3.1 Nüfus Yoğunluğu ve Kullanıcı Profili 29
3.3.2 Hizmet Çeşitliliği 31
3.3.3 Teknolojik Gelişmeler 32
3.3.4 Erişilebilirlik 33
3.3.5 Esneklik, İşlevsellik, Sürdürülebilirlik 34
3.3.6 Estetik ve Ergonomik Tasarım 35
3.3.7 Güvenlik Ögeleri 36
3.4 Halk Kütüphanelerinde Mekânın Kullanıcı Hizmetlerine Etkisi 38
3.5 Halk Kütüphanelerinde İç Mekân Özellikleri 40
3.5.1 Mekânsal Organizasyon ve Planlama 40
3.5.2 Görsel Özellikleri 42
3.5.3 İşitsel Özellikleri 43
3.5.4 Atmosferik Özellikleri 43
3.5.5 Dokunsal Özellikleri 45
3.6 KYGM'ye Bağlı Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi Bilgi Hizmetleri 46

3.6.1 Dijital Hizmetler 47
3.6.1.1 Etkin kütüphanem uygulaması 47
3.6.1.2 E-kitabım 48
3.6.1.3 Kitap+ 49
3.6.1.4 Wikilala 50
3.6.1.5 Hızlı-go 51
3.6.1.6 Raunt 52
3.6.1.7 Kelime.com 53
3.6.1.8 Milli kütüphane dijital istasyonları 54
3.6.1.9 Dokunmatik ekranlı katolog tarama kiosksları 55
3.6.1.10 Ödünç- iade istasyonları 56
3.6.1.11 Kitap temizleme cihazı 57
3.6.1.12 Presreader 57
3.6.2 Kültürel Hizmetler 58
3.6.2.1 KÜYAP (Kütüphane yaz programı- kütüphane yarıyıl programı) 59
3.6.2.2 Kütüphanelerdeyiz- MEB 60
3.6.2.3 Türk kültür yolu festivalleri 61
3.6.2.4 Kütüphane ve teknoloji 62
3.6.2.5 Kütüphane haftası etkinlikleri 63
3.7 Çalışma Kapsamında İncelenen 100. Yıl Halk Kütüphanelerinde İyi Örnek Üzerinden Mekân Değerlendirmesi 64
4. ÖRNEK İNCELEME; KASTAMONU 100. YIL İL HALK KÜTÜPHANESİ 84
4.1 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi. Mimari Yapısı ve Mekân Özellikleri 85
4.1.1 Dış Mekân Özellikleri 85
4.1.2 İç Mekân Özellikleri 86
4.1.2.1 Mekânsal organizasyon ve planlama 86
4.1.2.2 Kütüphanenin bölümleri 89
4.1.2.3 Görsel özellikleri 95
4.1.2.4 İşitsel özellikleri 97
4.1.2.5 Atmosferik özellikleri 97
4.1.2.6 Dokunsal özellikler 100
5. BULGULAR 106
5.1 Personel Görüşme Sorularının Değerlendirilmesi 106
5.2 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Dış Mekân Özellikleri Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi 109
5.3 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi İç Mekan Özellikleri Hakkında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi 111
5.4 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Atmosferik Özellikleri Hakkında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi 113
5.5 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Atölye Özellikleri Hakkında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi 113
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 116
6.1 Sonuç 116
6.2 Öneriler 120
KAYNAKLAR 123
EKLER 128

EK A Personel Görüşme Soruları 129
EK B Kullanıcı Görüşme Soruları..... 131
EK C Etik Kurul İzni..... 132
EK D Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü İzni..... 133

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Görsel 2.1 Düzce İl Halk Kütüphanesinin eski ve yenilenmiş hali 22
Görsel 2.2 Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi eski - yeni bina görünümü..... 22
Görsel 3.1 Mekân bellek ilişkisi modeli 27
Görsel 3.2 Halk kütüphanesi bölümleri 41
Görsel 3.3 Etkin kütüphane mobil uygulama görseli..... 48
Görsel 3.4 E- kitabım mobil uygulama görseli 49
Görsel 3.5 Kitap+ uygulaması 50
Görsel 3.6 Wikilala kullanım kılavuzu 51
Görsel 3.7 Hızlı-Go kullanım kılavuzu..... 52
Görsel 3.8 Raunt uygulaması kullanım kılavuzu 53
Görsel 3.9 Kelime.com veri tabanı kullanım kılavuzu 54
Görsel 3.10 Milli kütüphane dijital istasyonu..... 55
Görsel 3.11 Milli kütüphane dijital istasyon üye sayısı yıl bazında dağılımı 55
Görsel 3.12 Katalog tarama kioksu..... 56
Görsel 3.13 Ödünç- iade istasyonu 56
Görsel 3.14 Kitap temizleme cihazı..... 57
Görsel 3.15 Presreader kullanım kılavuzu 58
Görsel 3.16 Halk kütüphaneleri illere göre kültürel etkinlik sayısı 58
Görsel 3.17 Halk kütüphanelerinde etkinliklere katılan izleyici sayısı..... 59
Görsel 3.18 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi KÜYAP etkinlikleri..... 60
Görsel 3.19 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi-Kastamonu MEB kütüphanelerdeyiz etkinlikleri..... 61
Görsel 3.20 Kütüphanelerde düzenlenen kültür yolu etkinlikleri..... 62
Görsel 3.21 Uluslararası kütüphane ve teknoloji festivali 63
Görsel 3.22 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kütüphane haftası etkinlikleri 64
Görsel 3.23 Cizre ilçe halk kütüphanesi dış bina görünümü 65
Görsel 3.24 Okul öncesi ve çocuk bölümü 66
Görsel 3.25 6-14 yaş çocuk bölümü..... 66
Görsel 3.26 Çalışma salonları 67
Görsel 3.27 Etkinlik alanları 68
Görsel 3.28 Görme engelli bölümü..... 68
Görsel 3.29 Denizli 100. Yıl il halk kütüphanesi eski ve yeni dış bina görünümü 69
Görsel 3.30 0-3 Yaş ve okul öncesi çocuk bölümü..... 70
Görsel 3.31 Çalışma salonu, kent arşivi, süreli yayın okuma alanı 70
Görsel 3.32 Konferans salonu, multimedya atölyesi, resim ve sanat atölyesi 71
Görsel 3.33 Gümüşhacıköy ilçe halk kütüphanesi dış bina görünümü..... 72
Görsel 3.34 0-3 yaş ve çocuk bölümü..... 72
Görsel 3.35 Çalışma salonu, dinlenme ve okuma alanı 73
Görsel 3.36 Gümüşhacıköy İlçe Halk Kütüphanesi konferans salonu ve resim sanat atölyesi, oyun atölyesi..... 74
Görsel 3.37 Karacabey 100. Yıl Sadık Yılmaz ilçe halk kütüphanesi çocuk ve bebek bölümü 75

Görsel 3.38 Karacabey 100. Yıl Sadık Yılmaz ilçe halk kütüphanesi yetişkin çalışma ve okuma salonu 76
Görsel 3.39 Malatya 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi dış bina görünümü 77
Görsel 3.40 Malatya 100. Yıl il halk kütüphanesi 0-3 yaş -3-6 yaş 7-14 yaş bölümleri 77
Görsel 3.41 Malatya 100. Yıl il halk kütüphanesi çalışma salonları 78
Görsel 3.42 Oyun atölyesi 79
Görsel 3.43 Malatya 100. Yıl il halk kütüphanesi bilim atölyesi, sanat atölyesi ve cep sinema atölyesi, multimedya atölyesi 80
Görsel 3.44 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi dış bina görünümü 81
Görsel 3.45 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi çalışma salonları 81
Görsel 3.46 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi internet erişim merkezi 82
Görsel 3.47 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi cep sinema salonu 82
Görsel 3.48 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi oyun salonu 83
Görsel 4.1 Kastamonu İl Halk Kütüphanesi dış bina görünümü 85
Görsel 4.2 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi giriş, otopark, yangın merdiveni görseli 86
Görsel 4.3 Zemin kat plan 87
Görsel 4.4 Bodrum kat planı 87
Görsel 4.5 1. Kat planı 88
Görsel 4.6 2. Kat planı 88
Görsel 4.7 3. Kat planı 89
Görsel 4.8 4. Kat planı 89
Görsel 4.9 Oyun salonu 90
Görsel 4.10 Müzik atölyesi 90
Görsel 4.11 Multimedya atölyesi 91
Görsel 4.12 Ahşap atölyesi 91
Görsel 4.13 Okul öncesi bölümü 92
Görsel 4.14 7-14 Yaş Okuma Salonu 93
Görsel 4.15 Sessiz Çalışma Salonu 93
Görsel 4.16 Grup çalışma salonu 94
Görsel 4.17 Kafeterya ve bekleme alanı 94
Görsel 4.18 Çok amaçlı salon 95
Görsel 4.19 Giriş ve danışma bölümü 96
Görsel 4.20 Bekleme alanları ve grup çalışma alanları görsel özellikleri 96
Görsel 4.21 Sirkülasyon alanları görsel özellikleri 97

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 3.1 Kütüphane binaları için hesaplanan dış hava gereksinimi 44
Tablo 4.1 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinde ısı dengesinin değerlendirilmesi 98
Tablo 4.2 Kastamonu 100. Yıl Halk Kütüphanesi mekânsal doku özellikleri 100
Tablo 5.1 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcıların dış mekân özellikleri hakkında görüşleri 110
Tablo 5.2 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi iç mekan özellikleri hakkında kullanıcı görüşleri 111
Tablo 5.3 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi atmosferik özellikleri hakkında kullanıcı görüşleri 113
Tablo 5.4 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi atölye fiziki özellikleri ve malzeme çeşitliliği hakkında kullanıcı görüşleri 114

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

Kısaltmalar

ALA	**:** Amerikan Kütüphane Derneği
IFLA	**:** The International Federation of Library Associations and Institutions (Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu)
Ktb	**:** Kültür ve Turizm Bakanlığı
KÜYAP	**:** Kütüphanelerde yarıyıl programları
KYGM	**:** Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü
MEB	**:** Milli Eğitim Bakanlığı
SPSS	**:** Statistical Package of Social Science
T.C	**:** Türkiye Cumhuriyeti
T.y	**:** Tarih Yok
TDK	**:** Türk Dil Kurumu
UNESCO	**:** United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü)
Vb.	**:** Ve benzeri

1. GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın önemi, amacı, kapsamı, yöntemi ve çalışmanın düzenine yer verilmiştir.

1.1 Konunun Önemi

Kütüphaneler, zaman içerisinde dünyada meydana gelen sosyal, kültürel, teknolojik gelişmelerden etkilenmiş, bu doğrultuda kendilerini yenilemeleri kaçınılmaz hale gelmiştir. Tüm bu gelişmeler, kullanıcıların halk kütüphanelerinden beklentisini de değiştirmiştir. Halk kütüphaneleri, bireylerin yaş, cinsiyet, ırk ayrımı gözetmeden toplumun her kesimine hitap edebilme özelliğine sahiptir. Bu özelliği ile kullanıcı kitlesi en geniş kütüphaneler, halk kütüphaneleridir. Kullanıcılar için halk kütüphaneleri, sadece kitap okunan ve ders çalışılan mekân olmaktan fazlasını ifade eder duruma gelmiştir. Halk kütüphaneleri, kullanıcıların sosyalleşebildikleri, eğlenebildikleri, öğrenebildikleri mekânlar olarak günümüzde varlıklarını sürdürmektedir. Kullanıcıların değişen ihtiyaçları doğrultusunda, dünyada ve ülkemizde "üçüncü mekân" olarak nitelendirilen halk kütüphanesi örnekleri önemli ölçüde artmıştır. Ülkemizde halk kütüphaneleri; belediyeler, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve vakıflar aracılığı ile hizmete açılmaktadır. Bu kütüphaneler arasında ülke genelinde en yaygın kullanıma sahip olanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından açılan halk kütüphaneleridir. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2010 yılından itibaren "Yeni Nesil Kütüphane Binası" olarak adlandırılan binalar inşa edilmeye başlanmış olup, günümüzde de bu uygulama devam etmektedir. Tüm kütüphaneler gibi halk kütüphanelerini de oluşturan önemli unsurlardan biri binadır. Bir halk kütüphanesinin hizmetleri, teknolojik altyapısı, dermesi ve personelin niteliği vb. ne kadar güçlü olursa olsun, kullanıcının kütüphaneye yönelmesindeki belirleyici unsurlardan biri binanın dış görünümüdür. Dış mekân tasarımı, kullanıcının kütüphaneye adım atmasını sağlarken, kullanıcının mekânda kalıcı olmasını sağlayacak olan unsur kütüphanenin iç mekân tasarımıdır. Son yıllarda inşa edilen halk kütüphanelerinin mevcut mekân tasarımlarına bakıldığında, kütüphanelerin modern ve sıra dışı tasarımlarıyla ön plana çıkmaktadır. Bu doğrultuda, kullanıcı sayısı, üye sayısı

ve düzenlenen etkinliklere katılım sayısındaki artış mekân tasarımına verilen önemin artmasıyla ilişkili olabilir.

Halk kütüphanelerinin amaçlarına ve hedeflerine ulaşması için dikkat edilmesi gereken birçok unsur bulunmaktadır. Bu unsurlardan biri, bina tasarımının kütüphaneyle uyumlu olması ve bu doğrultuda kullanıcı memnuniyetini artırmaktır (Çimentepe, 2021, s. 2).

Kullanıcılar binaları belirli amaçlarla kullanırken, binanın iç ve dış özelliklerinden doğrudan etkilenir. Binanın fiziksel özellikleri kullanıcı için konforlu bir alan sunmadığında kullanıcı bu durumdan olumsuz etkilenerek binada geçirdikleri sürede verimliliklerini düşürür. Kullanıcıların sağlığı ve verimliliği üzerinde binanın fiziksel iç çevre, atmosferik, görsel, işitsel ve dokunma özelliklerinin doğrudan etkisi vardır (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 32).

Türkiye, gelişmekte olan ülkeler arasındadır. Bu nedenle ülkemizde coğrafi bölgelere ve ekonomik koşullara göre farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum, bireylerin bilgiye, kültürel hizmetlere, teknolojik hizmetlere erişiminde fırsat eşitsizliğine yol açmaktadır. Halk kütüphanelerinin amaçlarından biri, toplumdaki fırsat eşitsizliğini en aza indirgemektir. Bu nedenle, toplumun gelişmesinde etkin rol oynayan halk kütüphanelerinin hizmetlerini verimli ve sürdürülebilir şekilde yürütmesi büyük önem taşımaktadır. Ülkenin hemen her bölgesinde yaygın kullanıma sahip halk kütüphanelerinde, verimli ve sürdürülebilir hizmet anlayışı geliştirilebilmesi için mekân tasarımının il ve ilçe özelinde ele alınması önem arz etmektedir. Bu çalışmada, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Cumhuriyetin 100. Yılında açılan halk kütüphanelerinin mekân tasarımı ve hizmetleri değerlendirilmeye çalışılacaktır. Örnek olarak ele alınan, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinin mekân tasarımı ve hizmetleri ayrıntılı olarak incelenerek, kullanıcı memnuniyet anketi ile mekân tasarımının kullanıcılar üzerindeki yansımaları doğrultusunda değerlendirmeler yapılacaktır.

Halk kütüphanelerinde mekân bağlamında dikkat edilmesi gereken noktaların ortaya çıkması ve yeni yapılacak binalar için öneri niteliğinde olması, araştırmanın önemini göstermektedir.

1.2 Araştırmanın Amacı

Ülkemizde halk kütüphanelerinin mekân tasarımı son yıllarda geleneksel halk kütüphanesi anlayışından kopmuş ve modern, çok amaçlı kullanım alanına sahip, kullanıcı merkezli kütüphane tasarımı ön plana çıkmıştır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığının, Türkiye Cumhuriyeti'nin Kuruluşunun 100. yılına özel hayata geçirdiği 100 kütüphane hedefi doğrultusunda açılan halk kütüphanelerinde, geçmişten günümüze kütüphanelerin önemli bir değişim geçirdiği görülmektedir. KYGM'nin istatistiki verileri incelendiğinde kütüphaneyi aktif olarak kullanan kişi sayısında artış olduğu görülmektedir. Bu artışın sürekliliği için kütüphaneler, kullanıcıların taleplerini dikkate alarak hizmetlerini gerçekleştirmelidir.

Bu çalışmanın amacı, KYGM'nin 2023 yılında açtığı 100 kütüphane içerisinden seçilen Kastamonu 100. Yıl Halk Kütüphanesi özelinde mekân tasarımını ve hizmetlerini değerlendirmektir. Araştırmada, kütüphane kullanıcılarının kütüphanenin mekân tasarımı ve hizmetlerine yönelik anket sorularına verdikleri cevaplar doğrultusunda, Kastamonu özelinde veri toplamak ve ülke genelinde de kütüphanelerin mekân tasarımının iyileştirilmesine temel olabilecek öneriler geliştirmek amaçlanmaktadır.

Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcılarının anket cevapları doğrultusunda, çalışmanın gelecekte açılacak olan halk kütüphanelerinin bina tasarımında dikkat edilmesi gereken hususlar konusunda yol gösterici olması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda, tezin alt amacı halk kütüphanelerinin hizmetlerini verimli, işlevsel ve sürdürülebilir kılmalarına destek olmaktır.

Araştırmanın amacı ve kapsamı doğrultusunda, çalışmanın varsayımı; "Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinin mekânsal özelliklerinin, kullanıcıların kütüphaneyi kullanım düzeyleri ve kütüphane hizmetlerine yönelik değerlendirmeleri üzerinde etkili olduğu" şeklinde belirlenmiştir.

1.3 Araştırma Yöntemi

Çalışmada, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanılabileceği karma araştırma yöntemi kullanılmıştır. "*Karma araştırma yöntemi; Nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin araştırmada beraber kullanılmasını ifade eden ve olgunlaşmakta olan bir araştırma tekniğidir*" (Kara, 2023, s. 76). Çalışmanın nicel aşamasında veri toplama tekniği olarak anket tekniği kullanılmıştır. Bu bağlamda Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesindeki mevcut durumun belirlenmesi amacıyla kullanıcı memnuniyetine yönelik bir anket formu hazırlanmıştır. Anket formunun oluşturulmasında konuya ilişkin literatürden yararlanılmış ve daha önce benzer araştırmalarda kullanılan ölçme araçları incelenerek araştırmanın kapsamına uygun bir soru seti [1]geliştirilmiştir. Araştırmanın uygulanabilmesi için gerekli etik kurul izni alınmış olup, veri toplama süreci etik ilkelere uygun olarak yürütülmüştür.

Araştırmada kullanılan anket, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcılarına yönelik mekân tasarımının memnuniyetini ölçme amacıyla hazırlanan 34 sorudan oluşmaktadır. Anket, 18 yaş üzeri kullanıcılarla gönüllülük esasına bağlı olarak yürütülmüştür. Çalışmaya 03.01.2025-01.03.2025 tarihleri arasında kütüphaneden yararlanan 6.455 kullanıcı arasından 100 kullanıcı gönüllü olarak katılım sağlamıştır. Çalışma sonunda elde edilen veriler, SPSS (Statistical Package of Social Science) programı kullanılarak araştırmanın amacı ve hedefleri doğrultusunda değerlendirilmiştir.

Araştırmanın bulguları, verilerin toplandığı dönemde Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesini aktif olarak kullanan katılımcıların görüşleri ile sınırlıdır. Bu nedenle elde edilen sonuçlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından Cumhuriyet'in 100. yılı anısına başlatılan "100. Yılda 100 Yeni Kütüphane" projesi kapsamında hizmet veren benzer özelliklere sahip kütüphaneler için yol gösterici nitelikte olmakla birlikte; bu kapsamda hizmet veren diğer 100. Yıl Kütüphanelerini temsil ettiği söylenemez.

[1] Anket sorularının geliştirilmesinde, *Halk Kütüphanelerinde İç Mimari, Kullanıcı Bağlamında Çocuk Kütüphanelerinin Tasarım Kararlarının Değerlendirilmesi: Prof. Dr. Alâeddin Yavaşca Çocuk Kütüphanesi Örneği* ve *Çocuk Kütüphanelerinde Mekân Tasarımı* ve *Türkiye'deki Çocuk Kütüphaneleri* başlıklı yüksek lisans tez çalışmalarından yararlanılmıştır.

Araştırmanın evreni, çalışmanın amaç ve kapsamında uygun olarak Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcılarından oluşturmaktadır. Örneklem grubu ise 03.01.2025-01.03.2025 tarihleri arasında, kütüphane hizmetlerinden yararlanan kullanıcılar arasından seçilmiştir. Bu kapsamda çalışmada, örneklem grubunun oluşturulmasında tüm kullanıcılara erişimin zaman ve maliyet açısından güç olması nedeniyle ilgili tarihler arasında kütüphaneden yararlanan 100 kullanıcı, amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda örnekleme ile belirlenmiştir. Kolayda örnekleme yönteminde; araştırmacı ihtiyaç duyduğu örneklem grubuna ulaşana kadar, erişimi en kolay kullanıcı grubundan başlar veya en ulaşılabilir, en az maliyetli durumu seçerek çalışmasını sürdürür (Cohen vd. 2005'den, akt. Akçay, 2020).

Çalışmanın, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi üzerinden yürütülmesinde araştırmacının ilgili kurumda uzun yıllardır görev yapıyor olması da etkili olmuştur. Bu durum, araştırmacının kurumun fiziksel yapısını, hizmet süreçlerini ve kullanıcı profilini yakından tanımasına olanaklı kılmasının yanında veri toplama sürecinin etkin bir şekilde yürütülmesine ve gerekli verilere erişimin kolaylaştırılmasına katkıda bulunmuştur.

Çalışmanın nitel aşamasında veri toplama tekniği olarak literatür taraması, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ve yerinde gözlem yöntemlerinden yararlanılmıştır. Literatür taraması ile Kültür ve Turizm Bakanlığının Cumhuriyetin 100. Yılında açtığı 100 halk kütüphaneleri üzerine oluşturulan çalışma kapsamında öncelikle kütüphanelerle ilgili ulusal literatürde bulunan basılı ve elektronik kaynaklara başvurularak genel bir literatür taraması yapılmıştır. Böylece kütüphaneler hakkında genel bilgiler elde edilmiştir. Literatür taraması sonucu oluşturulan çerçeve kapsamında halk kütüphanelerinin mekân özelliklerinin, hizmetlerini etkileyen kriterler üzerinde durulmuştur. Belirlenen kriterler üzerinden KYGM'ye bağlı 100. Yıl Halk kütüphaneleri incelenmiştir. Kütüphane binalarının dış ve iç mekân özelliklerinin olduğu görsellere yer verilmiştir. Araştırmada kullanılan bir diğer veri toplama tekniği ise yarı yapılandırılmış görüşme tekniğidir. Yarı yapılandırılmış görüşme, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi'nde farklı görev ve sorumluluklara sahip görev yapan beş (5) personel ile yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Kütüphanede görev yapan tüm personelin araştırmaya dâhil edilmesi nedeniyle ayrıca bir örnekleme yöntemine

başvurulmamıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme ile kütüphanenin mekânsal özelliklerine ilişkin veriler elde edilmiştir.

Çalışmada kullanılan bir diğer veri toplama tekniği gözlem tekniğidir. Araştırmacının Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinde görev yapıyor olması, kurumun fiziksel mekânını, hizmet süreçlerini ve kullanıcı davranışlarını doğal ortamında uzun dönemli olarak gözlemleyebilmesine olanak sağlamıştır. Bu durum, kütüphane kullanımına ilişkin süreçlerin daha kapsamlı biçimde değerlendirilmesine ve araştırma kapsamında ihtiyaç duyulan verilere doğrudan erişilmesine katkı sağlamıştır. Gözlem yoluyla elde edilen veriler, anket ve görüşme bulgularının desteklenmesi ve araştırma sonuçlarının daha bütüncül bir şekilde yorumlanması amacıyla kullanılmıştır.

Çalışmanın nitel bölümünde kullanılan veri toplama teknikleri ile elde edilen veriler, araştırmanın amacı doğrultusunda betimsel analiz yaklaşımıyla değerlendirilmiştir. Bu bağlamda bulgular, araştırmacının gözlem notları ve görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda yorumlanmış ve araştırma bulgularının desteklenmesinde kullanılmıştır.

1.4 Araştırmanın Düzeni

Tezin ilk bölümü, konunun öneminin, tezin amacının ve araştırma yönteminin açıklandığı bölümdür.

Tezin 2. bölümünde, halk kütüphanelerinin amacı, ögeleri vb. unsurların kapsamlı olarak ele alındığı bölüm ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan itibaren halk kütüphanelerinin ülkemizdeki gelişimlerinden kısaca bahsedildiği kısım yer almaktadır.

Tezin 3. bölümünde, mekân tasarımının önemi ve halk kütüphanesi hizmetlerine yansımaları ele alınmıştır. 100. yıl halk kütüphaneleri arasından seçilen iyi örnekler incelenerek mekân tasarımları ve hizmetleri ile ilgili ayrıntılı bilgiler sunulmuştur.

Tezin 4. bölümünde, araştırma kapsamında incelenen Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi örneğinin mekân tasarımı özelliklerine detaylı olarak yer verilmiştir.

Tezin 5. Bölümünde, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcı ve personele uygulanan anket verilerinden elde edilen bulgular değerlendirilmiştir.

Tezin 6. Bölümünde, sonuç ve öneriler kısmı bulunmaktadır.

2. HALK KÜTÜPHANELERİ

Çalışmanın bu bölümünde, halk kütüphanelerinin tanımı, amacı, önemi halk kütüphanesini oluşturan unsurlar ve Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze halk kütüphanelerinin gelişimine dair araştırmalara yer verilmiştir.

2.1 Halk Kütüphanelerinin Tanımı ve Önemi

Halk kütüphaneleri, toplumların bilgiye, kültüre, kitaba açılan kapılarıdır. Halk kütüphanelerinde şekil ve hizmet anlamında geçmişten günümüze kadar birçok değişim yaşanmış olmasına rağmen, halk kütüphanelerinin değişmeyen en temel özelliği hizmetlerini tüm kullanıcılara ücretsiz ve eşit bir biçimde sunmalarıdır. Aşağıda, halk kütüphanelerinin özelliklerinin kolay algılanabilmesi adına bazı tanımlara yer verilmiştir.

Halk kütüphaneleri, insanların yaş, cinsiyet, uyruk, meslek fark etmeksizin hizmetlerden ücretsiz ve özgürce faydalandığı, kitapların okunduğu ve ödünç alındığı yerler olmasının yanı sıra konferans, sergi, sunum gibi birçok sosyal ve kültürel etkinliklerin yapıldığı yerlerdir (Topatan, 2021, s. 30).

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği'nde kütüphane,

> Yurttaşların yaşam boyu öğrenme, bağımsız karar verebilme, bilgi, eğitim ve kültürlerini geliştirme, dinlenme ve özgür zamanlarını değerlendirme, bireysel ve toplumsal gelişim için gereksinim duyulan bilgiyi hiçbir ayırım gözetmeden ve bedelsiz sağlayan birer kültür ve yaygın eğitim kurumu olan Bakanlığa bağlı il, ilçe, şube halk, çocuk ve edebiyat müze kütüphanelerini kapsayan kamusal yapı (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

olarak tanımlanmaktadır.

Halk kütüphaneleri, bu tanımlardan da anlaşılacağı üzere toplumun kültürel, sosyal, eğitsel, teknolojik hizmetler ile buluşmasına aracılık eden kültür kurumlarıdır. Tüm bu hizmetleri sağlarken bireyler arasında hiçbir ayrım yapmamaktadır. Bu özelliği halk kütüphanelerini diğer tüm kütüphanelerden ayıran temel unsurdur. Geçen zaman içerisinde dünyada yaşanan gelişmelerden etkilenmesine rağmen, hizmet anlayışının

temelinde her zaman kullanıcı ihtiyaçları yatmaktadır. Bu bağlamda, dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler halk kütüphanelerinin hizmet ve tasarım özelliklerini doğrudan etkilemiştir. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, bu yenilikleri "Yeni Nesil Kütüphanecilik/ Yaşayan Kütüphaneler" olarak adlandırmaktadır. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın ifadesine göre, "Kütüphaneler sadece bilgi kaynaklarının korunduğu ve ödünç verildiği yerler olmaktan çıkarılarak; bilginin üretildiği, deneyimlendiği ve toplumun sosyalleştiği çağdaş alanlar haline dönüştürülmektedir."

Bireyler yaşadıkları çevre ve imkanlar doğrultusunda internet, kitap vb. kaynaklara erişimde zorluk çekebilmektedir. Halk kütüphaneleri, bulundukları bölgenin internet, bilgisayar ihtiyacını karşılarken, kütüphaneler arası ödünç verme hizmeti sayesinde başka halk kütüphanelerinin dermesindeki kitabı ödünç alma talebinde bulunarak temin edebilir. Böylece halk kütüphanesi, bireyler arasındaki bilgiye erişimdeki fırsat eşitsizliğini ortadan kaldırmış olur.

Bu durum, halk kütüphanelerinin toplumsal eşitliği gözeten ve topluma yön verebilecek nitelikte kurumlar olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, kütüphanelerde bulunan kaynakların güncel ve nitelikli olmasının önemi de vurgulanmaktadır. Gelişmelerin yakından izlenmesi ve kullanıcıların ortaya çıkan yeni ihtiyaçlarına uygun hizmetlerin sunulması, bu kurumların etkinliği açısından büyük önem taşımaktadır (Karadağ, 2024, s. 4).

2.2 Halk Kütüphanelerinin Amacı

Halk kütüphaneleri, kullanıcı çeşitliliği ve hizmet bakımından oldukça zengin kurumlar olarak değerlendirildiğinde amaçlarının ve görevlerinin de bu doğrultuda zenginleştiği görülmektedir.

Kütüphaneler bulunduğu yörenin tarihini ve kültürünü koruyup, gelecek nesillere aktarmanın yanında bölgenin ekonomik, siyasi, kültürel durumlarından etkilenen kültür kurumları arasında önemli bir yer edinmişlerdir (Eroğlu, 1990'dan akt. Parlak ve Aydın, 2020, s. 82).

Geçmişte basılı kaynaklardan elde dilen bilgi, günümüzde teknolojinin gelişmesiyle birlikte sanal ortamlarda da ulaşılabilir olmuştur. Bu durum zaman zaman bilginin doğruluğu ve güvenilirliği tartışmaları ile birlikte bilgi kirliliği olgusunu gündeme getirmiştir. Halk kütüphanelerinin görevi, geçmişte olduğu gibi günümüzde de toplumu doğru bilgi kaynağı ile buluşturmaktır.

"Bugün içinde bulunduğumuz çağ "bilgi çağı", bu çağın en önemli metası da "bilgi"dir" (Ersoy ve Yılmaz, 2009, s. 805). Bu bağlamda, halk kütüphaneleri bir yandan halkın doğru ve güvenilir bilgiye erişmesini sağlarken, diğer yandan toplumun kültürel, eğitsel, sosyal ve hemen her alandaki gelişimine destek olmayı temel hedef edinmiştir.

Halk, kütüphanesini güvenilir bilgi merkezi olarak görmekte, bu nedenle halk kütüphanesinin temel amacı hizmet verdikleri toplumu doğru ve ileriye dönük biçimde bilgilendirmek ve bilinçlendirmek olmalıdır (IFLA, 2022, s. 1).

Aşağıda, halk kütüphanelerinin amaçlarını kavramaya yönelik Halk Kütüphaneleri Yönetmeliğinde belirlenen bazı görevlere değinilmiştir.

Halk Kütüphaneleri yönetmeliğinin 7. maddesinde kütüphaneler aşağıda belirtilen görevleri yerine getirir:

> a) Amacı doğrultusunda kütüphane materyali seçer, sağlar; kütüphanecilik teknik ve yöntemlerine uygun olarak düzenler ve kullanıcıların hizmetine sunar.
>
> b) Kütüphane materyalini kütüphane dışında kullanılmak üzere ödünç verir.
>
> c) Kullanıcılar tarafından aranan, ancak kütüphanede bulunmayan materyali sağlar ya da kullanıcıları bu materyalin bulunduğu kütüphanelere yönlendirir.
>
> ç) Bulunduğu bölgenin kültürel, sosyal, tarihi ve ekonomik yapısı ile ilgili yerel derme oluşturur ve hizmete sunar.
>
> d) Yerel girişimcilere ve yerel ekonomik gruplara bilgi gereksinmelerini karşılayacak bilgi hizmetlerinin organizasyonunu yapar.
>
> e) Kullanıcı rehberliği ve danışma hizmeti verir.
>
> f) Gerçek ve tüzel kişiler tarafından kurulmuş veya kurulacak olan halka açık özel kütüphanelerin teknik iş ve işlemlerine rehberlik eder.

g) Tüm yaş grupları için sanatsal, bilimsel, eğitici ve kültürel etkinlikler düzenler, mevcut etkinliklere katılım ve destek sağlar.

ğ) Kütüphane hizmetlerini geliştirmek ve yaygınlaştırmak amacıyla, çevresindeki diğer kamu kurumları, yerel yönetimler, eğitim, öğretim, kültür-sanat, sivil toplum kuruluşları ve gönüllü kişilerle iş birliği yapar.

h) Yerleşik kütüphane hizmetinden yararlanamayan yerleşim birimlerine gezici kütüphane aracı ile hizmet götürür.

ı) Engelli, hasta, yaşlı ve eve bağımlı kişiler için uygun hizmetler sunar.

i) Kadınlara yönelik pozitif ayrımcılığı desteklemek amacıyla özel hizmetler sunar.

j) Derleme işlerini, yürürlükteki derleme mevzuatı hükümlerine göre yürütür.

k) Yürürlükteki mevzuat doğrultusunda kütüphane hizmeti ile ilgili diğer görevleri yerine getirir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

Yönetmelikte yer alan halk kütüphanesinin görevlerine bakıldığında,

Halk kütüphanelerinin temel amacı, eğitim, bilim, kültür, sanat başta olmak üzere her alanda bilgi ve kültür hizmetlerini herhangi bir sınıf, kültürel kimlik, yaş ve cinsiyet farkı gözetmeksizin tüm bireylere eşit olarak sunmaktır. Halk kütüphaneleri, sunduğu danışma ve kullanıcı rehberliği gibi hizmetlerle toplumu okuryazarlık oranını artırmayı ve iyileştirmeyi amaçlar. Halk kütüphaneleri, bilgiye erişim hizmetleri, teknolojiye dayalı hizmetler, çocukların eğitimlerine ve kişisel gelişimlerine katkı sağlayan etkinlikler ve kırsal alanlar için gezici kütüphane hizmetleri aracılığıyla fırsat eşitsizliğini gidermeye yönelik faaliyetler yürütmekte ve bu sayede toplumun her kesimine ulaşmayı amaçlamaktadır. Son yıllarda sayıları hızla artan yeni nesil kütüphaneler aracılığıyla bilgisayar, internet, atölye çalışmaları gibi olanaklar sunulmakta; bu doğrultuda yenilikçi bir yaklaşım benimsenerek kütüphane hizmetlerinin geliştirilmesini amaçlanmaktadır.

2.3 Halk Kütüphanesini Oluşturan Unsurlar

Ülkemizde halk kütüphaneleri, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından kurulan ve toplumun her kesimine hizmet vermekle yükümlü olan kurumlardır. Kurumların amaç ve hedeflerini gerçekleştirmesinde önemli rol oynayan ve kurumların temel yapı taşını oluşturan çeşitli unsurlar bulunmaktadır. Halk kütüphanelerinin hedeflerini gerçekleştirmesi ve hizmetlerini etkin biçimde verebilmesi için de bu unsurların bir

arada ve dengeli biçimde varlığı gereklidir. Halk kütüphanesi oluşumunda 5 temel ögeden bahsedilmesi mümkündür. Bunlar: bina, bütçe, personel, kullanıcı ve dermedir. Nitekim bir örnekten yola çıkılacak olunursa, bir hastanenin doktor, hasta, bina ve bütçe olmadan işlevlerini yerine getirmesi mümkün olmadığı gibi, kütüphanelerin de söz konusu temel ögeler olmadan amaçlarını gerçekleştirmesi mümkün değildir.

Bu ögeler bir arada ve dengeli biçimde değerlendirilmediği takdirde, halk kütüphanelerinin yukarıda belirtilen görev ve amaçlarını yerine getirmesinde aksaklıklar yaşanması kaçınılmaz olacaktır. Bu nedenle bir kütüphane kurulmadan önce hizmet verilecek bölgenin nüfus yapısı, personelin niteliği, coğrafi koşulları, bölgedeki kullanıcıların eğitim düzeyleri, kültürel gereksinimleri ve bilgiye erişim olanakları dikkatle analiz edilmelidir. Yapılan bu analiz doğrultusunda, toplumun ihtiyacına yönelik kütüphane tasarımı yapılmalıdır.

2.3.1 Kullanıcı/Hedef Kitle

Kütüphaneler, hizmet verdikleri kullanıcı grubu ve amaçlarına göre üniversite kütüphanesi, müze ve edebiyat kütüphanesi, yazma eserler kütüphanesi, çocuk ve bebek kütüphanesi ve halk kütüphanesi gibi farklı türlere ayrılmaktadır. Bir kütüphanenin oluşum sürecinde etkin rol oynayan en önemli unsur kullanıcı kitlesidir. Örneğin, üniversite kütüphaneleri üniversitesinin mensuplarına (öğrenci, akademik ve idari personel) yönelik hizmet politikası geliştirirken, çocuk ve bebek kütüphaneleri çocuk yaş grubuna yönelik hizmet politikası geliştirir. Ancak halk kütüphanelerinin kullanıcı kitlesi, Gill'in de belirttiği gibi toplumun tüm kesimi yani "herkes" tir.

> Her yaştan ve yaşamın bütün basamaklarındaki insanlar: Çocuklar, genç yetişkinler, yetişkinler; özel gereksinimi olan bireyler ve gruplar; farklı kültürler ya da etnik gruplar, engelliler, eve bağımlı kişiler, kurumsal bağımlılığı olan kişiler; topluluktaki daha büyük kurumlar: topluluktaki eğitimsel-kültürel-gönüllü organizasyonlar ve gruplar, iş çevresi, yerel otorite gibi temel yönetsel organ (Gill, 2004, s. 55).

Bu noktada halk kütüphanelerinin oluşumunda etkin rol oynayan en önemli ögenin kullanıcı kitlesi olduğu bir gerçekliktir.

Halk kütüphanelerinin diğer kütüphanelere oranla kullanıcı yelpazesinin geniş olması hizmetlerini ve amaçlarını şekillendirmektedir. Toplumdaki tüm bireylerin hizmetlerinden kolaylıkla yararlanabileceği kütüphane halk kütüphanesidir. Halk kütüphaneleri oluşturulurken hizmet vereceği bölgenin kullanıcı profilini doğru analiz edilmelidir. Bu sayede halk kütüphaneleri hizmetlerini verimli ve etkin şekilde sunacaktır. Örneğin, halk kütüphanesinin hizmet verdiği bölgede yaşlı nüfus genç nüfusa oranla fazla ise yaşlı nüfusun ihtiyaç ve taleplerine öncelik verilmeli ancak genç nüfusun potansiyeli doğrultusunda da hizmetleri geliştirilmelidir. Burada amaç, erişilebilecek maksimum potansiyel kullanıcı grubuna ulaşarak bireylerin kütüphane hizmetlerinden etkin biçimde kullanmalarını teşvik etmektir.

2.3.2 Personel

Kütüphanenin etkin biçimde kullanılmasını sağlayan, kütüphane işleyişinde önemli rol oynayan unsurlardan biri de "personel"dir. Personel, kullanıcı ve kütüphane arasında bağ oluşmasını ve kütüphane hizmetlerinin etkin biçimde yürütülmesini sağlar. Mesleki bilgi ve tecrübesi doğrultusunda sorumluluklarının gereğini yerine getirir.

Kütüphanelerde farklı meslek gruplarından personele ihtiyaç bulunmaktadır. Her meslek grubunun görev ve sorumlulukları farklıdır. Bu nedenle bir kütüphanenin personel ihtiyacı doğru analiz edilmelidir. Özellikle kütüphanecilik hizmetlerinin çağdaş biçimde yürütülmesini ve kullanıcı ile bağın güçlenmesini sağlayacak olan kütüphanecilerdir. Bu nedenle en başta kütüphanecilik/ bilgi ve belge yönetimi eğitimi almış meslek elemanlarının kütüphanelerde çalışması zorunludur. Kütüphanecilerin yanı sıra idari ve mali işler, temizlik hizmetleri ve teknik hizmetlerde destek sağlayacak personelin de kütüphanede yeterli sayıda bulunması, hizmetlerin aksamadan yürütülmesi açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda, halk kütüphanelerindeki personel grupları şu şekilde gruplanabilir:

- Mesleki eğitime sahip kütüphaneciler
- Kütüphane yardımcıları
- Alanında uzmanlaşmış personel

- Destek personelinden oluşmaktadır (IFLA, 2010, s. 84).

Teknolojik gelişmelere paralel olarak, söz konusu gelişmelere uyum sağlayabilecek nitelikli personelin önemi artmıştır. Personelin yeniliklere ayak uydurması, gelişime açık olması yenilenen kütüphane hizmetlerinin aksamadan yürütülmesini sağlayacaktır. Bu nedenle, kütüphanecilik mesleğinin eğitimini almış kişilerin kütüphanelerde görevlendirilmesi gerekmektedir. Günümüzde halk kütüphanelerinin en önemli sorunlarından biri personel eksikliğidir. Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi personeli ile yapılan görüşme neticesinde elde edilen bilgiler doğrultusunda Kastamonu özelinde ilçe halk kütüphanelerinin bir çoğun da tek personel olduğu tespit edilmiştir. Personel eksikliği, yerelde geçici kurum içi veya kurum dışı görevlendirmeler aracılığı ile giderilmeye çalışıldığı belirtilmiştir.

Halk kütüphanesi açılmadan önce personel nitelikleri ve özellikleri doğru analiz edilmeli; yeterli sayıda personele ulaşılmadığı takdirde kütüphane hizmete açılmamalıdır. Kütüphanede personel yetersizliği bakımından yaşanabilecek aksaklıklar, en temel kütüphane hizmetlerinin profesyonel biçimde verilememesine ve doğal olarak kullanıcının kütüphane ile oluşturduğu bağın zedelenmesine yol açabilir.

2.3.3 Bütçe

Kütüphanelerin kullanıcılara sunduğu hizmetlerin niteliği, büyük ölçüde ayrılan bütçe ile doğrudan ilişkilidir. Kullanıcılara etkin ve verimli hizmet sunulabilmesi ve kütüphane gereksinimlerinin karşılanabilmesi için yeterli maddi kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır (Cengiz, 2017, s. 14).

Halk kütüphanelerinin amaçlarının gerçekleştirilebilmesi için, kütüphanenin bir bütçe planının olması gerekmektedir. Bütçe temini konusunda yaşanabilecek herhangi bir aksaklık, kütüphanelerin işleyişini olumsuz etkileyecektir. Bu nedenle, bütçe planlaması yapılırken kütüphanenin fiziki, elektronik ve kültürel hizmetleri personel, kullanıcı ihtiyaçları vb. tüm ögeler doğru analiz edilmelidir.

Yaşanabilecek aksaklıkların önüne geçmek için bütçe planlaması yapılmalı ve gerektiği durumlarda bütçe güncellenmelidir (Sözen, 2023, s. 79).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı halk kütüphanelerinin bütçesi, KYGM aracılığı ile karşılanmaktadır. Kişi ve kurumlar tarafından bağış yoluyla yapılan yardımlar da Bakanlık izni doğrultusunda kabul edilebilmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığının 2012 yılında başlatmış olduğu proje, "Çocuk Kütüphanelerinin İyileştirilmesi" olarak 5 milyon TL ödenek ile başlatılmış, sonrasında 2013 yılından bu yana kapsamı genişletilerek "Çocuk ve Halk Kütüphanelerinin İyileştirilmesi" ismiyle devam etmektedir. 2022 yılı itibariyle, 265 kütüphane 226 milyon TL harcanarak kütüphaneler yenilenmiştir (KYGM, 2026). Kütüphane başına yaklaşık 852.830,189 TL bütçe ayrıldığı varsayıldığında, bu miktarın kütüphane yenileme sürecine önemli ölçüde katkı sağladığı söylenebilir.

Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı yenilenen halk kütüphanelerinin yıllık bütçe ihtiyacı KYGM tarafından sağlanmaktadır. Yukarıdaki rakamlar incelendiğinde halk kütüphanelerinin ihtiyaçlarına yönelik belirli bir düzeyde bütçe ayrıldığı anlaşılmaktadır.

Halk kütüphanelerinin günümüz ihtiyaçlarına yönelik uygun hizmetle yaklaşımlarını geliştirebilmesi için yeterli finansal kaynak sağlanması gerekmektedir. KYGM'ye bağlı halk kütüphaneleri ödenek taleplerini yıl içerisindeki ihtiyaçları doğrultusunda resmi yazı yoluyla bakanlıktan talep eder ve bu talepler, bütçe koşulları çerçevesinde bakanlık tarafından değerlendirilerek ilgili birimlere ödenek aktarımı gerçekleştirilir (KYGM, 2026).

Halk kütüphanelerinin yıllık finansman desteği ihtiyacı duyduğu bölümler şu şekilde sıralanabilir:

1. Personel istihdamı

2. Kitap, süreli yayın alımları için ödenek temini

3. Kırtasiye malzemesi alımı için ödenek temini

4. Genel bina ihtiyaçları (temizlik malzemesi, elektrik ısınma giderleri)

5. Personel maaş, görevlendirme yollukları ve diğer giderler için yapılan harcamalar

6. Gezici kütüphane varsa gezici kütüphane bakımları, benzin gibi ihtiyaçların temini

7. Kültürel etkinlikler, faaliyetler için gerekli malzemelerin ve hediyelerin temini

8. Elektronik malzemelerin arızası veya masa, raf tadilatı gibi işlemlerin giderilmesi

9. Kütüphaneler arası ödünç verme işlemi ile oluşan kargo masrafları için ödenek temini

10. Bazı kütüphaneler başka kurumlar tarafında Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne kiralanabilmektedir. Bu kira masraflarının karşılanması için ödenek temini

11. Taşınma vb. gibi durumlarda taşınma masrafları için ödenek temini

12. Cilt ve Basılı malzeme için ödenek temini. (İl Halk Kütüphaneleri tarafından ödeme yapılır ve ilçe halk kütüphanelerine ihtiyaçları doğrultusunda her yıl gönderilir (KYGM, 2026).

2.3.4 Derme

Halk kütüphanelerinin, amaçlarını ve hizmetlerini gerçekleştirmesinde etkin rol oynayan temel unsurlarından biri dermedir. Derme: kullanıcıların eğitim, bilgi edinme ve bireysel gelişim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla toplanan, çeşitli teknik süreçlerden geçirilerek düzenlenen ve erişime sunulan tüm materyaller, kütüphane koleksiyonundaki bilgi kaynaklarını ifade etmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

Halk kütüphanelerinin dermesi güncel olmalı ve toplumdaki tüm bireylerin ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmelidir. Ülkede basılan güncel yayınlar mümkün olan en kısa sürede dermeye eklenmeli ve kullanıcı hizmetine sunulmalıdır. Kullanıcı kitlesi

toplumun tüm kesimi olan bir halk kütüphanesi tüm bireylerin ihtiyaç ve taleplerini dikkate alarak dermesini oluşturmalıdır. Burada dikkat edilmesi gereken nokta, her halk kütüphanesi kendi bulunduğu bölgeye göre derme politikasını oluşturmalı ve kullanıcı ihtiyaçlarını doğru analiz etmelidir. İhtiyaç analizi yapılırken kullanıcılara yüz yüze yöneltilen sorularla ya da sosyal medya üzerinden bir form aracılığıyla dermeye katılması istenilen kaynakları belirtmeleri istenilebilir. Halk kütüphaneleri, kullanıcı gruplarının taleplerini dikkate alarak dermeyi güncellemelidir. Bu kapsamda her halk kütüphanesi, kullanıcı profiline uygun biçimde dermesini düzenli aralıklarla güncellemelidir.

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte basılı malzemelerin dijitalleştirilmesi bir ihtiyaç haline gelmiştir. Bu nedenle son zamanlarda halk kütüphanelerinde e-kitaplar ve dijital gazete arşivleri oluşturulmaya başlanmıştır. Derme denildiğinde akla ilk gelen basılı kaynaklar olmamalıdır. Gelişen ve değişen dünyada bireylerin kaynaklara uzaktan erişim imkânına sahip olması, kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda değerlendirilmelidir.

2.3.5 Bina

Halk kütüphanelerinin yukarıda bahsedilen unsurlara bağlı olarak hizmetlerini verimli ve etkin biçimde gerçekleştirebilmesi için kütüphane binalarının fiziksel koşullarının uygun olmasına bağlıdır. Halk kütüphanelerinin geçmişteki görsellerine bakıldığında, tek katlı ya da bir kurumun içerisinde kütüphane için ayrılan bir bölümde hizmet verdikleri görülmektedir. Günümüzde kütüphane binaları birçok etkene bağlı olarak çok katlı binalardan oluştuğu görülmektedir. Bu değişime neden olan birden fazla faktör vardır. Nüfus artışı, hizmet çeşitliliği, kullanıcı profilinde meydana gelen değişim bu etkenler arasında gösterilebilir. Halk kütüphaneleri bölgenin ihtiyacına yönelik inşa edilmelidir. Bu ihtiyaçlar belirlenirken kütüphaneyi oluşturan unsurlar doğru analiz edilmelidir. Örneğin, ülkemizde az nüfuslu ilçelerde tek katlı ya da iki katlı halk kütüphaneleri göze çarparken, nüfusu ilçe nüfusuna göre fazla olan il merkezlerinde il halk kütüphanesi binaları çok katlı olarak tasarlanmaktadır.

Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği 11. maddesinde bina ilke ve standartlarına yer verilmiştir. Bu maddeye göre:

> a) Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının yer seçiminde nüfusun en az 50.000 olma koşulu aranır.
>
> b) Bakanlıkça yaptırılacak kütüphane binalarının alan büyüklüğü şube kütüphaneleri için en az 500 m^2 merkez kütüphaneler için en az 1.200 m^2 olmalıdır.
>
> c) Bina yapımı için uygulanacak proje seçiminde nüfus, iklim koşulları, bölgenin tarihi ve mimari dokusu, eğitim ve gelişmişlik düzeyi dikkate alınır.
>
> ç) Kütüphane binası kent merkezinde ya da en fazla 3 km uzaklıkta ve erişimi kolay bir yerde konumlanmalıdır.
>
> d) Binanın kütüphane hizmetleri açısından amaç ve standartlara uygun olması sağlanır.
>
> e) Kütüphane binaları, engelli kullanıcıların kütüphane hizmetlerinden tam olarak yararlanmalarını sağlayacak şekilde tasarlanır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2012).

Bu yönetmelik doğrultusunda, halk kütüphanelerinin çok amaçlı yapılar olduğu göz önünde bulundurularak bina planlamasında gereksiz hiçbir bölüme yer verilmemeli, kolay anlaşılabilir ve erişilebilirlik ilkeleri çerçevesinde mekân tasarımının düzenlenmesine dikkat edilmelidir. Binanın iç mekân tasarımı, yenilikçi hizmet anlayışına uygun olmalıdır. Bina tasarımında, sürdürülebilirlik ve esnek tasarım anlayışı benimsenmelidir. Böylelikle kütüphane tasarımında değişiklik yapılması gerektiğinde hem maddi açıdan hem de zamandan tasarruf sağlanabilir.

Binanın iç tasarımı kadar dış tasarımın da dikkat edilmesi gereken noktalar bulunmaktadır. Bina, estetik görünüme sahip olması kullanıcıların binaya girmesinde teşvik edici özellikte olması gerekmektedir.

Binanın yapıldığı yörenin iklim şartları ve arazi yapısı değerlendirilerek, alanında uzman kişilerle planlama yapılmalıdır. Kütüphaneyi aktif olarak kullanacak olan ve kütüphane kullanımı konusunda deneyime sahip olan kişiler kütüphane personelidir. Bu nedenle, binanın yapım aşamasında mutlaka personelin görüşleri dikkate alınmalıdır. Halk kütüphaneleri, içerisinde birden fazla hizmet alanını bir arada bulundurur. Sesli ve sessiz çalışma alanlarının bir arada olmamasının yanı sıra bu alanlarda oluşabilecek gürültüyü engellemek adına duvarlarda ses yalıtımı bulunmalıdır.

2.4 Halk Kütüphanelerinin Cumhuriyetin Kuruluşundan Bugüne Gelişimi

Cumhuriyet'in ilanından sonra topluma modern bir bakış açısı kazandırmak amacıyla kentlerde Batı'ya yönelik çalışmalar yapılmaya başlamıştır. Bu çalışmalardan biri olan Halkevleri 1932 yılında resmi olarak açılmıştır. İlk başlarda siyasi amaçla kurulan Halkevleri zamanla toplumu bilim, kültür, eğitim alanlarında geliştirmeyi amaçlayan kamu mekânları olarak faaliyet göstermişlerdir. Halkevlerinin büyük ölçekli olması halinde kurulma şartı olarak küçük ölçekli bir okuma odasının bulunması yer almıştır (Durukan, 2006, s. 136).

Halkevleri toplumdaki tüm yaş gruplarının kullanımına açık olarak hizmet vermiş ve ihtiyaç halinde toplantı, seminer gibi etkinlikler düzenlenmiştir. Cami ve kiliselere yakın yerlerde konumlanmışlardır. Mimari tasarımlarından modern çizgiler ve sade tasarım göze çarpmaktadır (Parlak ve Aydın, 2020, s. 84).

1940 yılına gelindiğinde köylerde okuma yazma bilmeyen vatandaşlara destek olmak amacıyla köy enstitüleri kurulmuştur. Köy enstitülerinde okuma yazmanın yanı sıra meslek eğitimi, tarım, inşaat ve kütüphanecilik hizmetlerine de yer verilmiştir (Çetin ve Kahya, 2017, s. 141).

1932 de yayımlanan Halkevleri Talimatnamesinde kütüphanelere dair, aşağıdaki ifadelerine yer verilmiştir.

> Kütüphaneler halk bilgisinin ilerlemesinden başlıca amillerdir. Bu sebeple her halkevinin bulunduğu yerde bir kütüphane bir okuma odası bulunmak halkevinin ilk tesis şartlarından ayrılır. Binası müsait olmayan veya mevcudu tesisatı kâfi gelmeyen yerlerde bir kitap dolabı ve rafı olsun bulundurulur. Halkevleri kendi kütüphanelerini, okuma odalarını kendi binalarından ayrı yerlerde de açabilirler. Bulunduğu şehir ve kasabada umuma açık bir kütüphane bulunsa bile her Halkevi yine kendi kütüphane esasını kurar veya kuruncaya kadar elde başka bir kütüphane varsa onu himaye eder. Herhalde kütüphaneyi bir ihtiyaç bilir ve bunu herkes için bir ihtiyaç haline getirir (Cumhuriyet Halk Fırkası, 1932).

Yine Halkevleri Talimatnamesinde,

> Kütüphane ve okuma odasında veya fırka ocaklarında veya mahalle ve köy odalarında ve bazı yerlerde kendiliğinden mahalle kulüpleri halini alan kahvelerde yerine münasip mevsim ve zamanlarda birer açık okuma günü ayrılabilir. Ve böyle zamanlarda şubenin ayıracağı açık ve sindirerek okuma kabiliyeti olan bir vatandaşa münasip görülen bir eser yüksek sesle okutulur. Aynı maksatla bir halkevinin kütüphane şubesi bulunduğu yerden

> uzak köy ve kasabalara giden böyle okuyucuları gittikleri yerlerde bu vazifeyi yapmaları temin edebilir (Cumhuriyet Halk Fırkası, 1932).

İfadelerinden de anlaşılacağı üzere kütüphanenin hizmetlerinin nasıl olacağından bahsedilmiştir.

1927'den 1946'ya kadar olan dönem içerisinde, halk odaları ve köy enstitülerinin kurulması ile birlikte kütüphane ya da kitaplık isimlerini alan yapılar, sonraki dönemlerde ise halk kütüphanesi adı altında hizmetlerini sürdürmüşlerdir (Anameriç ve Rukancı, 2017).

Halkevleri, siyasi nedenlerden dolayı 11 Ağustos 1951 yılında resmen kapatılmıştır. Halkevlerinin kapatılması ile birlikte Halkevi kütüphaneleri, Milli Eğitim Bakanlığına devredilerek hizmetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Bu dönemlerde açılan halk kütüphanelerinin müstakil bir binaya kitaplık ve okuma salonlarından oluşan mekân tasarımlarına sahip olduğu bilinmektedir (Anameriç ve Rukancı, 2017, s. 51).

1960 yılında alınan Bakanlık onayıyla farklı adlar altında faaliyet gösteren kütüphaneler, "halk kütüphaneleri" çatısı altında toplanarak Kütüphaneler Genel Müdürlüğü bünyesine dahil edilmiştir. 1971 yılında Kültür Bakanlığının kurulmasıyla birlikte Kütüphaneler Genel Müdürlüğü bu Bakanlığa bağlanmıştır. 1972'de Bakanlığın Kültür Müsteşarlığına dönüştürülerek Başbakanlığa bağlanması sonucunda Genel Müdürlük bu yapı içinde faaliyet göstermiştir. 1974 yılında Kültür Bakanlığının yeniden kurulmasıyla birlikte ise tekrar Bakanlık bünyesinde hizmet vermeye devam etmiştir (KYGM, 2026).

1990'lı yıllara gelindiğinde dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler, ülkemizde de etkisini göstermeye başlamıştır. 1990'lı yıllarda halk kütüphanelerinin günümüzdeki hâlinin temeli atılmaya başlanmıştır. 2000'li yıllara geldiğimizde halk kütüphaneleri şekil ve hizmet anlamında önemli bir değişim ve gelişim sürecine girmiştir. Bilgisayarların ve internetin günlük yaşama dahil olmasıyla halk kütüphanelerinde kart kataloglardan veri tabanlarına geçiş süreci başlamıştır. Bu tür gelişmeler, personelin görev tanımını yeniden şekillendirirken, kullanıcıların kütüphane kullanım alışkanlıklarında da belirgin değişimlere neden olmuştur. 2000'li yılların kütüphane tasarımlarına bakıldığında küçük ölçekli değişimler görülmektedir. Zamanla sosyal,

kültürel, eğitsel, bilimsel vb. alanlarda da hizmet sunan tasarımlar kütüphanelerde giderek daha fazla yer almaya başlamıştır (KYGM, 2026).

Bu gelişmeler sonucunda, KYGM tarafından kütüphane hizmetlerini düzenlemek amacıyla yeni bir Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği hazırlanmış ve 11.01.2012 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Bu yönetmeliğin amacı, Bakanlığa bağlı halk, çocuk, okul kütüphanelerinin kuruluş, görev ve hizmetler ile yönetimine ilişkin esasları düzenlemektir.

Bu gelişmeler ile ilgili KYGM'nin web sitesinde, yenilenen kütüphanelerin tasarımlarına yönelik aşağıda ifadelere yer verilmiştir:

> - Okuma alışkanlığının küçük yaşlarda ediniliyor olması gerçeğinden hareketle bağımsız çocuk kütüphaneleri yanında halk kütüphanelerinde de "Çocuk Bölümleri" ve çocuk oyun alanı içeren "Okul Öncesi Çocuk Bölümleri" oluşturulmakta,
> - Kütüphanelerimizin, kullanıcı odaklı olacak şekilde yeniden düzenlenerek mimari projeler çizilerek tefrişi yenilenmekte,
> - Çocuk, genç ve yetişkinlere yönelik okuma salonlarının yanı sıra, bireysel ve grup çalışma alanları,
> - Kafeterya, sinema salonu, bebek bakım odası ve mescit gibi okuyucularımızın her türlü ihtiyacına yönelik yaşam alanları oluşturulmaktadır" (KYGM, 2026).

Geleneksel kütüphanelerin kullanıcı odaklı "tefriş (bir mekânı döşeme işi)" (TDK, 2026) donanım açısından modernize edilmesi çalışmaları sürerken, günümüz ihtiyaçlarına yönelik nitelikli hizmetlerin sunulabileceği yeni nesil kütüphane binaları inşa edilmeye devam etmektedir. 2010 yılı itibariyle inşa edilen kütüphaneler şehrin dokusuna uygun, ihtiyaç programı analizi doğrultusunda yeni nesil kütüphane binaları olarak inşa edilmektedir. Yeni nesil kütüphanelerde sessiz bireysel ve grup çalışma alanları bulunmakta bunların dışında bebek ve çocuklar için aktivite, oyun ve spor alanı; kafeterya, dene-yap (maker) atölyesi; cep sineması, çok amaçlı salonlarla birlikte konforlu mekânlar bulunmaktadır (KYGM, 2026). Aşağıda yenilenmiş kütüphane binalarına dair bazı görsellere yer verilmektedir.

Görsel 2.1 Düzce İl Halk Kütüphanesinin eski ve yenilenmiş hali (KYGM, 2026)

Görsel 2.2 Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi eski - yeni bina görünümü (KYGM, 2026)

Türkiye'de 2022 yılı itibariyle, 265 kütüphane yeniden yapılandırılmış olup 107 kütüphanede çalışmalar devam etmektedir (KYGM, 2026).

2012 yılında KYGM tarafından başlatılan Yeni Nesil Kütüphane projesi ile birlikte halk kütüphaneleri önemli bir dönüşüm sürecinden geçmektedir. Cumhuriyetin 100. yılında açılan 100 halk kütüphanesinin bu proje doğrultusunda tasarlanıp inşa edildiği görülmektedir.

KYGM'nin 2023 yılından yayımlanan son istatistik verilerine göre; KYGM'ye bağlı açılan 1295 halk kütüphanesi mevcuttur. Bu kütüphaneleri kullanan 33.561.919 kişi

olup kütüphaneler 6.193.356 üye sayısına sahiptir (KYGM, 2026). Ülkemiz nüfusunun 83 milyon olduğu dikkate alındığında halk kütüphanelerinin kullanım oranının oldukça yüksek düzeyde olduğu görülmektedir. İstatistiki verilere göre kütüphanelerin yenilenen konsepti kütüphane kullanım alışkanlıklarını olumlu yönde etkilemektedir yorumu yapılabilir.

3. HALK KÜTÜPHANELERİNDE MEKÂN -HİZMET İLİŞKİSİ

Çalışmanın bu bölümünde, mekân ve mekân tasarımı kavramları, halk kütüphanelerinde mekân tasarımının kütüphane hizmetleriyle ilişkisi ile ülkemizde KYGM'ye bağlı halk kütüphanelerinde sunulan yenilikçi hizmetlere ilişkin çalışmalar ele alınmıştır.

3.1 Mekân Kavramı ve Tasarımı

Mekân sözcüğü Türk Dil Kurumu'na göre "yer, bulunulan yer, ev, yurt, gök, uzay anlamlarını taşımaktadır" (TDK, 2016). Mimari anlamına bakıldığında, insanı fiziksel çevresinden ayırarak içerisinde eylemlerini sürdürmesine elverişli boşluk yaratarak, boşluğu sınırlandırarak görsel izlenim ve algısına açık, belirleyici ortamdır" (Hasol, 2016'dan akt. Çomak, 2020, s. 3).

"Space" kavramı İngilizcede hem "mekân" hem de "uzay" anlamlarını taşımaktadır. Türkçede uzay, tüm varlıkların içerisinde yer aldığı, sınırları belirlenemeyen sonsuz bir boşluk olarak ifade edilmektedir. Bu boşluk gezegenleri, yıldızları ve henüz keşfedilmemiş pek çok unsuru barındıran kapsamlı bir yapıya sahiptir. Mekân kavramı ele alındığında ise, sınırları doğal süreçlerle belirlenen doğal mekânların yanı sıra, insan müdahalesiyle oluşturulan yapay mekânlar da akla gelmektedir. Bu iki mekân türü, kimi durumlarda bir araya gelerek insan ihtiyaçlarına yanıt veren yeni mekânsal düzenlemelerin ortaya çıkmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda mekân, genel olarak iç mekân ve dış mekân olmak üzere iki ana başlık altında incelenmektedir. İnsanların gereksinimleri doğrultusunda mekân içerisinde farklı işlevlere yönelik düzenlemeler yapılabilmekte ve bu doğrultuda birden fazla kullanım amacını karşılayan çok işlevli mekânlar ortaya çıkmaktadır (Erarslan Özdağ, 2018, s. 3).

Aristo, mekânı nesnelerin bir aradalığı olarak ele almaktadır. Pierre Von Meiss ise bu yaklaşımı aktararak mekânı, en geniş çerçeveden en dar ölçeğe kadar birbirini kapsayan tüm olguların bir araya gelmesiyle oluşan bir bütünlük olarak değerlendirmektedir (Von, 1990'dan akt. Demirci ve Arabacıoğlu, 2022, s. 273).

Literatürdeki tanımlar incelendiğinde, mekânın doğal olarak ya da insan eliyle bazı ihtiyaçlar doğrultusunda oluşturulduğu söylenebilir.

Mekân tasarımı, kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla gerekli olan fiziksel, biyolojik, psikolojik, toplumsal, kültürel, yerel ve coğrafi koşulların sağlanma sürecidir (Erarslan Özdağ, 2018, s. 36). Bu sürecin sağlıklı sürdürülebilmesi kullanıcı ihtiyaçlarının ve çevresel faktörlerin dikkate alınarak sistematik biçimde uygulanmasına bağlanmaktadır.

Mekân tasarımının iki temel unsuru olan kullanıcı ve tasarımcının bu süreçte birlikte hareket etmeleri önemli rol oynamaktadır. Tasarımcının, tasarım sürecinde kullanıcının beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda hareket ederek mekânı işlevsel, sürdürülebilir ve yaşanılır hale getirmesi gerekmektedir (Eraslan Özdağ, 2018, s. 36).

Mekânı yaşanılabilir kılmak, amacına ve işlevine uygun hala getirebilmek mekân tasarımın temel amacıdır. Her mekânın kendine özgü kullanıcısı vardır. Örneğin, bir kütüphanenin mekân tasarımı ile bir bankanın mekân tasarımının benzer olması beklenmez. Kurumun hedef kitlesi, kullanım amacı, kullanım sıklığı, konumu gibi birçok unsur mekân tasarımını etkiler. Bireylerin mekânı algılama ve deneyimleme biçimleri, mekânın fiziksel ve estetik nitelikleriyle doğrudan ilişkilidir; bu nedenle tasarım sürecinde form, doku, malzeme, renk ve ışık gibi unsurların bütüncül bir anlayışla değerlendirilmesi önem taşımaktadır.

3.2 Mekân Tasarımının Önemi

Kullanıcının mekânda verimli vakit geçirmelerini sağlayan unsur, mekânın kullanım amacına uygun tasarlanmasıdır. Bu nedenle mekân tasarımı yapılırken dikkat edilmesi gereken ögeler doğru analiz edilerek üzerinde titizlikle çalışılmalıdır. Doğru tasarlanan mekânın işlevselliği artar ve sürdürülebilir bir mekân oluşturulabilir.

“Mekân tasarımı, ihtiyaç, hedef, yapım, biçim, öznel öğeler veya başka verilerin yan yana gelmesiyle oluşmaz; herhangi bir eşya veya insani eylem gibi bileşenleriyle değil bütünüyle var olur” (Kuban, 2002, s. 19’dan akt. Oylum Çatak, 2011). Bu bütünün içerisinde tüm ögeler doğru mekân tasarımının oluşmasına katkı sağlar.

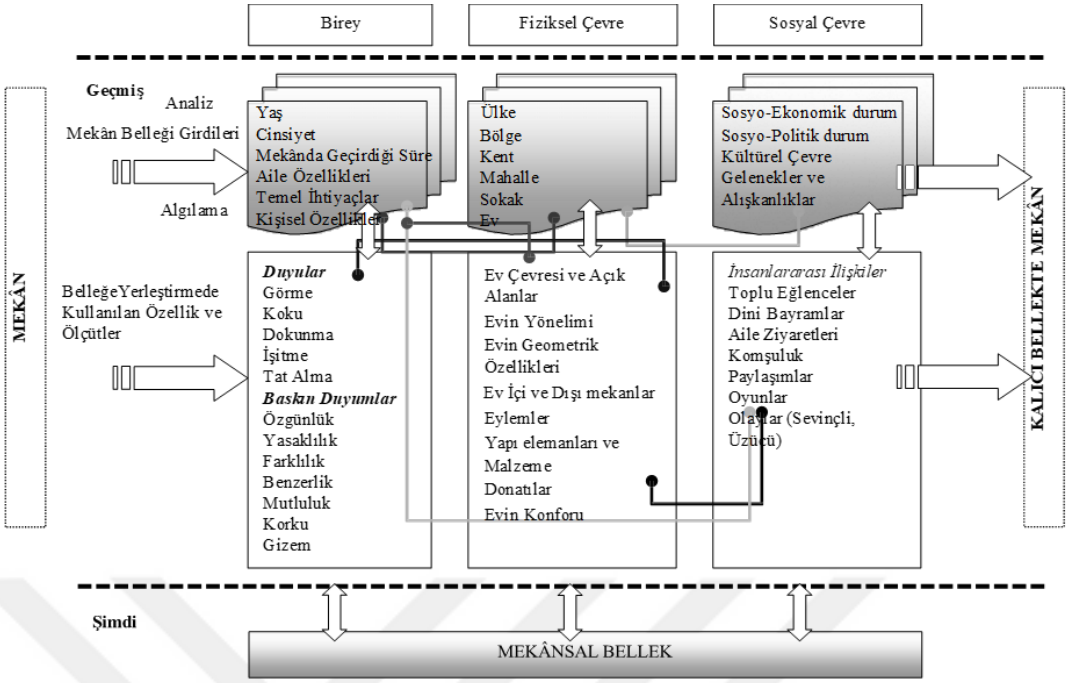
İnsan, çevresiyle sürekli etkileşim halinde olan bir varlıktır. Bulunduğu ortamın atmosferi bireyin psikolojik durumunu belirgin biçimde şekillendirebilir. Bu nedenle, mekânların işlevselliğinin yanı sıra, kullanıcıların ruhsal ve sosyal ihtiyaçlarını karşılayacak biçimde düzenlenmesi büyük önem taşır. Özellikle psikolojik boyutta, doğru planlanmış bir mekân kişide huzur, güven ve aidiyet duygusu yaratabilir. Mekânın aydınlatma, ses düzeni ve renk özellikleri insanın ruh hali üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri olabilir.

Örneğin, aydınlatma bir mekânın işlevselliğini ve kullanıcı konforunu artıran temel unsurlardan biridir. Uygun aydınlatma düzenlemeleri sayesinde mekânda bulunan mobilyaların, dokuların ve renklerin estetik özellikleri daha belirgin hâle gelmektedir. Ayrıca tercih edilen aydınlatma biçimi, mekânın genişlik, derinlik ve yükseklik gibi boyutsal özelliklerinin algılanışını da etkileyebilmektedir (Çomak, 2020, s. 45).

Benzer şekilde, insanın mekânı algılaması, dengesi, çevresinde meydana gelen herhangi bir olayı fark edebilmesi işitsel algıyla ilişkilidir. Seslerin değerlendirilmesi sayesinde kişi, gözleri kapalı olsa bile bulunduğu mekâna dair çeşitli çıkarımlarda bulunabilmektedir (Belgiojoso, 2014, akt. Türk, 2025).

Renklerin birey üzerindeki etkileri ise psikoloji, zihinsel ve fiziksel performans, sağlık, kültürel, sosyal, politik ve üretim gibi birçok alanda değerlendirilmektedir. Bu etkiler doğrultusunda renkler, sıcak ve soğuk renkler olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır (De Bortoli vd. 2001'den akt. Hashempour vd., 2015). Örneğin, sıcak tonlar enerji ve canlılık hissi uyandırırken; soğuk renkler sakinleşme, odaklanma ve dinginlik sağlamada etkilidir.

Görsel 3.1'de kişinin geçmiş deneyimleri, duygusal algıları, kişi özellikleri, sosyal-ekonomik ve kültürel özellikleri ile mekân arasında kurulan iletişimin karşılıklı tekrar ve etkileşim ile kalıcı belleğe nasıl dönüştüğü açıklanmaktadır.

Görsel 3.1 Mekân bellek ilişkisi modeli (Öymen Özak ve Pulat Gökmen, 2009)

Mekân tasarımı aynı zamanda sosyal ilişkilerin gelişimine de katkı sunar. Ortamın düzeni, bireyler arası iletişimi destekler. Bu bakımdan, kamusal alanlardan eğitim mekânlarına kadar her yapının tasarımında insan merkezli bir yaklaşım benimsenmelidir.

Sonuç olarak, mekân tasarımı yalnızca estetik bir unsur değil, bireylerin psikolojik iyilik hâlini, sosyal etkileşimlerini ve yaşam kalitesini doğrudan etkileyen temel bir unsurdur. Bu yönüyle, mekânın düzenlenmesi bir mimari tercih olmanın ötesinde, insan hayatına dokunan ve onu şekillendiren önemli bir süreçtir.

3.3 Halk Kütüphanelerinde Mekân Tasarımının Önemi ve Tasarımı Etkileyen Unsurlar

Günümüzde halk kütüphaneleri sosyalleşme mekânları, kültürel ve sosyal etkinliklerin düzenlenildiği mekânlar, ders çalışma ve kitap ödünç alma gibi çeşitli amaçlarla kullanılan kamusal mekânlardır. Bu nedenle halk kütüphanesi tasarımında amaç sadece kitap raflarının bulunduğu mekânlar yaratmak değildir. Sosyal ve kültürel faaliyet alanlarına da yer verilen halk kütüphanelerinde tüm mekânsal ögelerin doğru biçimde değerlendirilerek etkili bir mekân organizasyonu oluşturulmalıdır. Doğru bir

mekân organizasyonu sayesinde kullanıcıyla güçlü ve olumlu bir bağ kurulması kütüphane kullanımını artıracaktır. Üçüncü mekân olarak nitelendirilen halk kütüphanelerinin, bireylerin ortak buluşma alanı olmasını sağlayacaktır. Üçüncü mekânlar, ev ve işyeri/okuldan sonra en çok uğranılan mekanlardır (Kakırman Yıldız, 2017, s. 421).

Birey, çalışma ve yaşam alanlarında mekânla kurduğu etkileşiminde; mekân tasarımının esnek, fonksiyonel ve kullanılabilir özelliklerde olmasına ihtiyaç duymaktadır (Erap vd., 2021, s. 337).

Kütüphaneler toplumun gereksinimi olarak değerlendirilmektedir. Bu bağlamda, kent planlaması içerisinde sosyal altyapı sisteminin önemli bir parçası olup, topluma hizmet sunan kamusal mekânlar arasında yer almaları gerekmektedir (KYGM, 2018).

Yukarıda bahsedilen nedenlere dayanarak halk kütüphanelerinde mekân tasarımının öneminin; kullanıcı odaklılık, fonksiyonel verimlilik ve toplumsal etki olarak üç temel boyutta ele alındığı yorumu yapılabilir.

Kullanıcı Odaklılık: Halk kütüphanelerinde kullanıcı çeşitliliği göz önünde bulundurularak mekân organizasyonu yapılırken kullanıcının beklentilerinin ön planda olduğu bir anlayış ile hareket edilmelidir. Her kullanıcı grubunun kendine has ihtiyaç ve beklentileri bulunur. Sessiz çalışma alanları, sosyalleşme alanları, etkinlik alanları, engelli bireylerin kullanım alanları vb. kütüphanedeki tüm bölümler bütüncül bir yaklaşımla planlanmalıdır.

Kullanıcı merkezli tasarım yaklaşımı, konforlu kullanım ve işlevsellik ilkeleri ile teknik bilgi birikimini bir araya getirerek, kullanıcı gereksinimleri doğrultusunda etkileşimin geliştirilmesine odaklanmaktadır. Bu yaklaşım, sistemlerin geliştirilme sürecinde kullanıcı ihtiyaçlarını merkeze alarak daha etkili çözümler üretilmesini amaçlamaktadır. Kullanıcı merkezli tasarım sayesinde insan sağlığı, erişilebilirlik ve sürdürülebilirlik gibi unsurlar iyileştirilirken, bu unsurların birbirleriyle olan ilişkileri de dikkate alınmaktadır. Böylece sağlık, güvenlik ve kullanıcı performansı arasındaki etkileşim bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmektedir (Chammas, 2015'den akt. Erap vd., 2021, s. 339).

Fonksiyonel Verimlilik: Halk kütüphanelerinde verimli ve etkin kullanımın sağlanabilmesi için fonksiyonel bir tasarım oluşturulmalıdır. Sürdürülebilir bir mekân tasarımı oluşturularak kütüphanenin uzun ömürlü kullanımı desteklenmelidir.

Sürdürülebilir bir mekânın oluşturulmasında, mekânsal organizasyonun doğru biçimde tasarlanması temel bir ilke olarak kabul edilmektedir. İç mekânın işlevsel ve etkili bir şekilde düzenlenebilmesi için çeşitli tasarım ilkelerinden yararlanılmaktadır. Bu bağlamda, mekânda doluluk-boşluk dengesinin doğru kurgulanması, işlevselliğin sağlanması, etkin kullanımın desteklenmesi ve esneklik gibi unsurlar önemli rol oynamaktadır (Güney Yüksel ve Seçer Kariptaş, 2019, s. 32).

Bu unsurların doğru kurgulanarak, mekânın kullanıcı ihtiyaçlarına etkin ve sürdürülebilir biçimde yanıt vermesini sağlanmalıdır. Kullanıcıların kütüphane kullanımı sürecinde kafa karışıklığı yaşamaması ve tüm bölümlere kolaylıkla erişiminin sağlanması gerekmektedir.

Toplumsal Etki: Halk kütüphaneleri bulunduğu bölgenin ekonomik ve kültürel gelişimine katkı sağlayan kamusal alanlardır. Nitelikli bir kütüphane tasarımı, kütüphanelerin topluma sağladığı olumlu etkilerini güçlendirecektir. Toplumun kaynaşmasını çeşitli faaliyetler ile bir araya gelmesine katkı sağlayacaktır. Etkin ve verimli kullanım alanına sahip halk kütüphaneleri toplumdaki ekonomik, kültürel eşitsizliklerin ortadan kaldırarak tüm bireylerin gelişimine katkı sağlar. Halk kütüphaneleri sosyal mekânlardır. Özellikle son yıllarda üçüncü mekân olarak da nitelendirilmektedir. Bu nedenle kütüphaneler tüm toplumu içine alarak hizmetlerini sunmalıdır. Toplumdaki birlik ve beraberliğe katkı sağlamalıdır.

Nitelikli bir halk kütüphanesi tasarımı oluşturmak için bazı unsurlar bulunmaktadır. Bu unsurlar doğru değerlendirildiğinde nitelikli bir mekân tasarımına sahip halk kütüphaneleri oluşturulabilir.

3.3.1 Nüfus Yoğunluğu ve Kullanıcı Profili

Bir bölgede yeni bir kütüphane açılmasına karar verilirken birincil olarak değerlendirilmesi gereken unsur, nüfus yoğunluğudur. Kütüphane açılacak olan

bölgenin demografik verileri değerlendirilmelidir. Kütüphanenin boyut, biçim özelliklerini belirleyen unsur, o bölgede yaşayan kişi sayısıdır (KYGM, 2018). Bölgenin nüfus yoğunluğu incelenirken dikkat edilmesi gereken noktalardan biri bölgede dönemsel nüfus artışı yaşanıp yaşanmadığıdır. Ülkemizde bazı bölgelerde mevsimsel olarak nüfus artışı yaşanmaktadır. Bölgedeki dönemsel nüfus artışı dikkate alınarak kütüphane mekânlarının tasarımı buna göre yapılmalıdır. Örneğin ülkemizde yaz aylarında sahil bölgelerinde nüfus artışı yaşanırken, kış aylarında aynı bölgede nüfus azalmaktadır.

Nüfus hareketlerine bağlı sosyal çevrenin, büyüme yönünü dikkate alınarak halk kütüphaneleri tasarlanmalıdır (KYGM, 2018). Halk kütüphanesi tasarlanırken şehrin gelecekteki konumuyla ilgili planlama yapılması kütüphanenin işlevsel ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlar.

Halk kütüphanelerinin kullanıcı profilini**;** yediden yetmişe tüm halk oluşturur. Halk kütüphanesinde kullanıcıların bir sınırı olmaz ve yaş, cinsiyet, dil, din fark etmeden hizmetlerini herkese eşit şekilde sunar (Sözen, 2023, s. 65).

Gill halk kütüphanesinin kullanıcı profilini;

> …her yaştan ve yaşamın bütün basamaklarındaki insanlar: çocuklar genç yetişkinler, özel gereksinimleri olan bireyler ve gruplar: yerli insanları da içine alan farklı kültürlerin ya da etnik grupların insanları engelliler, örneğin, görme ve yarı duyma-duyma engelliler-eve bağlı insanlar kurumsal bağımlılığı olan insanlar, örneğin, hastaneler, cezaevleri gibi. Topluluktaki daha büyük kurumlar topluluktaki eğitimsel, kültürel ve gönüllü organizasyonlar ve gruplar iş çevresi yerel otorite gibi temel yönetsel organlar… (Gill, 2004'den akt. Pirhasanoğlu, 2023).

olarak tanımlamıştır. Bu tanımda halk kütüphanelerinin kullanıcı profilinin kapsayıcılığına vurgu yapılmıştır.

Dolayısıyla halk kütüphaneleri oluşturulurken kullanıcı çeşitliliğini gözeten evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda tasarlanmalıdır. Her kullanıcının bireysel özellikleri, ihtiyaçları ve tercihleri doğrultusunda halk kütüphanesinden yararlanma biçimleri vardır. Örneğin, çocuk kullanıcıların oyun alanları, sesli çalışma ortamı gibi ihtiyaçları bulunurken, genç ve yetişkin kategorisindeki kullanıcılar için sessiz çalışma salonları ve sosyalleşebilecekleri atölye, kafeterya gibi alanlara ihtiyaç duyulabilir. Engelli

kullanıcılar için özel bilgisayarların ve Braille alfabeli kitapların olduğu bölümlerin yanı sıra; rampa, asansör ve Braille alfabeli yönlendirmelerin olması da gerekliliktir.

Nitelikli kullanım alanlarına sahip halk kütüphaneleri için, kullanıcı profili göz önünde bulundurularak; işlevsel, ergonomik ve sürdürülebilir bir mekân tasarımı oluşturulmalıdır.

3.3.2 Hizmet Çeşitliliği

Halk kütüphaneleri hizmetlerini sunarken kullanıcıların yaş, etnik köken, cinsiyet, din, milliyet, dil, sosyal statü vb. özelliklerinden bağımsız olarak herkes için eşit hizmet sağlamayı ilke edinmiştir (IFLA, 2022, s. 1).

Halk kütüphaneleri herhangi bir nedenden dolayı kütüphaneye gelemeyen kullanıcılarını halk kütüphanesi hizmetleri ile buluşturmayı amaçlamaktadır. Örneğin cezaevleri, köy okulları ve kadın sığınma evlerinde bulunan vatandaşlar için ödünç kitap verme hizmeti, kültürel faaliyetler (sinema, çeşitli oyun etkinlikleri, özel hafta ve günlerin kutlanması vb.) gerçekleştirilmektedir.

Halk kütüphanelerinin, günümüzde hizmetlerini geliştirmeye yönelik bir politika izledikleri görülmektedir. Kullanıcı çeşitliliğinin fazla olması hizmet çeşitliliğini de doğrudan etkilemektedir. Her grubun kendine has ihtiyaçlarının olması, hizmet çeşitliliğini artırmış dolayısıyla halk kütüphanelerinin tasarım özelliklerini de etkilemiştir. Halk kütüphaneleri, günümüzde sadece kitap ödünç alınan kurumlar değildir. Sinema salonları, oyun salonları, kafeteryalar, etkinlik atölyeleri, robotik kodlama atölyeleri halk kütüphanelerinin birer parçası olmuştur. Her kütüphanenin bulunduğu bölgeye göre bir hizmet verme kapasitesi bulunur. Bu nedenle halk kütüphanelerinin hizmet kapasitesi doğru analiz edilerek kütüphane mekân tasarımı yapılmalıdır.

> Halk kütüphanelerinde bireylere sunulan geleneksel hizmetler; Ödünç verme, danışma hizmeti, görsel-işitsel hizmetler, özel, çocuklara yönelik, yeni okuyuculara yönelik, yetişkin ve gençlere yönelik, engellilere yönelik hizmetler, okullara hizmet, gezici kütüphane hizmeti, okur-yazar olmayanlara verilen hizmetler, kültürel hizmetler olarak sınıflandırılabilir. Hizmet çeşitliliği ve türlerine bakıldığında, halk kütüphanelerinin kullanıcı kitlesinin ne kadar farklı gruplardan oluştuğu ve her bir grubun bilgi ihtiyacı ve

> kütüphaneden beklentilerinin değişiklik gösterebileceği anlaşılmaktadır (Alaca, 2015, s. 24).

Dolayısıyla halk kütüphanelerinin mekân tasarımını planlanırken kütüphanenin hizmet çeşitliliği doğru analiz edilmeli ve hizmetlere yönelik mekânlar esnek ve işlevsel olarak tasarlanmalıdır.

3.3.3 Teknolojik Gelişmeler

Halk kütüphaneleri zengin kültürü teknoloji ile harmanlayıp kütüphaneleri günümüz ihtiyaçlarına uyumlu hale getirerek kullanıcıların aidiyet duygusunu geliştirmelidir (KYGM, 2018).

Küresel ölçekte yaşanan teknolojik gelişmeler doğrultusunda dönüşüm geçiren halk kütüphanelerinin tasarım öncelikleri de bu değişime paralel olarak şekillenmelidir. Bu bağlamda halk kütüphanelerinde teknoloji ile bütünleşik mekân tasarımlarının oluşturulması önem taşımaktadır.

İnternetin yaygınlaşmasıyla birlikte bilgiye erişim ve bilginin paylaşımı giderek hızlanmış, farklı kaynaklar üzerinden daha kolay hale gelmiştir. Bu değişim, özellikle yeni nesil çocukların beklentilerinin de farklılaşmasına yol açmaktadır. Bu nedenle kütüphane projeleri hazırlanırken, hem teknolojik gelişmelerin hem de kullanıcı ihtiyaçlarındaki dönüşümün dikkate alınması gerekmektedir (KYGM, 2018). Halk kütüphanelerinin mekân tasarımında teknolojinin etkin biçimde kullanılması çağın gereksinime ayak uydurabilmesi için bir gereklilik olarak görülmektedir.

Dolayısıyla mekân tasarımı düzenlenirken bilgisayar odaları, güç kaynakları, priz sayısı ve yeterliliği, ücretsiz Wi-Fi hizmeti, ödünç alma-verme istasyonları, dijital katalog tarama ekranları, multimedya odaları gibi çeşitli teknolojik hizmetlere uygun bir altyapı oluşturulmalıdır. Halk kütüphanelerinin teknolojik altyapısının güçlü olması, kütüphanenin verimli ve etkin kullanımını güçlendirerek, halk kütüphanesinin güçlü modern bir bilgi merkezine dönüşmesini sağlayacaktır.

3.3.4 Erişilebilirlik

IFLA erişilebilir halk kütüphanelerini; kullanıcı profili gözetmeden toplumun her kesiminin kütüphane hizmetlerine bağımsız ve güvenli erişiminin sağlanması şeklinde tanımlar (IFLA, 2015).

Kütüphaneler, çok işlevli yapıları sayesinde yalnızca bilgiye erişim değil, aynı zamanda öğrenme, araştırma ve sosyal etkileşim için de mekânsal olanaklar sunmaktadır. Bu alanların tümünde erişilebilirlik ön planda tutulmalı ve engelli bireylerin sorunsuz faydalanması sağlanmalıdır.

Kütüphanelerin evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda planlaması, engelli bireylerin kütüphane içerisinde ikinci kişiye ihtiyaç duymadan tek başına özgürce hareket etmesine olanak tanır. Evrensel tasarım, ürünlerin, yapıların ve çevresel düzenlemelerin herhangi bir fiziksel ayrım gözetilmeksizin tüm bireyler tarafından erişilebilir ve kullanılabilir olmasını amaçlayan kapsayıcı bir tasarım yaklaşımıdır (Bekar, 2021, s. 179). Dolayısıyla evrensel tasarım ilkeleri doğrultusunda oluşturulan halk kütüphanelerinin erişilebilirlik düzeyi artacaktır.

Erişilebilirlik, farklı gereksinimlere sahip bireylerin evlerinden bağımsız olarak hareket edebilmelerini, çeşitli yapı ve açık alanlara başkalarına ihtiyaç duymadan ulaşabilmelerini ve bu alanları etkin biçimde kullanabilmelerini ifade eden bir kavramdır (Mamatoğlu, 2015, s. 7).

Engelsiz otoparklar, rampalar, braille yönlendirmeler, sesli asansör asistanı ve kaydırmaz zeminler, engelsiz tuvaletler, engelli bireylerin kullanıma uygun raf uzunluğu engelli bireylerin erişilebilirliği açısından kütüphanede bulunması gereken fiziksel özellikler arasında sıralanabilir (IFLA, 2022).

Günümüzde dijitalleşmenin de yoğun olarak kullanıldığı halk kütüphanelerinde tüm kullanıcıların, dijital olanaklara eşit biçimde erişebilmesi de önem arz etmektedir.

Halk kütüphanelerinde dijital erişilebilirliğin sağlanması, İşaret dili destekli hizmetler, görsel panolar, aracılığı ile sağlamak mümkündür (ALA, 2010). Bu hizmetler

kütüphanenin sunduğu dijital hizmetler doğrultusunda geliştirilebilir. Örneğin, görme engelli bireylere özel bilgisayarların bulunması, kütüphane kataloğunun çevrimiçi ulaşılabilir olması hem engelli bireylerin uzaktan erişimini hem de kütüphane koleksiyonundan yararlanmak isteyen uzaktaki kullanıcılar için erişim kolaylığı sağlar. Görme engelli bireylerin dinleyebileceği sesli e-kitap koleksiyonlarının bulunması halk kütüphanesinin dijital erişilebilirliğini artıracaktır.

Halk kütüphaneleri sosyal mekânlardır. Özellikle son yıllarda üçüncü mekân olarak da nitelendirilmektedir. Bu nedenle kütüphaneler tüm toplumu içine alarak hizmetlerini sunmalıdır. Toplumda birlik ve beraberliğe katkı sağlamalıdır.

3.3.5 Esneklik, İşlevsellik, Sürdürülebilirlik

Günümüz mekân tasarımlarında, teknolojik gelişmelere uyum sağlanması ve değişen kullanıcı ihtiyaçlarının dikkate alınması gerekmektedir. Mekânın gelişen ve değişen ihtiyaçlara uyum sağlaması için esnek, işlevsel ve modüler tasarımlar oluşturulmasına özen gösterilmeli ve mekânlarda sürdürülebilirlik esas alınmalıdır.

İslamoğlu ve Usta'ya (2018) göre esneklik, farklı ölçeklerde, farklı biçimlerde sağlanabilen, kullanıcının değişen gereksinimlerini karşılayan bir tasarım yaklaşımı olarak tanımlamaktadır.

Uluslararası Kütüphane Dernekleri ve Kurumları Federasyonu (IFLA) tarafından yayınlanan bildirgelerde kullanımda esneklik ilkesi çerçevesinde kütüphanelerin, gelecekte ortaya çıkabilecek değişimlere uyum sağlayabilecek ve farklı etkinlik gereksinimlerine cevap verebilecek biçimde esnek bir yapısal düzenlemeye sahip olması gerektiği vurgulanmaktadır (IFLA,2002).

Sürdürülebilirlik ise, değişen güncel gereksinimlerin ve bu gereksinimlere yanıt veren tasarım yaklaşımlarının sürekli biçimde yeniden değerlendirilmesini ve yorumlanmasını gerektiren dinamik bir anlayış olarak ele alınmaktadır (Tabb, 2013, s. 14'den akt. Kurnalı, 2025).

Halk kütüphanelerinin sürdürülebilir ve işlevsel tasarıma sahip olması, esnek tasarım ile mümkün olacaktır. Esnek ve işlevsel tasarımlar aynı zamanda sürdürülebilir ve gelecekte kullanımı uzun yıllar devam edecek mekânlar demektir. Bu nedenle bu üç ögenin birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Mekân tasarımı yapılırken işe yaramayan gereksiz hiçbir ögeye yer verilmemeli ve bütün alanlar doğru değerlendirilmelidir. Her bölüm kendi amacına, işlevine uygun mobilyalar, aydınlatmalar ve araçlarla dizayn edilmelidir. Kitap okuma alanları, ödünç verme alanları, raf bölümleri, atölyeler gibi her alanın kendine özgü farklı tasarıma gereksinimi bulunur. Her alana özgü doğru tasarımlar ile kütüphanenin esnek, işlevsel ve sürdürülebilir tasarım anlayışına destek olunabilir.

3.3.6 Estetik ve Ergonomik Tasarım

Mekân tasarımında ışık, simetri, renk, doku gibi göze doğrudan hitap eden estetiksel özelliklere dikkat edilmelidir. Kütüphane planlanırken kullanıcıların mekânda bulunmaktan memnuniyet duyacakları kütüphane ortamı oluşturulmalıdır. Kütüphane oluşturulurken kütüphane ihtiyaçları ve görevlerinin yanı sıra estetik tasarımın iyi olmasına da özen gösterilmelidir (Altuğ, 2019; Baltacıoğlu, 2022).

Kişi görsel olarak hoşuna giden mekânda zamanını geçirmekten hoşnut olacaktır. Kütüphane kullanıcılarının mekânı görsel olarak beğenerek gelmesi kütüphanede vakit geçirme sürelerini etkileyecektir. Doğru mobilya seçimi, ergonomik eşya kullanımı ve halk kütüphanesine uygun estetiksel özellikler oluşturulmalıdır. Kütüphane kullanıcıları için aydınlatmaların, renklerin, doku ve estetik olarak uyumlu olması kütüphane kullanımı artıracaktır.

Örneğin, Hashempour ve Taghizadeh Sapchi'nin (2015, s. 83) çalışmasında kütüphanenin iç mekân tasarımında mekânlara yönelik kullanılması gereken renklere ilişkin aşağıdaki bilgiler yer almaktadır:

Çocuk bölümlerinde: Turuncu, kırmızı, sarı ve yeşil tonlarının önerildiği; bu renklerin kullanıcılar üzerinde enerji, hareketlilik, canlılık, kan dolaşımını hızlandırma gibi psikolojik etkiler oluşturulduğuna değinilmiştir.

Okuma salonlarında: Mavi ve tonları, yeşil, beyaz renk kullanımının önerildiği; kullanıcılar üzerinde huzur, rahatlık, azim, bilinçlilik duygusu gibi psikolojik etkiler oluşturulduğuna değinilmiştir.

Koridor ve giriş fuayelerinde: Mor ve açık tonlarının kullanımının önerildiği; kullanıcılar üzerinde huzur ve özgüven duyguları gibi psikolojik etkiler yarattığı belirtilmiştir.

Personel ve çalışma odalarında: Lacivert, kahverengi, mor ve siyah tonlarının kullanımının önerildiği; kullanıcılar üzerinde güç, rahatlık ve otorite hissi oluşturma gibi psikolojik etkiler meydana getirdiği ifade edilmiştir.

Çalışma verilerine dayanarak, halk kütüphanelerinde kullanılan renklerin mekânsal işlevlere ve kullanıcı profiline göre farklılaştığı görülmektedir. Halk kütüphanelerinde her bölümün kendine has özellikleri olduğu söylenebilir.

3.3.7 Güvenlik Ögeleri

Mekân tasarımı planlanırken insanların, koleksiyonun, ekipmanların, dijital verilerin ve son olarak binanın güvenlik mevzuatına uygun güvenlik önlemlerinin alınmış olması gerekir (Baltacıoğlu, 2022, s. 14).

Halk kütüphanelerinin koleksiyon çeşitliliği, hizmet çeşitliliği ve kullanıcı profili göz önüne alınmalı ve bütün unsurların güvenliği sağlanmalıdır. Halk kütüphaneleri halkla içli dışlı kütüphanelerdir bu nedenle dışarıdan gelebilecek her türlü tehlikeye karşı güvenlik önlemleri alınmış olmalıdır.

Halk kütüphaneleri, çocuk genç, engelli, yaşlı, yetişkin tüm bireylerin kullandığı halka tamamen açık kütüphanelerdir. Bu nedenle halka açık tüm kamu mekânlarında olduğu gibi güvenlik önlemleri mekân tasarımı oluşturulmasında önemli bir unsurdur. Bu şekilde, bireylerin kendini güvenli hissedecekleri ortamda bulunmaları ve kütüphane kullanma alışkanlığını kazanmaları daha kolay olacaktır. Kütüphanelerde meydana gelebilecek tehlikeler mümkün olduğunca azaltılmalı veya önlem alınmalıdır (IFLA, 2004; IFLA, 2011).

Kütüphane hizmetlerinin aksamadan yürütülebilmesi için kullanıcılar kütüphanede kendilerini güvende hissetmelidir. Güvenli kütüphane ortamı kullanıcın kütüphane kullanma alışkanlıklarını olumlu etkileyecektir. Kişi kendini güvende hissetmediği ortamda bulunmak istemez. Bu nedenle kütüphanelerde mekân tasarımında öncelikli ögelerden biri kütüphane güvenliğidir.

Kütüphane binaları yangın, su baskını, fırtına, hırsızlık, saldırı gibi birçok tehdide maruz kalabilmektedir. Kütüphane mimarlarının ve yöneticilerinin önceliğinin insan olması gerekmektedir. Bu bağlamda mekânın öncelikli olarak insanların zarar görmeyecek şekilde tasarlanmasına dikkat edilmelidir (Schlipf, 2020, s. 21'den, akt. Özdemir, 2024).

Halk kütüphanelerinde güvenlik önlemlerinin alınması kütüphane yönetiminin sorumluluğundadır. Bu nedenle kütüphane mekân tasarımı oluşturulmadan önce kütüphane yönetimiyle mutlaka iş birliği içerisinde olunmalıdır. Mekân özellikleri kütüphane özelinde değerlendirilerek kütüphane içerisindeki eksiklikler analiz edilmelidir.

Güvenlik ögelerinin (kamera, kaçış yolları, yönlendirmeler) gerekli alanlarda gerekli biçimde kullanılması ve sık sık kullanılabilirliğinin denetlenmesi gerekmektedir (KYGM, 2018).

Güvenlik personelinin ve kameraların bulunduğu bir denetim alanının oluşturulması kullanıcı hareketlerini, ortak kullanım alanlarını denetlenmesini sağlayacaktır. Yangın, deprem gibi doğal afetlerin olması durumunda bir kaçış planının olması, yangın söndürme ve alarm sistemlerinin bulunması mekân tasarımında yer verilmesi gereken unsurlardandır. Kütüphanelerde bulunan her türlü yer, yön ve tehlike durumu bildiren elemanlar açık ve anlaşılabilir olmalıdır (IFLA, 2004).

Kütüphanede güvenlik önlemleri alınırken kullanıcıların halk kütüphanesi atmosferinden uzaklaşmamasına, sakin ve kapsayıcı bir kütüphane anlayışının gerekliliklerine dikkate edilmelidir. Kullanıcının ve personelin güvenli bir ortamda bulunmasının sağlanması kütüphanede konforlu bir deneyim geçirilmesini sağlar. Kütüphane personeli ve kullanıcıların güvenlikle ilgili mevzuatın ve kütüphanedeki

koşulların farkında olması gerekmektedir. Mekân tasarımı ögelerinin kullanımında kütüphanede güvenli bir ortamın sağlanması kütüphanede sürekliliği artıracaktır.

3.4 Halk Kütüphanelerinde Mekânın Kullanıcı Hizmetlerine Etkisi

Kütüphaneler, yalnızca mevcut kullanıcı gereksinimlerini değil, aynı zamanda gelecekte ortaya çıkması öngörülen ihtiyaçları da karşılayabilecek mekânları bünyesinde barındırmaktadır (Şanlı, 2022, s. 82). Dolayısıyla halk kütüphanesinin kullanım amacı, kullanıcı çeşitliliği gibi özellikleri düşünüldüğünde mekân özelliklerinin hizmet kalitesine ve hizmet çeşitliliğine etkisi olduğu söylenebilir. Bu nedenle kütüphane hizmetlerinin verimli ve sürdürülebilir olması mekân tasarımının nitelikli ve kullanışlı olmasıyla sağlanır.

"Halk Kütüphanesi sadece bir kitap deposu olmaktan ziyade halka çeşitli eğitim ve kültür imkanları sunan gerçek bir kültür merkezidir. Kültür ve eğitim merkezi olan halk kütüphanesi, toplumlar için önemli bir toplanma alanıdır" (Galvin ve Buren, 1963, s.3'den akt. Gökarslan ve Tuncer Pürselin, 2024).

Halk kütüphaneleri bireylerin öğretici bir ortamda vakit geçirerek, gelişimini destekleyecek bir mekânda zaman geçirmesini sağlamak amacıyla yapılmıştır. Öte yandan kütüphanelerin ana işlevi kitap ya da eserlerin korunduğu ve ödünç alındığı aynı zamanda konferans, seminer, sergi, atölye çalışmaları vb. etkinliklerin gerçekleştirildiği sosyal ve kültürel mekânlardır (Parlak ve Aydın, 2020, s. 85).

Halk kütüphanelerinde sunulan kullanıcı hizmetlerinin sürdürülebilir ve işlevsel olması, doğru tasarlanmış mekân organizasyonu ile doğrudan ilişkilidir. Dolayısıyla halk kütüphanesinin hizmetlerinden verimli şekilde yaralanabilmek için hizmet-mekân ilişkisinin doğru planlanması bir gereklilik olarak görülmelidir.

Ülkemizde her halk kütüphanesinin kendine has özellikleri bulunmaktadır. Temelde amaçları ve görevleri benzer olsa da kütüphanenin bulunduğu konum, nüfus oranı, nüfus yapısı gibi özellikleri kütüphanelerin hizmetlerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, her halk kütüphanesi bulunduğu bölgenin kendine has özellikleri doğrultusunda hizmetlerini şekillendirmelidir. Örneğin, büyük şehirde açılan bir halk

kütüphanesi ile nüfusu az olan bir ilçedeki halk kütüphanesinin hizmet çeşitliliği ve mekân tasarımı aynı özelliklere sahip olmamalıdır.

Bu nedenle kütüphanenin bulunduğu bölgenin, kütüphaneden beklentileri doğru tespit edilmeli ve bu doğrultuda bir kütüphane tasarımı oluşturulmalıdır. Bu çerçevede kütüphane yöneticileri, tasarımcılar, vb. uzmanlar tarafından bölgenin demografik yapısı, kullanıcı profili ve kullanıcı beklentileri analiz edilmeli; elde edilen veriler doğrultusunda kütüphane tasarımı oluşturulmalıdır. Bu süreçte kullanıcı anketleri, gözlem çalışmaları ve personel görüşmeleri gibi veri toplama yöntemlerinden yararlanılabilir.

Kullanışlı ve işlevsel bir kütüphane tasarımı kullanıcının hizmetlere erişimini kolay bir şekilde erişimini sağlayacaktır. Esnek mekân tasarımı çağın gereksinimleri doğrultusunda oluşturulmalıdır. Hizmetlerde değişiklik gereken durumlarda esnek mekân tasarım sayesinde alanlar düşük maaliyetle yeni hizmetlere uyum sağlayacak şekilde dönüştürülebilir.

Kütüphane ortamının davetkar olması kullanıcının kütüphanedeki ilk izlenimi olumlu etkileyecek ve kütüphaneyi keşfetmek için merak uyanmasına katkı sağlayacaktır. Mekânın tüm kullanıcılar tarafından bağımsız ve özgür şekilde dolaşımının sağlanması kullanıcıların kütüphane ortamında daha rahat ve özgür hissetmesine katkı sağlayacaktır.

Kütüphanede mekânsal çeşitliliğe önem verilmesi, kütüphaneden hizmetlerinden yararlanan kullanıcı çeşitliliğini de artıracaktır. Halk kütüphanesi toplumun her kesimine erişebilmelidir. Sessiz çalışma, sesli çalışma çeşitli etkinlik atölyeleri, engelliler için özel materyaller, okul öncesi ve çocuk bölümleri gibi faaliyet alanları çeşitlendirilmelidir.

Hizmet alanları tasarlanırken her kullanıcı grubunun özellikleri göz önünde bulundurularak mekân kullanım amacına uygun tasarlanmalıdır. Çocuk bölümünde yaş grubuna uygun raf masa ve renk seçimi, engelli bölümünde uygun kitap, bilgisayar ve okuma bilgisayarı seçimi ve yetişkin alanlarında uygun mobilya seçimi yapılmalıdır.

Kullanıcı psikolojik olarak kendini rahat, huzurlu ve güvende hissettiği mekânda daha fazla kalmak ister. Kütüphane tasarımında erişilebilir, sürdürebilir, estetik, işlevsel ve ergonomik tasarımlara yer verilerek kullanıcının kütüphane ile bağı güçlendirilmelidir.

3.5 Halk Kütüphanelerinde İç Mekân Özellikleri

Halk kütüphanelerinin iç mekân tasarımı oluşturulurken dikkat edilmesi gereken birden fazla unsur bulunmaktadır. Bu unsurların iç mekân tasarımı oluşturulurken dengeli bir biçimde kullanılması gerekmektedir. Halk kütüphaneleri tasarlanırken iç mekân kurgusu oluşturulmalıdır. Sonrasında görsel, işitsel, atmosferik, dokunsal özellikleri üzerinde kütüphanenin gereksinimleri doğrultusunda planlama yapılmalıdır.

Çalışmanın bu bölümünde, halk kütüphanelerinin iç mekân tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmiştir. Sırasıyla halk kütüphanelerinin iç mekân tasarımı oluşturulurken, mekânsal organizasyon ve planlama, görsel özellikleri, işitsel özellikleri, atmosferik özellikleri ve dokunsal özelliklerinin nasıl olması gerektiğine dair bilgilendirmelere yer verilmiştir.

3.5.1 Mekânsal Organizasyon ve Planlama

Kütüphane içerisinde karışıklığın önlenmesi, kullanıcıların ve personelin konforlu kütüphane deneyimi yaşayabilmesi için mekânın doğru planlanması önem arz etmektedir. Doğru mekân organizasyonu yapılarak kullanıcıların basit, güvenli ve konforlu hali ile kütüphane deneyimi yaşaması sağlanmalıdır.

Belirli bir amaç doğrultusunda oluşturulan mekânların, bir yaşam çevresi olarak düzenlenmesi mekânsal organizasyon olarak adlandırılır (Onat, 1996, s. 120).

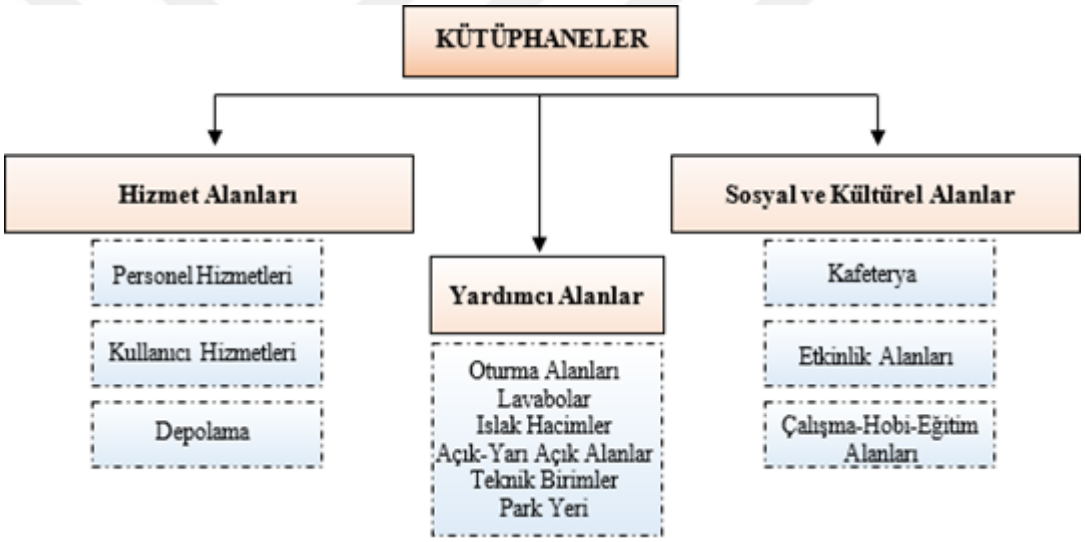
Mekânsal organizasyonun amacı, mekândan kullanıcının en verimli şekilde faydalanmasını sağlamaktır (Demirkaya, 2024, s. 103).

Kullanıcının ve hizmet çeşitliliğinin oldukça fazla olduğu halk kütüphanelerinde temel amaç, kullanıcının bu hizmetlerden maksimum verim alarak kütüphane kullanımını

sağlamaktır. Bunun içinde mekân organizasyonunun nitelikli planlanması gerekmektedir.

İç mekân tasarımı planlanırken donatı elemanları, renk/malzeme kullanımı ve aydınlatma özelliklerinin gerekli yerlerde ve basit kullanımı nitelikli bir mekân kullanımı oluşturulabilmesi için gereklidir (Topatan, 2021, s. 64).

Halk kütüphanelerinde hizmet alanları kendi içerisinde farklı alanlara ayrılmaktadır. Her bölümünün kullanıcısı farklıdır. Hizmet alanları planlanırken, planlamanın nitelikli yapılarak işlevsel bir tasarım elde edilmelidir. Görsel 3.2'de Günümüz halk kütüphanelerinde yer alan bölümler bulunmaktadır.

Görsel 3.2 Halk kütüphanesi bölümleri (Parlak ve Aydın, 2020, s. 91)

"Kütüphane mekânları planlanırken erişim dereceleri dikkate alınarak; kullanıcı profili, koleksiyon ve personel arasındaki ilişkiye göre düzenlenmelidir. Alanlar arasında işlevsel bağlantılar kurarak kullanıcıların kütüphane içerisindeki dolaşımı kolay hale getirilmelidir. Depolama ve yönetim birimlerinin kullanıcının erişiminden ayrıştırılması gerekmektedir" (Parlak ve Aydın, 2020, s. 90).

Bu doğrultuda gelişen ve değişen halk kütüphanelerinin mekân organizasyonu tasarlanırken bütüncül bir planlama yaklaşımıyla ele alınmalıdır.

3.5.2 Görsel Özellikleri

Hedef kitlesi ve hizmet çeşitliliği bakımından oldukça zengin olan halk kütüphanelerinin görsel açıdan estetik bir görünüme sahip olması gerekmektedir.

Kütüphanenin iç mekânın görsel özellikleri 'ışık ve renk' başlıkları altında değerlendirilebilir (Çimentepe, 2021).

Işık, mekân tasarımında önemli elemanlardan biridir. İç mekâna canlılık verir ve renk, doku ve biçimin algılanmasını sağlar. Işığın iç mekândaki görevi, mekânı aydınlatmak ve görsel konforu artırmaktır (Eraslan Özdağ, 2018, s. 25).

Aydınlatma planlaması yapılırken okuma koşullarının bozulmamasına dikkat etmek gerekir. Aydınlatmanın parlama ve kontrast düzeylerinin kabul edilebilir seviyede olmalı, aksi takdirde kullanıcılarda göz rahatsızlıkları ortaya çıkabilir. Ayrıca dermede fazla ışığa maruz kalmaya bağlı olarak bozulmaya neden olur (Odabaş ve Akkaya, 2020).

Bireylerin bir mekâna girdiklerinde ilk olarak parlak olan noktaya odaklandığı ve buna bağlı olarak mekânın canlı renk ve aydınlatma özelliklerinin dengeli biçimde olması gerekmektedir (Eraslan Özdağ, 2018).

Halk kütüphanelerinde, kullanıcıların mekânda kalıcı olmasını sağlamak için mekâna dair ilk izlenimleri önem arz etmektedir. Kullanıcının ilk kez girdiği bir ortamda mekânın görsel açıdan güzel görünmesi, mekâna tekrar gelmesini sağlayacaktır. Halk kütüphanelerinde mekânın özelliklerine uygun renk kullanılması, kullanıcıların dikkatini çekerek mekânın işlevselliğini artırmaya katkı sağlayacaktır. Mekânın kullanıcıya vermesi istenilen hissiyat doğru renk seçimi ile sağlanılabilir.

Yeterli ve doğru ışık kullanılarak, rengin doğru algılanması mekânsal konforun sağlanması açısından önem taşımaktadır (Özsavaş, 2016, s. 456). Aksi takdirde kullanıcıların mekânda rahatsız ve konforsuz hissetmeleri psikolojik olarak kötü hissetmesine neden olabilir. Bu da kullanıcıların kütüphaneye gelmek istememesine yol açar.

3.5.3 İşitsel Özellikleri

Halk kütüphaneleri, sesli ve sessiz hizmet alanlarının kullanıcıya sunulduğu kütüphanelerdir. Bu nedenle, kullanıcıların sessiz çalışma ortamında çalışma yaparken sesli ortamlarda oluşabilecek gürültüden etkilenmemesi gerekmektedir. Bu nedenle mekânda meydana gelebilecek gürültünün kontrol altına alınması, kullanıcının kütüphaneden alacağı verimin artmasına katkı sağlayacaktır.

"Kütüphanelerdeki sesin kaynağı, yayılımı ve yalıtımında mekânda kullanılacak malzemenin seçimi önemlidir. Bu bakımdan mekân mimarı açıdan gürültü üretmeyen ve üretilen gürültüyü etrafa yaymayan niteliklere sahip olması gerekir" (Odabaş ve Akkaya, 2020).

Çocuk bölümleri, etkinlik alanları ve çok amaçlı kullanım alanlarında çıkabilecek olan ses ortamın işitsel konforunu olumsuz etkileyebilir. Bu nedenle bu alanlarda kullanılacak malzeme seçiminde bölümler arası sesi yaymayan yalıtımlar kullanılmasına özen gösterilmelidir. Çalışma alanlarında sessiz bir ortam oluşturulabilmesi için zemin malzemesinin seçimi, masa sandalye seçerken gürültü oluşturabilecek malzeme kullanımından kaçınılmalıdır. İşitsel konforun kütüphanede sağlanmaması kullanıcılarda sağlık sorunlarına neden olmakla birlikte kütüphanede verimli vakit geçirmelerini engelleyebilir. Bu nedenle işitsel konforun sağlanması halk kütüphanesinde dikkat edilmesi gereken önemli bir konudur.

3.5.4 Atmosferik Özellikleri

Mekânın atmosferik özelliklerinin dengeli olması, kullanıcının mekânda geçirdiği süre boyunca sıcaklık, hava ve nem gibi ögelerin dengeli biçimde sağlanmasını ve böylece kullanıcının mekânda daha kaliteli vakit geçirmesini destekleyecektir.

Binanın iç mekândaki hava niteliği, sıcaklık, nem, basınç ve elektro iklimsel özellikler binanın atmosferini belirleyen unsurlardır (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 81).

Kütüphanelerin iç mekânda atmosferik dengeyi sağlamak için atmosferik özellikleri IFLA'ya göre şu şekilde olmalıdır;

- İdeal nem oranı %40-50 ile %45-55 arasında,
- İdeal sıcaklık 18-21°C ile 20-22°C arasında olmalı ve
- Kütüphaneler sık sık havalandırılmalıdır (IFLA, 2011, s. 28-29).

Kütüphane içerisindeki kullanıcıların sürekli olarak ve geçici olarak bulunduğu mekânlarda hava sıcaklığı, bağıl nem gibi faktörlerde yukarıdaki ölçülerde tutulmalıdır. Ölçüm olanağının olmadığı durumlarda; koku burun yoluyla algılanabilir fakat ilk 20 saniyeden sonra kokuya alışılabileceğinden bu durum zorlaşabilmektedir (Kücükcan Balkaş, 2005, s. 84).

> Kapalı ortamda insan tarafından solunan ve ortam içerisinde bulunan materyaller tarafından kalitesi bozulan hava, havalandırma sistemleri ya da doğal yolla belli zaman aralıklarında taze hava ile değiştirilmelidir. Kişi başına saatte değişmesi gereken hava miktarının m3 (metreküp) olarak belirlenmesi, binanın fiziksel özellikleri, mevsim ve iklime göre değişebilir (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 102).

Bu bağlamda, kütüphane binalarında gerekli dış hava miktarına ilişkin değerler Tablo 3.1'de verilmiştir. Tabloya göre kütüphanelerde 100 m² başına 20 kişi ve kişi başına 8 L/s dış hava gereksinimi öngörülmektedir. Bu değerler, kullanıcıların sağlıklı ve konforlu bir iç mekân ortamında bulunabilmesi açısından havalandırmanın önemini ortaya koymaktadır. Aynı zamanda Avrupa'da kullanılan DIN 1976 T.2'ye dayalı olarak kütüphaneler için önerilen hava değişim sayısı saatte 4-5 kez olmalıdır (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 102).

Tablo 3.1 Kütüphane binaları için hesaplanan dış hava gereksinimi (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 102)

Alan	İnsan Sayısı Kişi/100m^2	L/s kişi
Kütüphane	20	8

Bu bağlamda, uygunsuz hava koşullarında insan sağlığı tehlikeye girdiği ortadadır. Kütüphanelerde, insan sağlığının yanı sıra kitapların kötü hava koşullardan etkilenmemesi koleksiyon bütünlüğü açısından önem taşımaktadır. Uygun olmayan nemli ortamlarda küf, bakteri oluşumu nedeniyle kitapların cilt bütünlüğünü bozarak koleksiyona zarar verebilir. Kütüphanelerde kullanıcıların çalışmalarını sürdürdüğü ve

kitapların muhafaza edildiği alanlar birlikte değerlendirildiğinde hem materyallerin korunması hem de kullanıcıların ısı konforunun sağlanması açısından ortam sıcaklığının yaklaşık 20º – 22ºC aralığında tutulması uygun görülmektedir. Buna karşılık, kitap depolama alanlarında daha düşük sıcaklık tercih edilmekte olup, bu değer genellikle yaklaşık 14ºC civarında önerilmektedir (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 87).

3.5.5 Dokunsal Özellikleri

Kütüphane içerisine girildiği andan itibaren binaya ait tüm elamanların yapısı dokunsal özellikleri oluşturur.

Halk kütüphanelerini kullanan tüm kullanıcıların özellikleri göz önünde bulundurularak, gereksinimlerine uygun dokunsal özellikler oluşturulmalıdır. Kullanıcı profillerinin ihtiyaçları doğru analiz edilerek mekân tasarımının dokunsal özellikleri oluşturulmalıdır.

Dokunsal özellikler mekânda ısı, ışık ve ses niteliklerini de etkilemektedir. Malzeme dokusunun pürüzlü, girintili-çıkıntılı bir yüzeye sahip olması; karanlık, gölgeli bir yüzey ve ses için yutucu bir özellik oluşturmaktadır (Eraslan Özdağ, 2018, s. 19).

Halk kütüphanelerinde dokusal özellikler amacına, kullanıcı grubuna, hizmet alanına göre şekillenir.

Örneğin görme engelli kullanıcılar kabartma desenli yazılar ve kabartma yer yüzeylerine gereksinim duyabilir; ayrıca zeminde çukur, yükselti gibi engellerin olmaması da engelli bireylerin beklentileri arasındadır (Küçükcan Balkaş, 2005, s. 121).

Zeminlerde kullanılan malzemenin görsel kirliliğe neden olmayacak özellikte olması kullanıcıların olumsuz deneyim yaşamaması açısından önemlidir. Kaygan olmayan zemin kullanımı kullanıcıların kütüphane içerisinde güvenli şekilde dolaşmalarını sağlayacaktır. Özellikle çocukların bağımsız hareket etmeleri için zemin seçiminde kaygan olmayan zemin kullanımı şarttır.

Kütüphane içerisinde kullanılan materyallerin oturma elamanları, çalışma masaları rafların sertlik- yumuşaklık özellikleri dikkate alınarak ergonomik mobilya seçimine özen gösterilmelidir. Halk kütüphanelerinde bina içerisinde ki tüm alanlarda malzeme seçiminde hedef kitlenin ve hizmet alanının özellikleri dikkate alınarak seçim yapılmalıdır.

3.6 KYGM'ye Bağlı Halk Kütüphanelerinde Yenilikçi Bilgi Hizmetleri

KYGM, halk kütüphanelerinin hizmet kapasitesini yıllar içinde yalnızca bilgi sunan yapılardan, toplumla güçlü bağlar kuran yaşayan merkezlere doğru dönüştürmüştür. Bu dönüşüm, farklı kuramsal ve uygulamalı modellerle desteklenmektedir (KYGM, 2026). KYGM bu yaklaşımıyla hizmetlerini güncelleyerek çağın standartları ile uyum içerisinde olmaya gayret göstermektedir. Toplumla güçlü bağ kurma hedefiyle hizmetlerinde çeşitliliği önemsemektedir. Bu doğrultuda hem kültürel hem dijital hizmetlerinde yenilikler yapmaya devam etmektedir.

KYGM'nin sunduğu dijital hizmetler; Etkin Kütüphanem, E-Kitabım, Konuşan Kitaplık, Kitap+, Wikilala, Milli Kütüphane Dijital İstasyonları, Dokunmatik Ekranlı Tarama Kioksları, Kitap Temizleme Cihazları, Raunt, E-Osmanlıca, Presreader, Kelime.com'dur (KYGM, 2026).

KYGM halk kütüphanelerinde, toplumla bütünleşmeyi esas alan; kullanıcıların kütüphane ortamında vakit geçirirken hem eğlenmesini ve hem de öğrenmesini destekleyen hizmet anlayışının yanı sıra, kültürel hizmetlerde de yenilikçi hizmet anlayışının benimsediği görülmektedir. Bu bağlamda kapsamda web sitesinde yer alan bilgilere göre,

> Kütüphane 5.0 yaklaşımının temel ilkelerinden biri, insanı merkeze alan kapsayıcı bir mekânsal tasarımdır. Kütüphanelerimizde farklı yaş grupları, öğrenme biçimleri ve ilgi alanları dikkate alınarak 0–3 yaş çocuk bölümleri, maker atölyeleri, sanat salonları ve dijital üretim alanları gibi çeşitlendirilmiş mekânlar oluşturulmaktadır. Bilgi hizmetini mekân bağımlılığından çıkaran gezici kütüphaneler, afet bölgeleri, tarım işçilerinin yaşadığı alanlar, festival ve etkinlik mekânlarında kütüphaneyi doğrudan yaşamın içine taşımaktadır. Cezaevi, hastane, havalimanı, gar ve AVM kütüphaneleri ise bilgiyi gündelik yaşam pratikleriyle bütünleştirerek mikro kamusal alanlar olarak hizmet vermektedir. Ayrıca tarım, müzik, sanat ve edebiyat gibi alanlarda kurulan ihtisas kütüphaneleri, bireylerin belirli alanlarda derinleşmesini sağlayan özel öğrenme merkezleri işlevi taşımaktadır. Sergiler, söyleşiler, atölyeler ve edebiyat buluşmaları gibi

etkinliklerle kütüphaneler, toplumun kültürel nabzını tutan sosyal yönetişim alanlarına dönüşmektedir (KYGM, 2026).

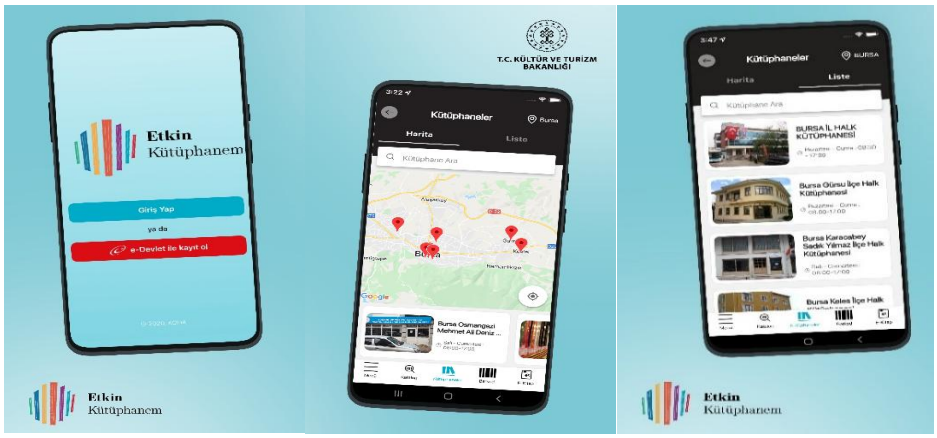
Bu bağlamda KYGM kütüphanelerin yalnızca bilgi sunan yapılar olmaktan çıkarak, toplumsal kapsayıcılığı artıran, yaşamın farklı alanlarına entegre olan ve bireylerin çok yönlü gelişimini destekleyen kurumlar olduğunu vurgulamaktadır.

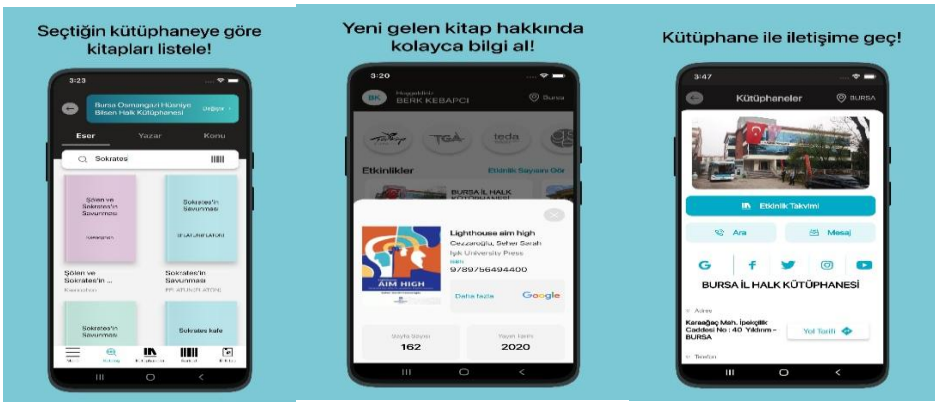
3.6.1 Dijital Hizmetler

3.6.1.1 Etkin kütüphanem uygulaması

Etkin kütüphanem uygulaması akıllı cep telefonuna indirilerek ya da arama motoru aracılığı ile erişim sağlanabilen bir çevrimiçi platformdur. Kullanıcıların kütüphanelerin kitap koleksiyonuna, konumuna, kütüphanede planlanan etkinliklere erişim imkanı tanımaktadır.

Görsel 3.3'de Etkin Kütüphanem uygulamasının mobil arayüzü ekran görüntüleri yer almaktadır. Görselde; kütüphane arama, konum bilgilerine erişim, kitap kataloglarını görüntüleme, etkinlikleri takip etme ve kütüphanelerle iletişim kurma gibi çeşitli hizmetleri kullanıcıların erişimine sunduğu görülmektedir.

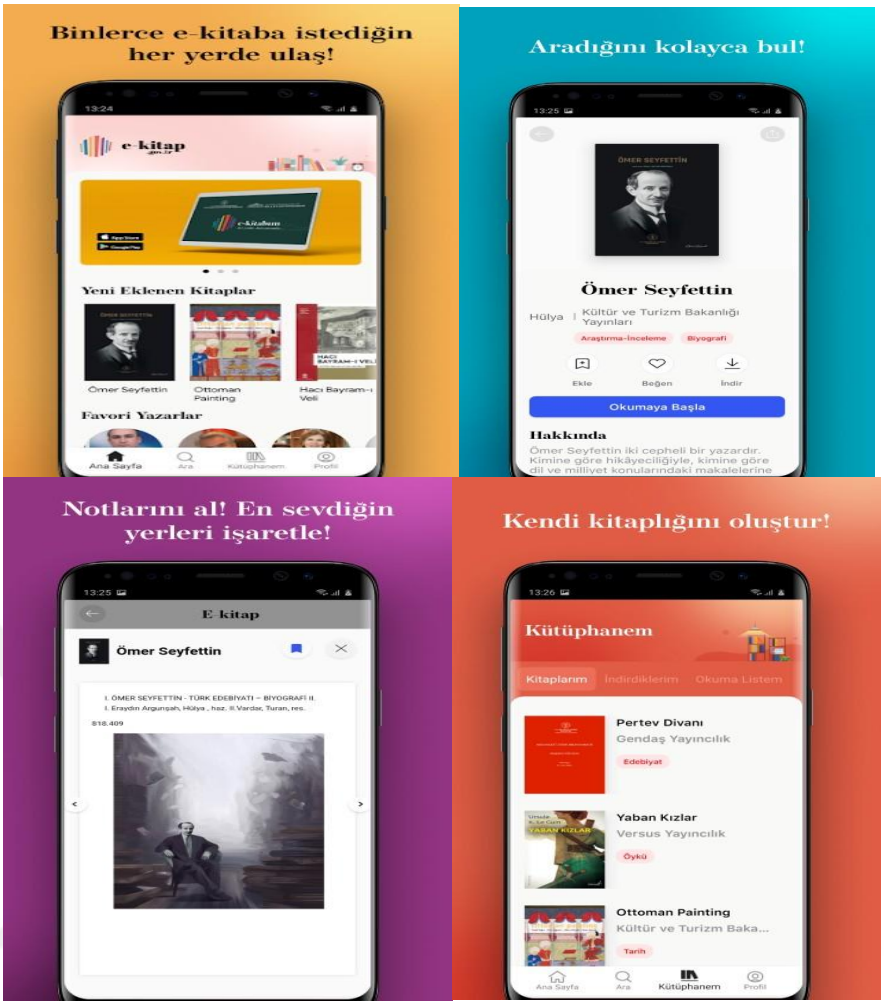
Görsel 3.3 Etkin kütüphane mobil uygulama görseli (KYGM, 2026)

3.6.1.2 E-kitabım

E-kitabım; dîvânlar, mesnevîler, tezkîreler, kronikler, halk hikâyeleri ve masallar gibi Türk edebiyatının çeşitlilik ve derinliğini yansıtan klasik kaynakların elektronik ortamda yayınlandığı uygulamadır. Uygulama içerisinde 5000'den fazla kitap bulunmaktadır (KYGM, 2026).

Uygulamada bulunan kitapları kullanıcılar cep telefonlarına indirerek 15 gün boyunca ücretsiz faydalanabilmektedir. Aynı zamanda kitap üzerinde notlar alabilmekte ve sistem kendi kitaplıklarını oluşturmalarına imkân vermektedir.

Görsel 3.4'de E-Kitap uygulamasının arayüzü gösterilmektedir. Uygulamanın arayüzünde kitap arama, kişisel kütüphane oluşturma ve not alma gibi işlevlere yer verildiği görülmektedir.

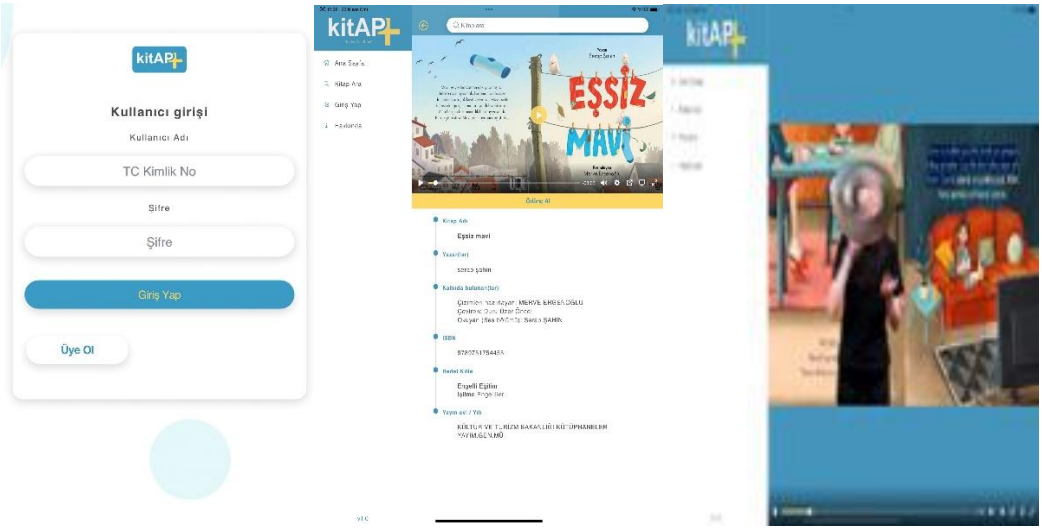
Görsel 3.4 E- kitabım mobil uygulama görseli (KYGM, 2026).

3.6.1.3 Kitap+

Uygulama, işitme ve görme engelli çocuk kullanıcılar için tasarlanmıştır. Kitapları işaret diliyle ve sesli anlatım ile anlatarak herkes için erişilebilir kütüphane hizmeti sunmaktadır.

Uygulama, zengin içerikli resimli kitapları animasyon ile hareketlendirerek; sesli anlatım, işaret dili çevirisi ve kapsayıcı içerikler ile okurların kaliteli kitaplar ile buluşmasını sağlamaktadır (KYGM, 2026).

Görsel 3.5'de Kitap+ uygulamasının kullanıcı arayüzüne ilişkin ekran görüntüleri sunulmaktadır. Görselde kullanıcı giriş ekranı, dijital içerik erişim alanı ve multimedya içerik görüntüleme ekranları yer almaktadır.

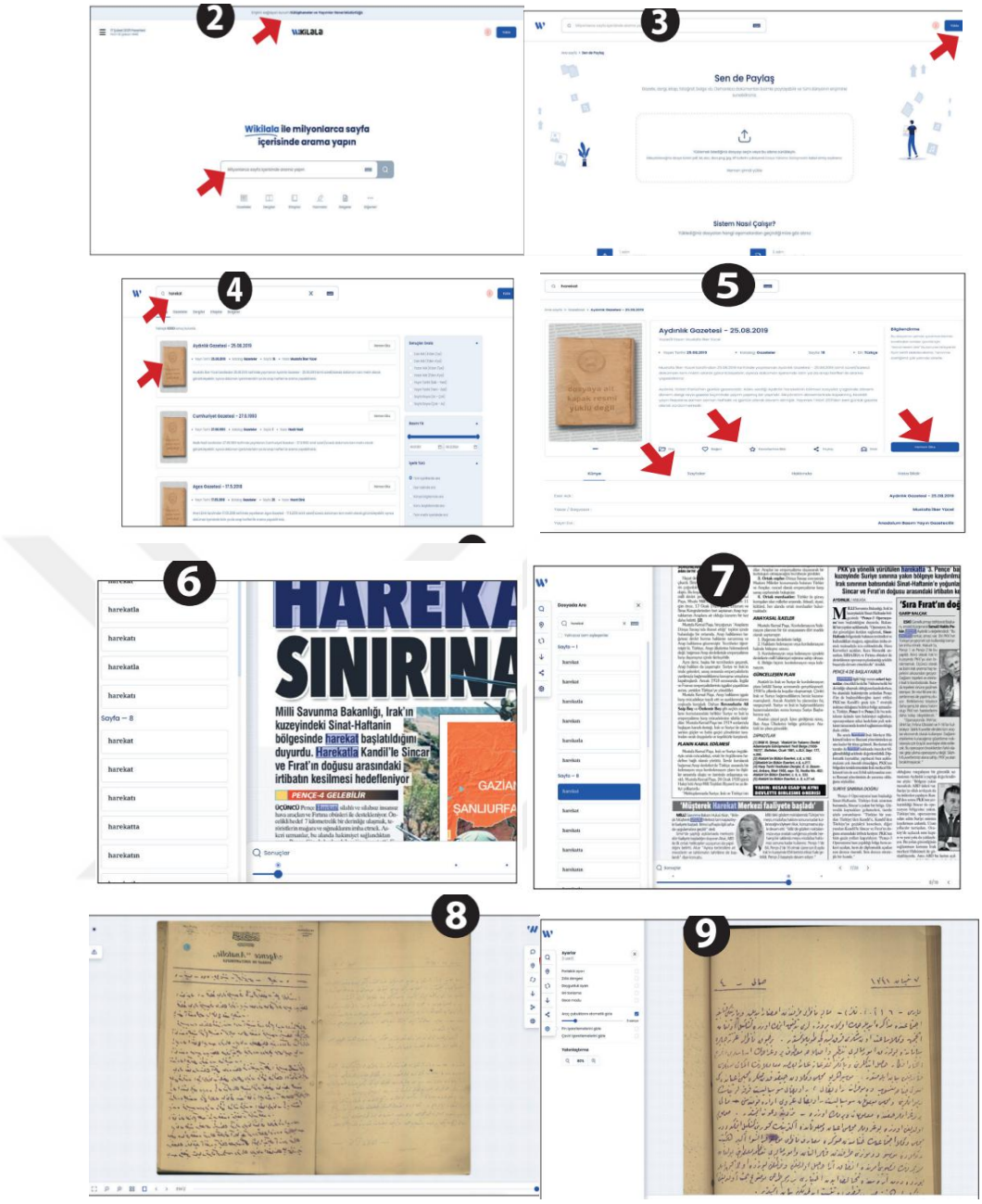
Görsel 3.5 Kitap+ uygulaması (KYGM, 2026)

3.6.1.4 Wikilala

“Wikilala matbaanın icadından sonra basılmış Osmanlıca metinler (gazete, dergi, kitap ve belge) içerisinde “arama” yapılmasına olanak sağlayan bir dijital kütüphanedir” (KYGM, 2026)

Halk kütüphanelerinde ve milli kütüphanede ücretsiz Wi-Fi ağına bağlanarak kullanıcıların kullanılabilmektedir. Arama kutusuna konu ile ilgili kelimeyi yazarak Osmanlıca metinlere erişim sağlayabilmekte ve metin üzerinde işaretleme yapılabilmektedir. Bu hizmeti kullanmak için tek koşul kullanıcıların kütüphane içerisinde bulunarak kütüphanenin misafir ağına bağlanmaları gerekmektedir**.**

Görsel 3.6’da Wikilala dijital arşiv platformunun kullanım aşamalarına ilişkin ekran görüntüleri yer almaktadır. Kullanıcıların platforma giriş yapması, arama gerçekleştirmesi, ilgili materyallerin listelemesi, bibliyografik kayıtlara erişmesi ve dijital içerikleri görüntülemesi adım adım gösterilmektedir.

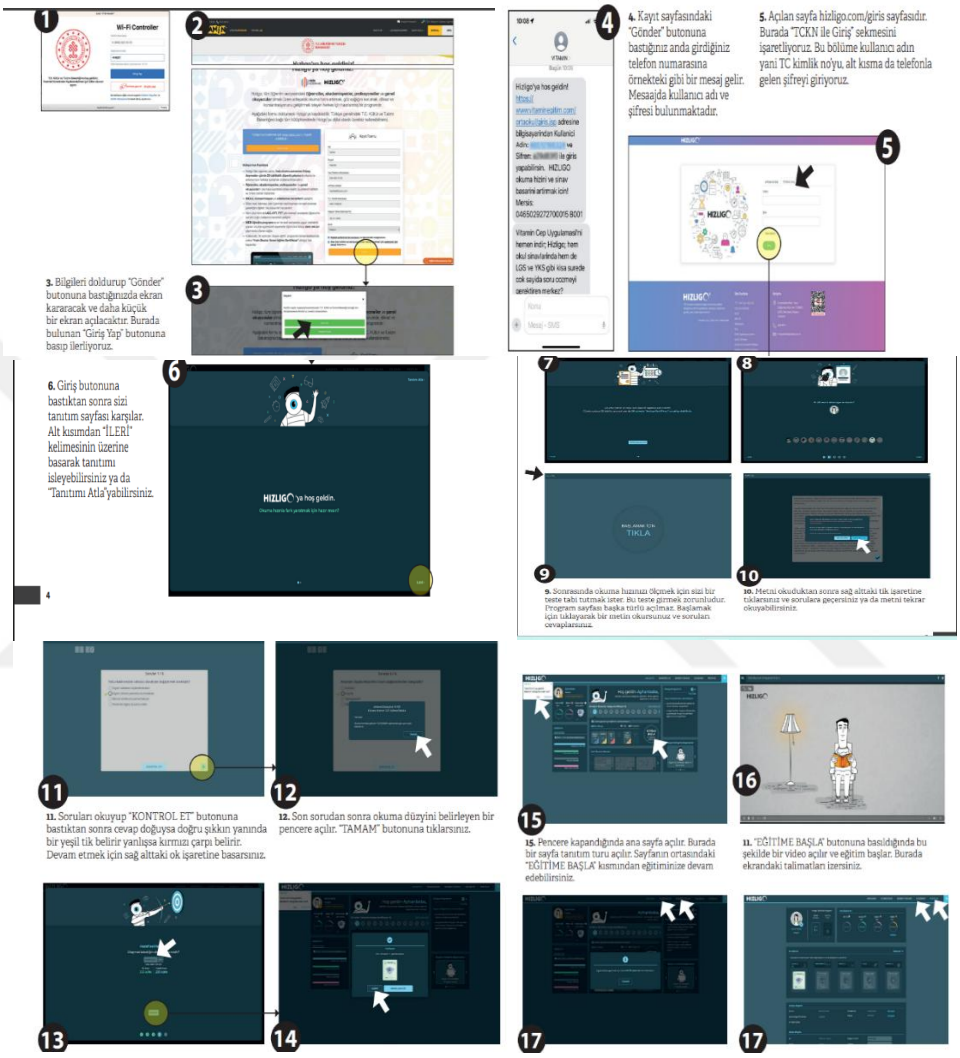

Görsel 3.6 Wikilala kullanım kılavuzu (KYGM, 2026)

3.6.1.5 Hızlı-go

Hızlı-go uygulaması, 5. sınıftan başlayarak tüm öğrenim seviyesindeki öğrenciler, akademisyenler, profesyoneller ve genel okuyucular olmak üzere; okuma hızını artırmak, bunu göz sağlığını koruyarak yapmak, aynı zamanda dikkat ve konsantrasyon becerilerini geliştirmek isteyen kullanıcılar için hazırlanmış çevrim içi hızlı okuma platformudur.

Görsel 3.7'de Hızlı-go uygulamasının kullanım sürecine ilişkin ekran görüntüleri adım adım sunulmaktadır. Görselde, kullanıcıların sisteme kayıt olma, giriş yapma, doğrulama işlemlerini tamamlama ve uygulama arayüzü üzerinden temel işlevleri kullanma süreçleri gösterilmektedir.

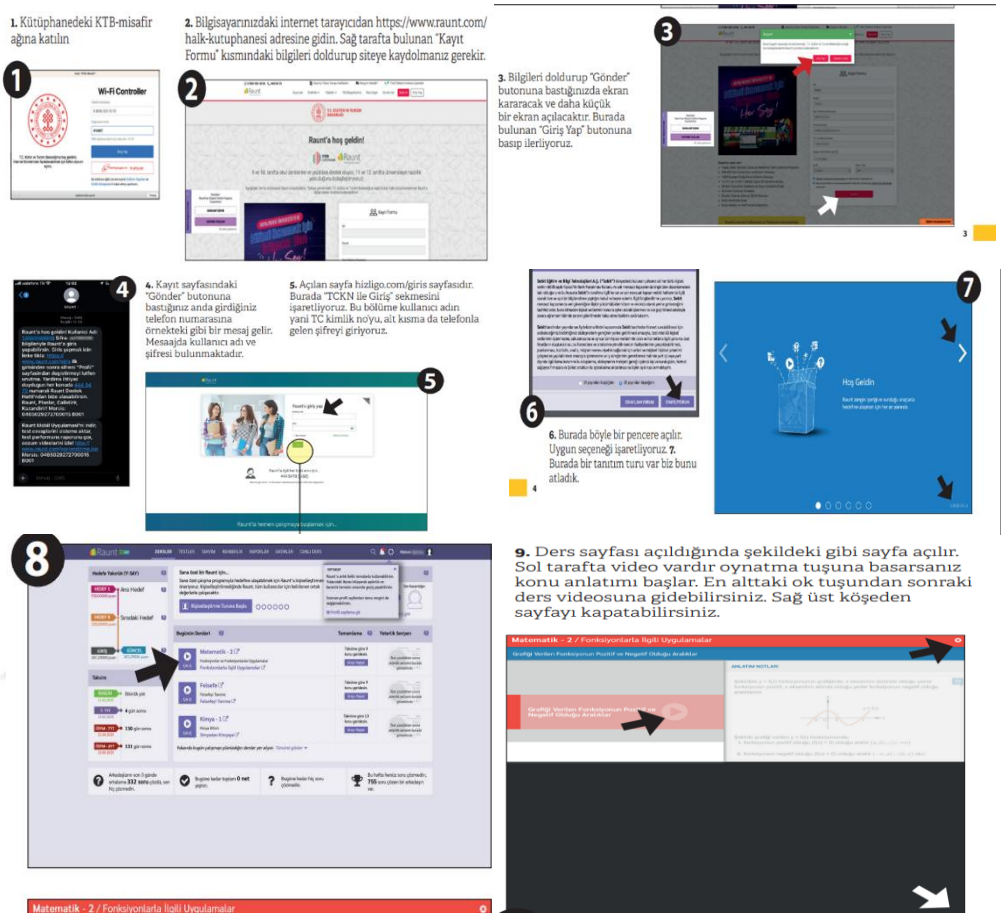

Görsel 3.7 Hızlı-Go kullanım kılavuzu (KYGM, 2026)

3.6.1.6 Raunt

Üniversite sınavına hazırlanan öğrencilerine ücretsiz video anlatımlı ders içeriklerinin sunulduğu çevrimiçi platformdur. Kullanıcılar kütüphane içerisine Ktb misafir ağına bağlanarak bu hizmetten faydalanabilmektedir.

Görsel 3.8'de Raunt uygulamasının kullanım kılavuzuna ilişkin ekran görüntüleri aşamalı biçimde sunulmaktadır. Görselde kullanıcıların siteme kayıt olma, giriş yapma, doğrulama işlemlerini tamamlama, ders içeriklerine erişim süreçleri ve uygulamadan çıkış süreçleri gösterilmektedir.

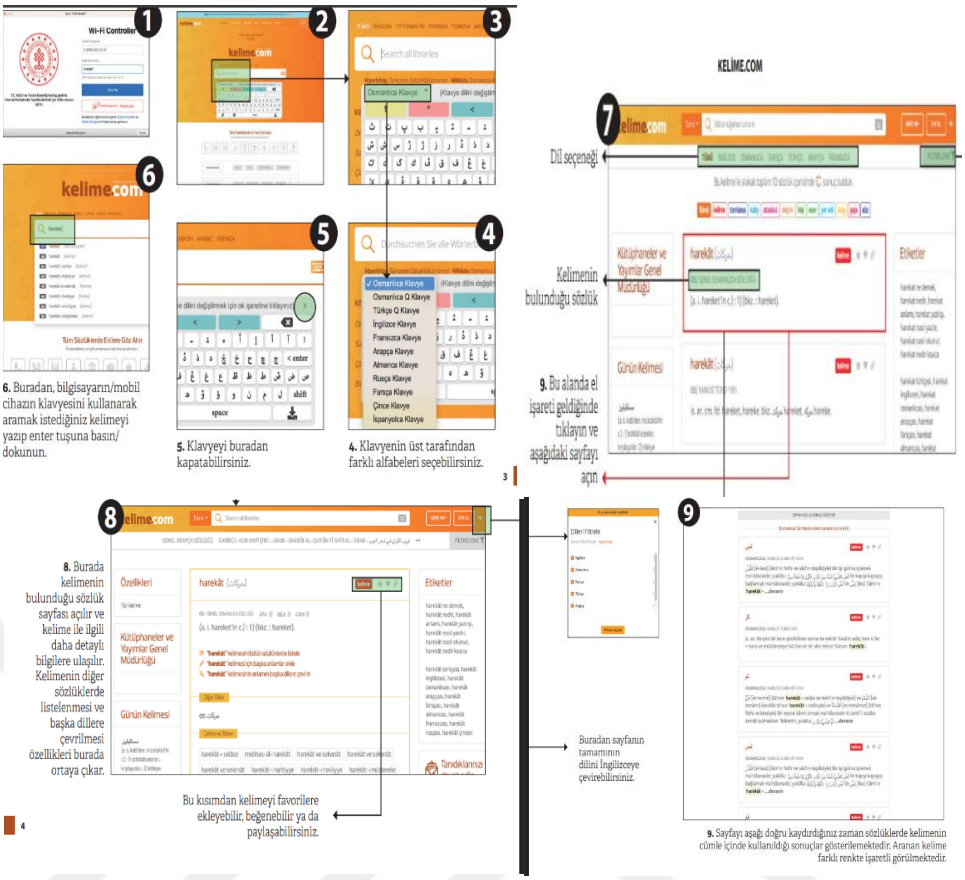

Görsel 3.8 Raunt uygulaması kullanım kılavuzu (KYGM, 2026)

3.6.1.7 Kelime.com

Kelime.com çeviri veri tabanıdır. Kullanıcılar Wi-Fi misafir ağına bağlanarak bu veri tabanından faydalanabilmektedir. Veri tabanında yaklaşık 50 dil bulunmaktadır. Türkçe'den Osmanlıcaya, Osmanlıca'dan İngilizceye çeviri özelliği de bulunmaktadır.

Görsel 3.9'da Kelime.com veri tabanının kullanım kılavuzuna ilişkin ekran görüntüleri aşamalı biçimde sunulmaktadır. Kullanıcıların veri tabanını giriş ve kayıt işlemlerini tamamlama, veri tabanı arayüzü üzerinde temel işlevleri kullanma süreçleri gösterilmektedir.

Görsel 3.9 Kelime.com veri tabanı kullanım kılavuzu (KYGM, 2026)

3.6.1.8 Milli kütüphane dijital istasyonları

Milli Kütüphane Dijital İstasyonları; Milli kütüphaneye gelme imkanı olmayan halk kütüphanesi kullanıcıları için uzaktan milli kütüphane koleksiyonuna erişim imkanı sağlayan bir uygulamadır. Şu anda 67 halk kütüphanesinde dijital platform kurularak hizmete sunulmuştur.

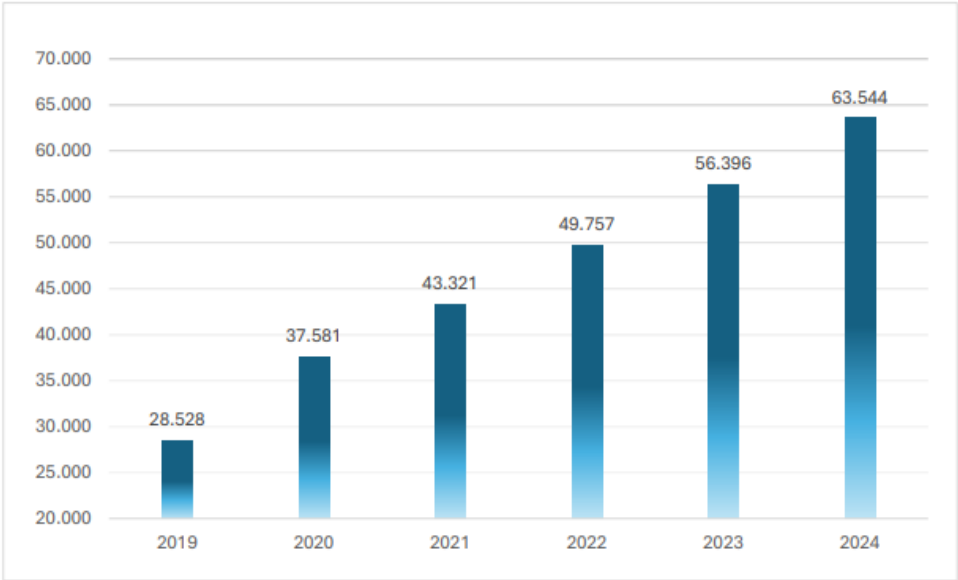
> Millî Kütüphane koleksiyonlarında yer alan yazmalar, süreli yayınlar ve afiş, müzik notası, resim, harita gibi kitap dışı materyallerin yüksek çözünürlüklü dijital kopyalarını ve künyelerini koruyarak erişime açan; kültürel mirasın güvenli biçimde saklanması, araştırmacılara sunulması ve gelecek kuşaklara aktarılmasını amaçlayan ulusal dijital arşiv platformudur (KYGM, 2026).

Kullanıcılar kütüphane misafir ağına bağlanarak bu uygulamadan faydalanabilmektedir.

Görsel 3.10'da milli kütüphane dijital istasyonunu görseline ve kullanımına dair bilgiler yer almaktadır.

Görsel 3.10 Milli kütüphane dijital istasyonu (KGYM, 2026)

Görsel 3.11 Milli kütüphane dijital istasyon üye sayısı yıl bazında dağılımı (KYGM, 2026)

Görsel 3.11'e göre milli kütüphane dijital istasyon üye sayısı yıl bazında düzenli olarak artış gösterdiği görülmektedir.

3.6.1.9 Dokunmatik ekranlı katolog tarama kioksları

Kullanıcıların kütüphane dermesine personele bağımlı olmadan erişimini sağlar. Kitabın rafta ya da kullanıcı üzerinde olup olmadığını, raf numarası, Dewey Onlu Sınıfla Sistemi numarası gibi bilgilerine erişebilir.

Görsel 3.12'de Kioks uygulamasının görseline ve kütüphane içerisinde kullanımına dair bilgiler yer almaktadır.

Görsel 3.12 Katalog tarama kioksu (KYGM, 2026)

3.6.1.10 Ödünç- iade istasyonları

Kullanıcıların danışma personeline ihtiyaç duymadan kitapları ödünç almalarını ve kitabı iade etmelerini sağlayan cihazdır. T.C kimlik numarasını girip, kitabın arkasında bulunan barkodu cihaza okutarak ödünç alma işlemini gerçekleştirilir. İade alma işleminde kitabın arkasında bulunan barkod numarasını cihaz okutulur ve iade işlemi gerçekleşir.

Görsel 3.13'de Ödünç- iade istasyonunun görseline ve kütüphane içerisinde kullanımına dair bilgiler yer almaktadır.

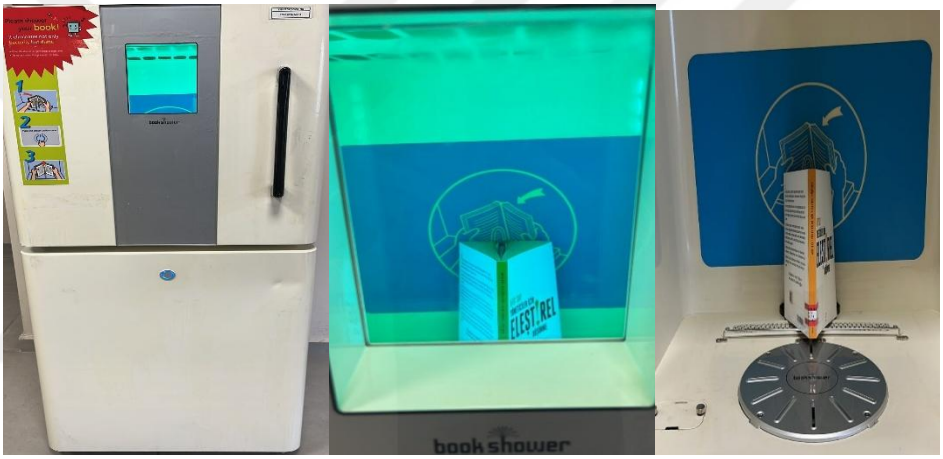

Görsel 3.13 Ödünç- iade istasyonu (KYGM, 2026)

3.6.1.11 Kitap temizleme cihazı

Kitapların toz, mikrop gibi bakterilerden arındırmak için kullanılan cihazdır. Kullanıcıların kitapları hijyenik şekilde kullanarak kitap okuma deneyimlerinin iyileştirilmesine yaramaktadır. Kitabı görseldeki gibi cihaza yerleştirdikten sonra kapağı kapatıp düğmeye basarak kullanılmaktadır. Kullanımı basit olup kullanıcılar kolaylıkla kullanabilmektedir.

Görsel 3.14 de Kitap temizleme cihazının kullanım aşamalarına dair görseller yer almaktadır.

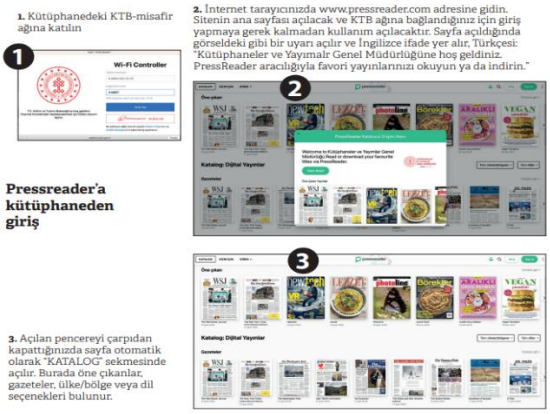
Görsel 3.14 Kitap temizleme cihazı

3.6.1.12 Presreader

Platformda 120 ülkeden, 60 farklı dilde yayımlanan 7.300'ün üzerinde süreli yayın yer almaktadır. Sistem kapsamında günlük gazeteler ile magazin dergileri, özgün basılı nüshalarının tam sayfa dijital kopyaları şeklinde kullanıcılara sunulmaktadır. Veri tabanı, yayınların basıldığı gün erişime açılmasını sağlamakta ve kullanıcılara 90 günlük geriye dönük arşiv tarama olanağı vermektedir. Ayrıca platform; yabancı dildeki yayınların 18 farklı dile çevrilebilmesi, içeriklerin sesli okuma özelliği aracılığıyla dinlenebilmesi ve tercih edilen yayınların mobil cihazlara indirilerek çevrim dışı okunabilmesi gibi işlevsel hizmetler de sunmaktadır (KYGM, 2026).

Uygulamayı kullanabilmek için kütüphaneye üye olmak ve misafir ağına bağlanmak yeterlidir.

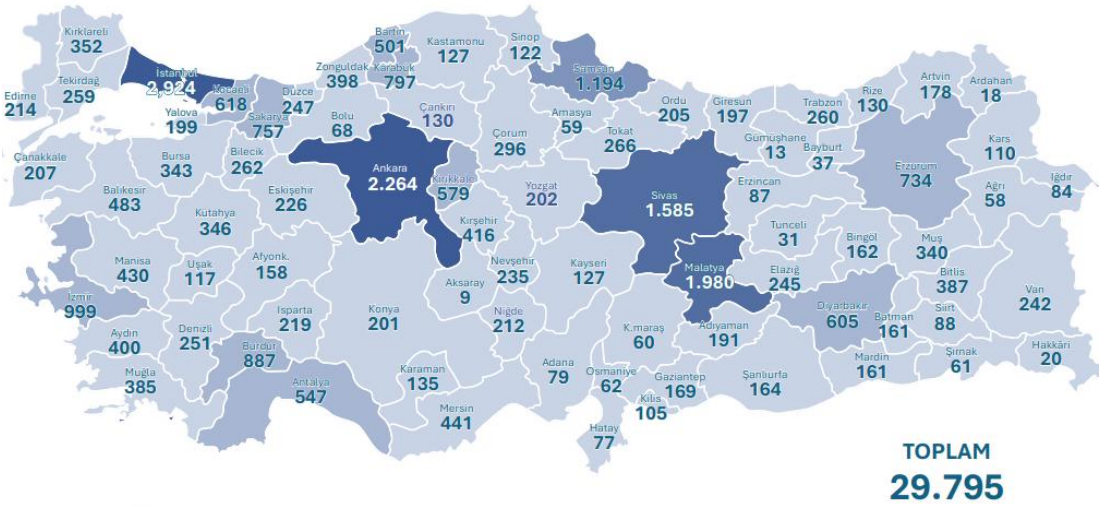
Görsel 3.15'de presreader platformunun kullanım aşamalarına dair bilgiler yer almaktadır.

Görsel 3.15 Presreader kullanım kılavuzu (KYGM, 2026)

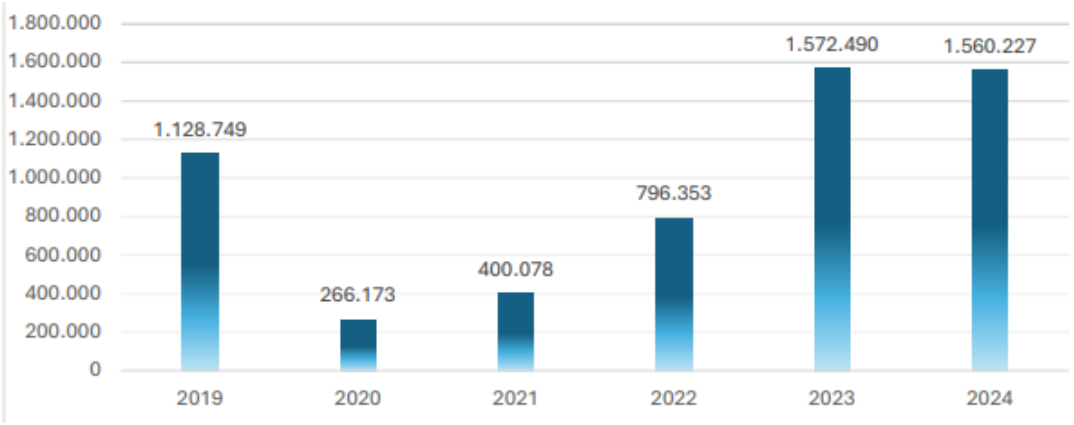
3.6.2 Kültürel Hizmetler

Bu bölümde Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne bağlı halk kütüphanelerinde yenilikçi hizmet kapsamında son yıllarda öne çıkan kültürel hizmetlerden bahsedilmiştir. Bu hizmetler 100. Yıl Halk Kütüphaneleri dahil 81 il ve ilçedeki tüm halk kütüphanelerinde imkanlar dahilinde yürütülmektedir.

Görsel 3.16 Halk kütüphaneleri illere göre kültürel etkinlik sayısı (KYGM, 2026)

Görsel 3.16 incelendiğinde, etkinlik sayısının yüksek olduğu illerin çoğunlukla büyükşehir statüsündeki kentler olduğu görülmektedir.

Görsel 3.17 Halk kütüphanelerinde etkinliklere katılan izleyici sayısı (KYGM, 2026)

Görsel 3.17'ye göre, halk kütüphanelerinde gerçekleştirilen etkinliklere katılım sayısının 2019 yılına kıyasla 2020, 2021 ve 2022 yıllarında azaldığı, 2023 yılı itibariyle ise yeniden artış eğilimine geçtiği görülmektedir. Söz konusu düşüşün, ilgili dönemde dünyada genelinde etkili olan Covid 19 salgınının etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

3.6.2.1 KÜYAP (Kütüphane yaz programı- kütüphane yarıyıl programı)

Halk kütüphanelerinde yaz tatillerinde ve yarıyıl tatillerinde öğrencilere yönelik düzenlenen kültürel etkinlik programlarının adıdır.

Her yıl düzenli olarak yaz tatillerinde ve yarıyıl tatillerinde dinlenme aşamasında olan öğrencileri eğlendirmeye ve öğretmeye yönelik etkinlikler düzenlenir. Her halk kütüphanesi kendi fiziksel imkanları doğrultusunda etkinlik düzenleyebilir.

Ahşap atölyesi, müzik atölyesi, sinema saati, resim boyama saati, aktif kitap okuma saati, serbest oyun saati, satranç turnuvası, masa tenisi turnuvası, tiyatro saati, lise öğrencilerine yönelik psikolojik danışmanlık saati vb. etkinlikler düzenlenmektedir.

Görsel 3.18 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi KÜYAP etkinlikleri

3.6.2.2 Kütüphanelerdeyiz- MEB

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığı ortak olarak yürütülen kültürel etkinlik projesidir. Öğrencilerin kütüphane ile kaynaşmasını, üye olarak kitap ödünç alma, kültürel etkinliklere katılma gibi kütüphane hizmetlerinden daha aktif yararlanması amaçlanmaktadır. Proje 81 ilde ve ilçede okulların kütüphanelere ziyareti ile devam etmektedir.

Görsel 3.19 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi-Kastamonu MEB kütüphanelerdeyiz etkinlikleri

3.6.2.3 Türk kültür yolu festivalleri

2021 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hayata geçirilmiş kültürel etkinlik projesidir. Çeşitli kültür merkezlerinde konser, sanatçı söyleşileri, kitap yazar buluşması, okur yolu şenliği sergisi, konser, atölye etkinlikleri, dublaj kutusu gibi çeşitli çocuk etkinlikleri ve daha birçok etkinliği halk kütüphanelerinde gerçekleştirerek kullanıcıların kültür ve sanatla buluşmasına katkı sağlamak temel amacıdır. 2026 yılında 26 şehirde düzenlenmesi planlanmaktadır.

Görsel 3.20 Kütüphanelerde düzenlenen kültür yolu etkinlikleri (Etkin Kütüphane, 2025)

3.6.2.4 Kütüphane ve teknoloji

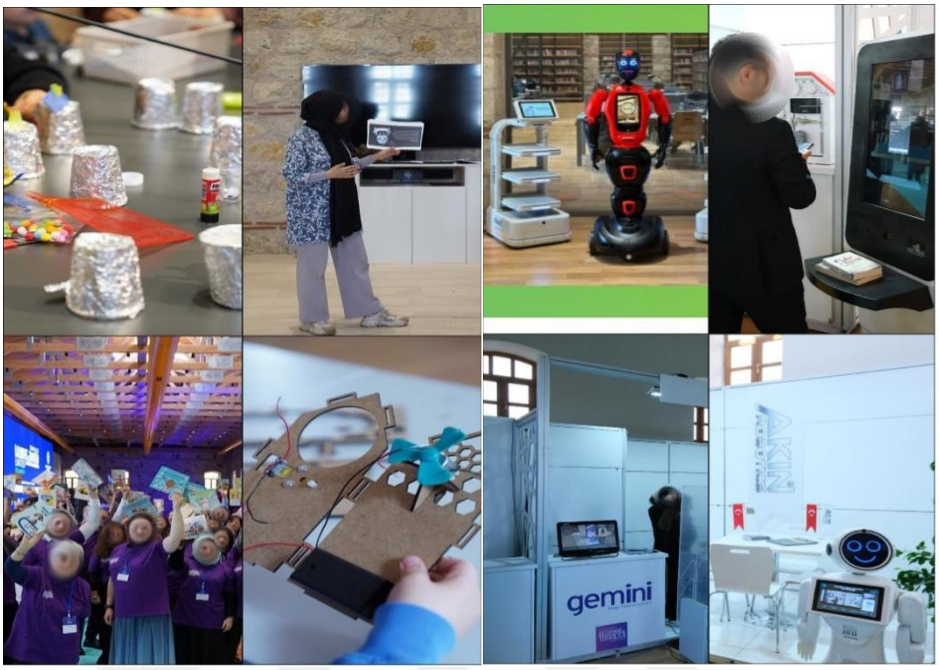
Kütüphanecilik alanında dijital dönüşüm ve teknolojik yeniliklerin giderek önem kazandığı günümüzde, bu gelişmeleri takip etmek ve uygulamaya aktarmak amacıyla düzenlenmektedir.

Uluslararası Kütüphane ve Teknoloji Festivali her tür kütüphane, bilgi merkezi, dokümantasyon merkezi ve arşiv ile bağlantılı olarak, teknolojik gelişme ve yeniliklerin interaktif olarak tanıtıldığı, kütüphanecilik alanıyla ilgili teknoloji temelli ürün ve hizmetlerin tanıtımına imkânı oluşturacak bilgi ve tecrübe paylaşımına dayalı akademik, teknolojik ve pratik iş birliği platformudur (KYGM, 2026).

Festival ilk olarak 60. Kütüphane Haftasında “Uluslararası Kütüphane ve Teknoloji Festivali” olarak İstanbul Rami Kütüphanesi’nde kutlanmaya başlanmıştır**.**

> Festivalde yapay zekâ atölyeleri, yazılım ve kodlama atölyeleri, robotik atölyeleri, app-in-a-day uygulamaları, kariyer ve staj simülasyonları, demolar, oyunlaştırma stüdyoları, hologram demoları, 3D yazıcı atölyeleri, dijitalleştirme demoları, akıllı kitap atölyeleri, VR-AR demoları gibi teknolojik etkinlikler gerçekleştirilecek, aynı zamanda ilham verici

konuşmalar, panel ve konferanslar ile mesleki seminerler düzenlenmiş, konser ve sanat performansları gibi kültürel etkinlikler sunulmuştur (KYGM, 2026).

Görsel 3.21 Uluslararası kütüphane ve teknoloji festivali (KYGM, 2026)

3.6.2.5 Kütüphane haftası etkinlikleri

Kütüphane Haftası etkinlikleri, tüm yurtta aynı tarihlerde kutlanmaktadır. Bu nedenle yalnızca halk kütüphaneleri tarafından düzenlenen etkinliklerle sınırlı değildir; ancak halk kütüphaneleri de bu kapsamda halkla iş birliği içinde çeşitli etkinlikler gerçekleştirmektedir. Söz konusu etkinlikler, toplumun tüm kesimlerine yönelik olarak planlanmaktadır.

Her yıl Mart ayının son Pazartesi günü başlayan hafta, ülkemizde Kütüphane Haftası olarak kutlanmaktadır. İlki 1964 yılında başlayan Kütüphane Haftası kutlama etkinliklerinde, yurt çapında kütüphane ve kütüphanecilik konularını ele alan konferanslar, sempozyumlar, paneller, seminerler gerçekleştirilmekte, yeni yayınları okuyuculara tanıtıcı sergiler açılmakta, eğitici ve kültürel film ve slaytlar gösterilmekte, kütüphane ve kitapla ilgili çeşitli söyleşiler ve yarışmalar düzenlenmektedir (KYGM, 2026).

Görsel 3.22 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kütüphane haftası etkinlikleri

3.7 Çalışma Kapsamında İncelenen 100. Yıl Halk Kütüphanelerinde İyi Örnek Üzerinden Mekân Değerlendirmesi

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 100. Yılında Kültür ve Turizm Bakanlığının açmış olduğu 100 halk kütüphanesi bulunmaktadır. Bu kütüphanelerin ortak özelliğinin çok amaçlı salonlar, atölyeler ve çalışma salonların çeşitliği ve görsel olarak güzel görünüme sahip olduğu gözlenmiştir. Yapılan araştırmalar sonucunda her bölgeden bir örnek alfabetik olarak aşağıda sıralanmıştır. Akdeniz Bölgesinde 2023 yılında açılan bir halk kütüphanesi olmadığı için araştırma kapsamından Akdeniz Bölgesi çıkarılmıştır.

Araştırmada, kütüphanelerin dış mekân ve iç mekân özellikleri, atmosferik, görsel, işitsel, dokunsal ve aydınlatma özellikleri ve teknolojik donanımlar üzerinde incelemeler yapılmıştır.

Örnek 1: Cizre 100. Yıl İlçe Halk Kütüphanesi

Şırnak ilinin yoğun nüfuslu ilçelerinden biri olan Cizre'de Kültür ve Turizm Bakanlığın "Cumhuriyetin 100. Yılında 100 Yeni Kütüphane Hedefi" doğrultusunda 2023 yılında hizmete açılmıştır. Kütüphane, bölgenin halk kütüphanesi ihtiyacını büyük ölçüde karşılayabilecek kapasitedir. Kütüphane, kitap formundan esinlenen özgün ve modern bir görünüme sahiptir. Kütüphane, zemin kat dahil olmak üzere toplam üç kattan oluşmaktadır. Kütüphanede; 0-3 Yaş bebek kütüphanesi, 6-14 yaş çocuk bölümü, yetişkinler için iki katta ders çalışma salonları, 7-24 ders çalışma salonu, sessiz çalışma salonu, grup çalışma salonu, kent kitaplığı, konferans salonu, toplantı salonu, kafeterya, robotik kodlama atölyesi, multimedya salonu, matematik atölyesi gibi çok işlevli bölümler bulunmaktadır. Bu yönüyle de kütüphane, yalnızca bilgiye erişim sağlayan kütüphane binası olmanın ötesinde, sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklere olanak tanıyan kapsamlı bir kamusal mekân niteliği taşımaktadır.

Görsel 3.23 Cizre ilçe halk kütüphanesi dış bina görünümü

Çocuk Bölümleri (0-3 Yaş, 3- 6 Yaş): Bu bölümde, 0–3 yaş ve 3–6 yaş çocuk bölümleri, ilgili yaş gruplarının gelişimsel ihtiyaçları dikkate alınarak tasarım yapıldığı görünmektedir. Çocukların yaş grubuna uygun kitaplar, etkinlik masaları ve eğitici oyunlarla donatılmış olup canlı renklerin hâkim olduğu bir çocuk mekânı yaratılmıştır. Duvarlarda; dikkat çekici hayvan resimlerine yer verilerek çocukların mekânda kalıcı vakit geçirmelerini sağlayacak ögeler kullanılmıştır. Mekân tasarımında ergonomi ve güvenlik ön planda tutulmuş; raf yükseklikleri, oturma elemanları, puflar ve masaların boyutları çocukların fiziksel ölçülerine uygun biçimde

seçilmiştir. Böylece çocukların mekânı güvenli bir şekilde kullanmaları amaçlanmıştır.

Görsel 3.24 Okul öncesi ve çocuk bölümü

6-14 Yaş Çocuk Bölümü: Bu bölümde 6-14 yaş grubuna uygun kitaplar ve ders çalışma masaları ile donatılmıştır. Alanda mobilyaların seçimi ve renkler 6-14 yaş gurubu çocukların gereksinimlerini doğrultusunda seçilmiştir. Çocuk bölümü olmasından kaynaklı duvar yüzeylerinde renkli ve dikkat çekici tasarımlara yer verilmiştir. Çocuk kullanıcıların kütüphaneye olan ilgisini artırırken mekânda daha uzun süre vakit geçirmelerini destekleyecektir. Salonda bulunan kitap rafları; çalışma masalarından bağımsız olarak konumlanması alan içinde kullanıcının dolaşımın rahat olmasını sağlayacaktır. Aydınlatmada göz yormayan tavana gömülü aydınlatma paneli kullanılmıştır.

Görsel 3.25 6-14 yaş çocuk bölümü

Çalışma Salonları: Kütüphanede, çalışma salonu bakımından farklı alternatifler bulunmaktadır. Grup çalışma salonu, sessiz çalışma salonu, 7-24 çalışma salonu ve

yetişkin kitaplarının ve okuma masalarının bulunduğu iki adet okuma salonu mevcuttur. Çalışma salonlarında; salon özelliklerine has bireysel, ikili, üçlü çalışma masalarının olduğu ve her masada separatör kullanılması dikkat çekmektedir.

Görsel 3.26 Çalışma salonları

Etkinlik Alanları:

Atölyeler: Kütüphanede, multimedya, matematik ve robotik kodlama atölyesi olmak üzere üç adet atölye bulunmaktadır. Multimedya atölyesinde bilgisayarlar, raflar ve çalışma masası bulunmaktadır. Matematik atölyesinde matematik bilimine ait çeşitli malzemeler ve çalışma masaları bulunmaktadır**.** Diğer bölümlerde olduğu gibi bu bölümlerde de sunulan hizmetlere uygun malzeme seçimi yapılmasına özen gösterildiği görünmektedir.

Görsel 3.27 Etkinlik alanları

Görme Engelli Bölümü: Görme engelli vatandaşlar için Braille alfabeli kitapların ve çalışma masalarının bulunduğu çalışma salonudur. Mekân tasarımında; görme engelli bireylerin mekânı güvenli ve kişilerden bağımsız olarak hareket etmelerine destek olacak yönlendirici levha, kabartma zemin, yüksek renk kontrastı bulunmamaktadır. Ana yürüme hattı boyunca ve dönüş noktası varsa bu alanlarda kabartmalı zemin kullanarak bireylerin kişilerden bağımsız ve güvenli biçimde mekânda hareket etmeleri sağlanmalıdır. Mekânda okunaklı yazı karakterleri ve yüksek renk kontrastı kullanılarak kullanıcıların mekânda dolaşımı kolay hale getirilmelidir.

Görsel 3.28 Görme engelli bölümü

Örnek 2: Denizli 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi

Kütüphane, cumhuriyet döneminde ilk olarak 1925 yılında Halk Kitap Sarayı olarak Çaybaşı'nda hizmet vermeye başlamıştır.1940 yılından itibaren Halk Evlerinin kolu olarak hizmetine devam eden kütüphane 1950 yılından sonra halk kütüphanesi olarak

faaliyetine devam etmiştir.1975 yılında mülkiyeti Kültür ve Turizm Bakanlığına ait olan kendi binasına taşınmış halk kütüphanesi olarak hizmet vermiştir. 2014 yılında ise bina yapılan testler sonucu depreme dayanıklı olmaması sebebiyle yıkılmıştır (URL-1, 2026).

Yeni hizmet binası eski yerinde konumlanmış olup Denizli ilinin merkezinde yer almaktadır. Kütüphane dış görünüm olarak modern görünüme sahiptir. Kütüphanenin bahçesi bulunmamaktadır. Cadde üzerinde konumlanmış olup, sadece personel otoparkı bulunmaktadır. Kütüphanede 0-3 yaş bebek bölümü, okul öncesi bölümü, 7-14 yaş bölümü, bilim ve sanat atölyeleri, ders çalışma salonları, bilgisayar odası, konferans salonu ve kent kitaplığı bulunmaktadır.

Görsel 3.29 Denizli 100. Yıl il halk kütüphanesi eski ve yeni dış bina görünümü

Çocuk Bölümleri:

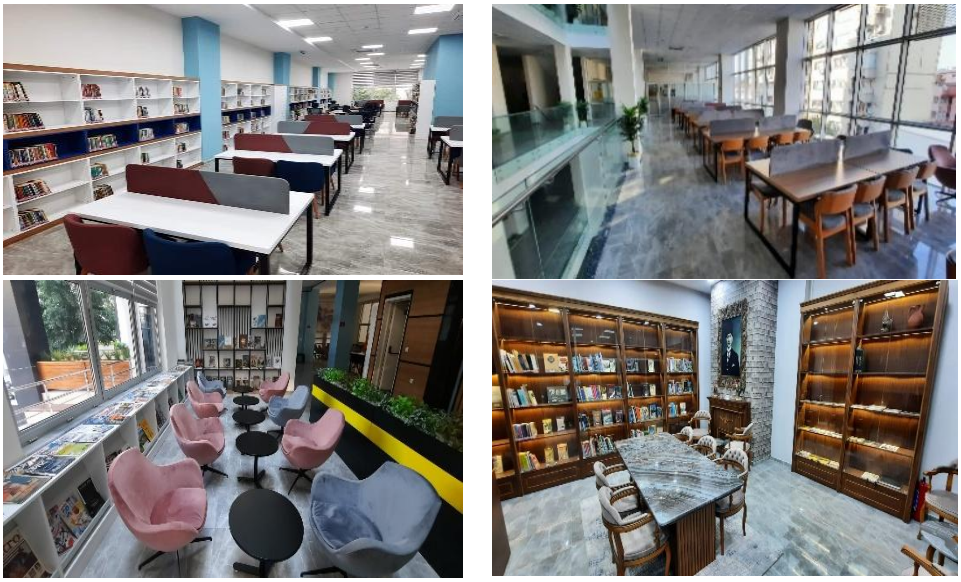
Kütüphanede 0-3 yaş bölümü ve okul öncesi bölümlerinde top havuzu, masal anlatma gurubuna uygun masa, sandalyeler, puflar bulunmaktadır. Mobilya seçiminin yaş grubuna uygun ölçülerde tasarlanmıştır. Mekânda canlı ve sıcak renklerin bulunmaktadır. Çocukların ilgisini çekmeye yönelik bir atmosfer oluşturmuştur.

Görsel 3.30 0-3 Yaş ve okul öncesi çocuk bölümü

Çalışma Salonları:

Kütüphanede giriş bölümünde ödünç verme, danışma bölümleri bulunmaktadır. Kütüphane ferah ve geniş bir görünüme sahiptir. Kütüphanenin çalışma salonları ferah ve aydınlık görünüme sahiptir. Masalar arasında separatör kullanılarak kullanıcıların kişisel alanlarını korumak amaçlanmıştır. Kütüphane de kitapların bulunduğu rafların çalışma masalarını etrafında olması kullanıcıların kütüphane içerisinde dolaşımını kısıtlamaya neden olabilir. Kent arşivi bölümünde kent gazeteleri ve Denizli'de basılan kitaplar ve araştırmacıların kullanımı için çalışma masası bulunmaktadır. Kent arşivinde mekânın atmosferine uygun renkte mobilya seçimi yapıldığı görünmektedir. Süreli yayın okuma için kütüphanede ayrı bir bölüm oluşturulmuştur. Bu bölümde; renkli koltuklar ve küçük sehpalar işlevsel bir okuma alanı oluşturulmuştur.

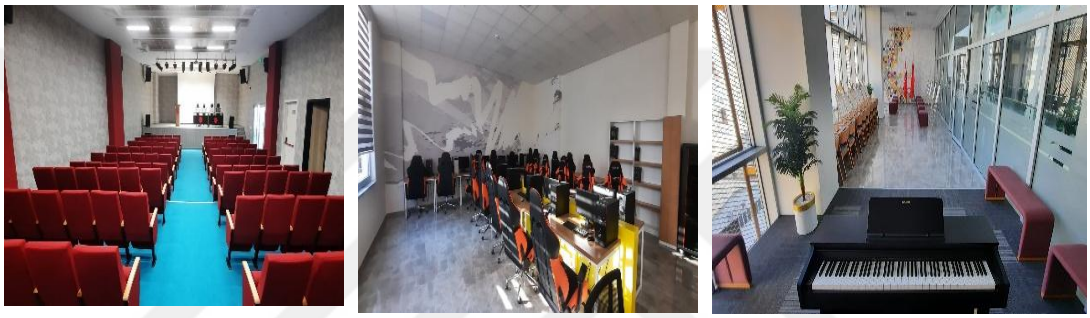

Görsel 3.31 Çalışma salonu, kent arşivi, süreli yayın okuma alanı

Etkinlik Alanları:

Kütüphanede sanat atölyesi, multimedya atölyesi ve konferans salonu bulunmaktadır. Konferans salonunda sabit koltuk seçimiyle ergonomik konfor sağlanmış, mekânın atmosferine uygun renk ve mobilya seçimi yapılmıştır. Resim ve sanat atölyesinde piyano, resim paleti gibi aletler kullanılarak işlevsel bir atölye ortamı oluşturulmuştur.

Tuval boyama, ahşap tasarım atölyesi, film izleme saatleri gibi çeşitli etkinlikler düzenlenerek kullanıcıların nitelikli vakit geçirmeleri sağlanmaktadır.

Görsel 3.32 Konferans salonu, multimedya atölyesi, resim ve sanat atölyesi

Örnek 3: (Amasya) Gümüşhacıköy İlçe Halk Kütüphanesi

Kültür ve Turizm Bakanlığı katkıları ve yatırımları ile 1991 yılında kütüphane hizmet binasının inşaatına başlanmıştır.1992 yılında hizmete girmiştir. Bina Kültür ve Turizm Bakanlığına aittir. Bina 1200 metrekarelik arsa üzerine yapılmış olup 3 katlıdır. Kütüphane binası müstakil bir binaya sahiptir ve küçük de olsa bir bahçesi bulunmaktadır. 2023 yılında yenilenerek hizmete sunulmuştur. Yenilenen konseptinde bebek kütüphanesi, çocuk kütüphanesi, resim sanat atölyesi, engelsiz kütüphane, robotik kodlama ve matematik atölyesi, çalışma salonları, konferans salonu bulunmaktadır.

Görsel 3.33 Gümüşhacıköy ilçe halk kütüphanesi dış bina görünümü

Çocuk Bölümleri:

Kütüphanede bulunan bebek ve çocuk bölümünde top havuzu, masal evi bulunmaktadır. Yaş grubuna uygun oyunlar, puf minderler ve oyuncakların bulunduğu kütüphanede anneler ve bebekler için bebek bakım odası da kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. 0-3 Yaş ve Anaokulu çağındaki çocukların aileleri ve akranlarıyla birlikte kaliteli vakit geçirebilecekleri bir ortam bulunmaktadır.

Görsel 3.34 0-3 yaş ve çocuk bölümü

Çalışma Salonları:

Kütüphanenin çalışma salonları ve eğitim sınıfı gibi alanlarında öğrencilere sessiz çalışma ortamı sağlamak amaçlanmaktadır. Çalışma salonlarındaki masalar seperatörlü ve 4 kişilik olarak tercih edilmiştir. 7-14 yaş grubundaki kullanıcılar içinde ayrı bir çalışma salonu bulunmaktadır. Bireysel olarak masalar düzenlenmiştir. Kütüphanede düzenlenecek olan eğitici kurslar için uygun bir sınıf oluşturulmuştur.

Görsel 3.35 Çalışma salonu, dinlenme ve okuma alanı

Etkinlik Alanları:

Kütüphanenin konferans salonu, bilim ve matematik atölyesi ve sanat atölyelerinde kullanıcılara çeşitli etkinlikler düzenlenerek kütüphanede sosyalleşip eğlenebilecekleri ortam oluşturmak amaçlanmıştır. Konferans salonu 120 kişiliktir. Koltuklar sıralı ve düzenli biçimde dizilmiştir. Renkler nötr seçilerek katılımcıların algısını sahneye vermeleri amaçlanmıştır. Resim ve sanat atölyesinde 12 adet palet, masa ve sandalye bulunmaktadır. Atölyenin renk tasarımı canlı ve sıcak renklerden oluşmaktadır. Duvarlarda kullanılan renkli desenler ortama sanatsal motivasyon kazandırmıştır. Kütüphanede süreli yayın okuma alanı ve satranç oynama alanı gibi bölümlerde bulunmaktadır. Bu bölümlerde alanın amacına uygun materyaller ile düzenlenmiştir.

Görsel 3.36 Gümüşhacıköy İlçe Halk Kütüphanesi konferans salonu ve resim sanat atölyesi, oyun atölyesi

Örnek 4; (Bursa) Karacabey 100. Yıl Sadık Yılmaz İlçe Halk Kütüphanesi

Kütüphane 1997 yılında SÜTAŞ tarafından mülkiyeti kurucusu Sadık Yılmaz'a ait olan bugünü 100. Yıl SÜTAŞ Sadık Yılmaz Halk Kütüphanesi, o günkü adıyla Sadık Yılmaz İlçe Halk Kütüphanesi adıyla Karacabey halkının hizmetine açılmıştır (Kuter, 2024).

30 yıla yakın zamandır Karacabey'e hizmet eden 60 kişi kapasiteli kütüphane 2023 yılında yenilenerek Karacabey Gençlik Merkezinin 1. Katında 572 80 m² alanda hizmet vermektedir (Kuter, 2024).

Kütüphanede yetişkin, çocuk, bebek ve teknoloji atölyesi bulunmaktadır.

Çocuk Bölümleri:

Çocuk ve bebek bölümü yaş gruplarına uygun biçimde tasarlanmış mobilyalar ve renk kullanımıyla dikkat çekmektedir. Bu bölümde oyun alanları, masal dinleme köşesi ve çocuk kitaplarının yer aldığı raf sistemleri bulunmaktadır. Mobilya seçiminde; raf yüksekliklerinin büyük ölçüde çocukların fiziksel erişim düzeyinin üzerinde olduğu

gözlemlenmektedir. Çocuk kullanıcıların kitaplara bağımsız erişimini desteklemek amacıyla, rafların yaş grubuna uygun yükseklikte tasarlanmasının işlevsellik açısından uygun olacaktır. Oturma alanlarının yaş grubuna uygun ölçüde ve renklerde olması çocukların ergonomik koşullarda kütüphane de vakit geçirmelerini desteklemektedir.

Görsel 3.37 Karacabey 100. Yıl Sadık Yılmaz ilçe halk kütüphanesi çocuk ve bebek bölümü

Çalışma Salonları:

Yetişkin koleksiyonuna ait kitap rafları ve çalışma masalarından oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, bireysel çalışmaya yönelik ayrı bir salonun bulunması, kullanıcıların farklı çalışma ihtiyaçlarına yanıt verebilecek bir mekânsal çeşitlilik sunmaktadır. Mevcut oturma ve çalışma kapasitesinin kütüphanenin toplam alanı göz önünde bulundurulduğunda yeterli bir düzeyde olduğu değerlendirilebilir.

Görsel 3.38 Karacabey 100. Yıl Sadık Yılmaz ilçe halk kütüphanesi yetişkin çalışma ve okuma salonu

Örnek 5: Malatya 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi

Malatya İl Halk Kütüphanesi ilk olarak 1950 tarihinde Halk Evinin (Bugünkü yeri itibariyle Atatürk Müzesi) 3500 adet kitabıyla Malatya Umumi Kütüphanesi adıyla hizmete açılmış, daha sonra muhtelif yerlerde faaliyetini sürdürerek 01/02/1979 tarihinden itibaren ise üç katlı Kültür ve Turizm Bakanlığına ait bir binada hizmet vermiştir. 2023 Yılında açılan yeni binasında 4 Ekim 2023 tarihinden itibaren hizmetlerine devam etmektedir. Kütüphane binası konum olarak Malatya merkezinde kolay ulaşılabilir konumda yer almaktadır. Bina oldukça geniş bir bahçeye sahiptir. Bina; modern sade ve dikkat çekici bir görünüme sahip. Bahçede oturma ve dinlenme amaçlı banklar mevcuttur. Kütüphane içerisinde 0-3 Yaş -3-6 Yaş 7-14 yaş bölümleri, yetişkin çalışma salonları, kent arşivi kantin oyun salonu, cep sinema salonu, bilim atölyeleri ve bilgisayar odası ve sanat atölyesi bulunmaktadır.

Görsel 3.39 Malatya 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi dış bina görünümü

Çocuk Bölümleri: Kütüphanede çocuk kullanıcılar için tasarlanmış okul öncesi ve 7-14 yaş çocuk bölümü bulunmaktadır. Yaş grubuna uygun oyuncaklar, masal okuma alanı bulunmaktadır.

Okul öncesi bölümü renkli ve sıcak görünümü ile dikkat çekmektedir. Çocukların dikkatini çekebilecek görseller ve renkler kullanılmasına özen gösterilmiştir. Yaş grubuna uygun kitapların bulunduğu raflar ve yine yaş grubuna uygun tasarlanmış masa ve sandalyeler kullanılarak mekâna işlevsellik kazandırılmıştır.

7-14 yaş grubunda daha nötr renklerin ve sıcak renklerin birlikte kullanılması ile bir uyum yakalanmaya çalışılmıştır. Raf boyutları kullanıcı kitlesinin boyuna uygun tasarlanmıştır.

Görsel 3.40 Malatya 100. Yıl il halk kütüphanesi 0-3 yaş -3-6 yaş 7-14 yaş bölümleri (URL-2, 2026)

Çalışma Salonları:

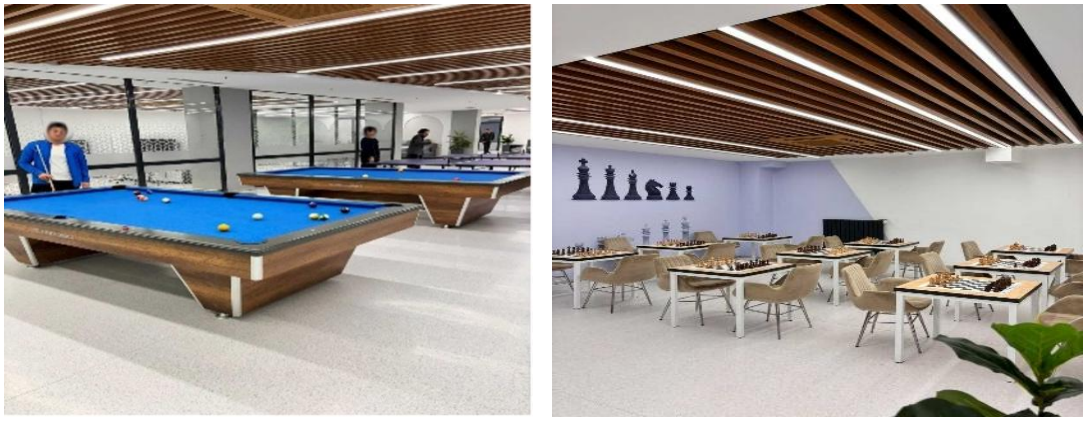
Çalışma salonları oldukça geniş ferah ve aydınlıktır. Çalışma Salonları ile kitapların bulunduğu rafların aynı salonda olması okuyucuların salon içerisinde dolaşımında gürültüye neden olabileceği için ders çalışan kullanıcılar için bir dezavantaj oluşturabilir. Masaları da bulunmaktadır. Kütüphanede ayrıca kent arşivi de bulunmaktadır. Kent gazetelerinin ve il genelinde basılan kitapların bulunduğu arşivde araştırmacıların çalışabileceği masalar bulunmaktadır. Kütüphane atmosferik olarak aydınlık ve ferah görünümü ile dikkat çekmektedir. Kütüphaneden her hizmet alanına uygun mobilya seçimi ve renk kullanımı işlevsel ve ergonomik bir tasarım oluşturulmuştur.

Görsel 3.41 Malatya 100. Yıl il halk kütüphanesi çalışma salonları (URL-2, 2026)

Etkinlik Alanları:

Oyun salonlarında playstation, tv, masa tenisi, langırt, bilardo masası ve satranç masası gibi çeşitli oyun alanları bulunmaktadır. Salonda kullanıcıların boş zamanlarında eğlenceli vakit geçirmelerine olanak tanıyan oyun alanları mevcuttur. Mekân mobilya seçimi, renk uyumu işlevsel amacına uygun tasarlanmıştır.

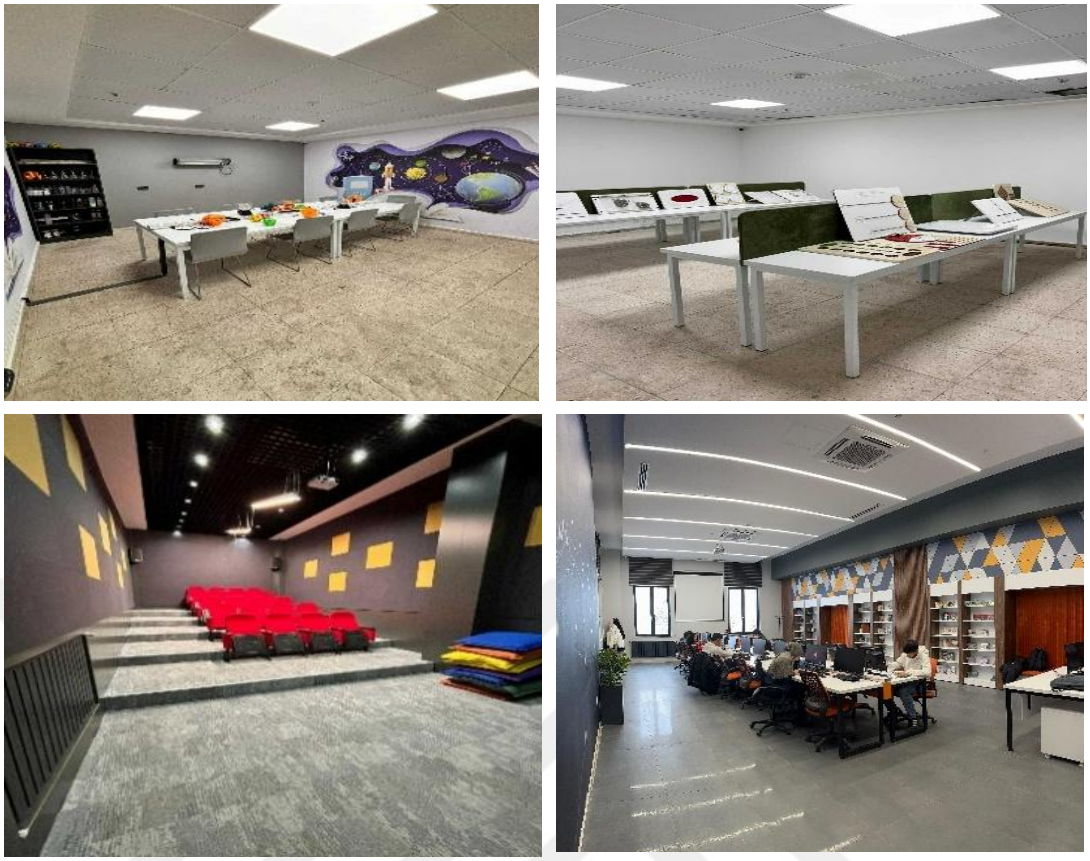
Görsel 3.42 Oyun atölyesi

Bilim atölyesinde, çocuk kullanıcıların eğlenirken öğrenmelerini destekleyecek malzemelerle donatılı bir alan oluşturulmuştur. Görsel olarak mekânın atmosferine uygun tasarımlar oluşturularak mekânın işlevselliği artırılmıştır.

Sanat atölyesinde, malzeme seçiminde mekânın amacına uygun tercih edilmiştir. Mekânda daha canlı ve sıcak renkler kullanılarak mekânın atmosferine uyum sağlanılabilir.

Cep sinema salonunda, nötr renkler, göz yormayan aydınlatmalar ve sıralı ve düzenli biçimde dizilmiş koltuklar ile sinema salonu atmosferi yakalanmıştır. Mekânda işlevsel ve ergonomik tasarım ön plandadır.

Multimedya atölyesinde, bilgisayar, masa, koltuk ve raflar mevcuttur. Alan geniş ve dolaşımı engellemeyecek şekilde tasarlanmış. Aydınlatma ve kullanılan renkler göz yormayan nötr tonlar tercih edilerek mekânın atmosferine uyum sağlanmıştır.

Görsel 3.43 Malatya 100. Yıl il halk kütüphanesi bilim atölyesi, sanat atölyesi ve cep sinema atölyesi, multimedya atölyesi (URL-2, 2026)

Örnek 6: (Kayseri) Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi

Kütüphane, Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde açılmıştır. Kütüphane müstakil bir binaya sahiptir. Kütüphane 820 m'2 alana sahiptir. Kütüphane zemin katla birlikte 3 kattan oluşmaktadır. Zemin katta İnternet Erişim Merkezi, Çocuk Bölümü, Süreli Yayınlar bölümü, Güvenlik Odası ve Ödünç Alma- Verme Servisi bulunmaktadır.1. Kat; çalışma salonları, cep sinema salonu, kitap kafe, personel odası ve teras bulunmaktadır. 2. Katta sadece etkinlik salonuna yer verilmiştir.

Görsel 3.44 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi dış bina görünümü

Çalışma Salonları:

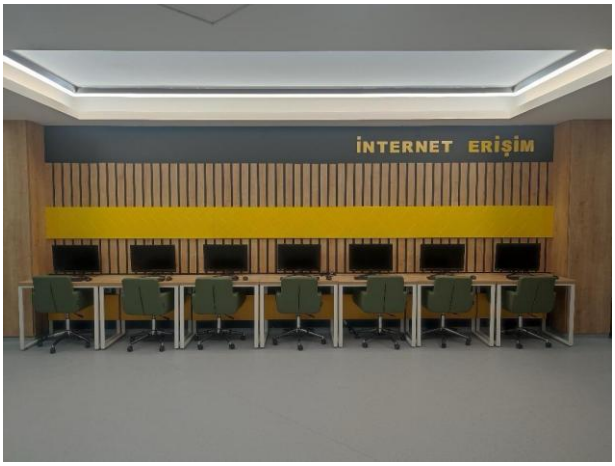
Kütüphanenin birinci katında bulunan çalışma salonları yetişkinler ve 7-14 yaş grubu olmak üzere iki adet çalışma salonu bulunmaktadır. Çalışma salonlarının içerisinde kitapların bulunduğu raflarda yer almaktadır. Çalışma salonunda gün ışığından ve yapay ışıktan dengeli biçimde faydalanılmış, aydınlık bir görünüm elde edilmiştir. Rafların ve çalışma masalarının aynı salonda olması, kullanıcı dolaşımını kısıtlayabilir ve sessiz çalışma ortamını engelleyebilir.

Görsel 3.45 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi çalışma salonları

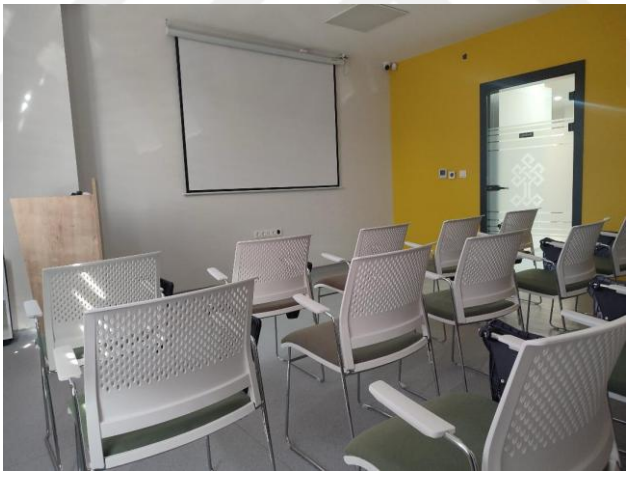
Etkinlik Alanları:

Multimedya Atölyesi, kütüphanenin zemin katında bulunmaktadır. Kullanıcıların ücretsiz Wi-Fi ve bilgisayar hizmetinden faydalanabilecekleri bilgisayar alanları bulunmaktadır. Kütüphanenin konseptine uygun malzemeler ve renklerin mobilyalarda kullanıldığı görünmektedir.

Görsel 3.46 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi internet erişim merkezi

Cep Sinema Atölyesi, kütüphanenin 1. Katında çalışma salonları ile aynı katta bulunmaktadır. Sinema saati esnasında gürültü oluşabileceği için çalışma salonlarından farklı katta olma sessiz bir kütüphane ortamı sağlama açısından faydalı olacaktır.

Görsel 3.47 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi cep sinema salonu

Oyun Atölyesi, kütüphanenin 2. katında oyun salonu bulunmaktadır. Kütüphanede kullanıcıların dinlenme zamanlarında ve boş vakitlerinde vakit geçirmelerini sağlayacak oyun alanları bulunmaktadır. Alanda langırt, playstation oyun alanı bulunmaktadır. Oyun çeşitliliği artırılarak kullanıcıların daha fazla zaman geçirmesi sağlanabilir.

Görsel 3.48 Kayseri Yeşilhisar İlçe Halk Kütüphanesi oyun salonu

4. ÖRNEK İNCELEME; KASTAMONU 100. YIL İL HALK KÜTÜPHANESİ

Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi, 1925 yılında dönemin Valisi Fatin Güvendiren Bey tarafından Mustafa Kemal Atatürk'ün teşvikiyle kurulmuştur. O dönemde kütüphanenin adı "Kastamonu Memleket Kütüphanesi" olarak belirtilmektedir. Atatürk 24 Ağustos 1925 yılında kütüphaneye 500 lira bağışta bulunarak kitap alınmasını sağlamıştır. 1925-1938 yılları arasında Kastamonu Resim ve Fotoğraf Müzesi olarak kullanılan binada yer alan Memleket Kütüphanesi, 1938 yılında Halkevi binasının bir odasına taşınmış ve daha sonra İl Ocak Encümeni'nin 25 Aralık 1963 tarih ve 1025-1085 sayılı kararı ile 1964 yılı ocak ayında bir süre İl Özel İdare Müdürlüğünde hizmet vermiştir. 1995 yılında kütüphane binası yapılmış ve 1995 yılında hizmete açılmıştır. Ancak bu hizmet binası 2015 yılında depreme dayanıklı olmadığı gerekçesiyle yıkılmıştır. Kütüphane bir süre bahçeli ahşap konakta hizmetlerine devam etmiştir. Fiziki imkanların yetersiz oluşu ve konumunun kullanıcıların kütüphaneye ulaşımı açısından çok elverişli olmaması nedeniyle "Osmanlı Sarayı" olarak bilinen eski belediye hizmet binası, Kastamonu Belediye Meclisi'nin 03/12/2018 tarih ve 145 sayılı Kararı ile kütüphaneye tahsis edilmiştir. Kütüphane 15 Mayıs 2020 tarihinde bu binaya taşınarak hizmet vermeye başlamıştır. Yeni kütüphane hizmet binasının yapımına 2022 yılı sonunda başlanmış olup 2023 yılı ortasında inşaatı tamamlanmıştır. Yeni kütüphane hizmet binasına 20 Eylül 2023 tarihinde taşınılmış olup, 11 Ekim 2023 yılında hizmete açılmıştır (URL-3, 2026). Kütüphane şu anda yeni hizmet binasında aktif olarak hizmetlerine devam etmektedir.

Görsel 4.1 Kastamonu İl Halk Kütüphanesi dış bina görünümü

4.1 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi. Mimari Yapısı ve Mekân Özellikleri

Bu bölümde, araştırmanın amacı doğrultusunda örnek olarak seçilen Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi'nin mekânsal özellikleri incelenmiş olup detaylı bilgiler verilmiştir.

4.1.1 Dış Mekân Özellikleri

Yapı düz bir arazi içerisinde konumlamış olup, bodrum kat, giriş kat, 1. kat, 2. kat, 3. kat ve 4. kat olmak üzere toplam 6 kattan oluşmaktadır. Bahçenin kullanım alanı yaklaşık olarak 80 m²dir. Kütüphane bahçesinde yeşil alan oldukça azdır. Oturma elamanlarının bulunduğu bir alan bulunmamaktadır. Binaya ait personel otoparkı mevcuttur. Kütüphanede engelli kullanıcıların kullanımı için engelli rampası mevcuttur. Giriş tek cephelidir. Girişi açık ve kolay algılanabilir biçimdedir. Kapılarda görme engelinin az olan kullanıcıların görmesini kolaylaştıracak biçimde, mevzuattaki standartlara uygun renklerde ve boyutta çizgiler bulunmaktadır. Kütüphane konum olarak kolay erişilebilir, merkezi bir konumda yer almaktadır. Binanın dış tasarımı şehrin geleneksel bina yapısına göre modern bir görünüme sahiptir. Ağırlıklı olarak siyah camlardan oluşan bir bina tasarımı göze çarpmaktadır. Kütüphanenin dış cephesinde yıldırımsavar bulunmaktadır. Kütüphanenin dış kısmında geçişe uygun bir yangın merdiveni bulunmaktadır.

Görsel 4.2 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi giriş, otopark, yangın merdiveni görseli

4.1.2 İç Mekân Özellikleri

Çalışmanın bu bölümünde, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphane'sine ait mekânsal organizasyon ve plan şemaları, kütüphanenin bölümleri ve kütüphanenin görsel, işitsel, atmosferik ve dokunsal özelliklere ilişkin incelemeler yapılmıştır.

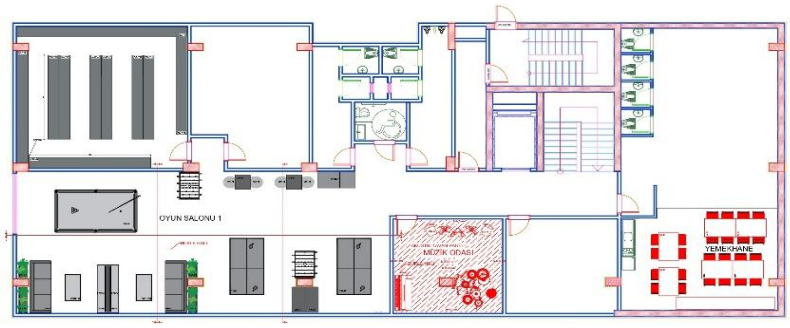
4.1.2.1 Mekânsal organizasyon ve planlama

Kütüphane binalarında mekân düzeni, farklı işlevlerin birbiriyle doğrudan ya da dolaylı ilişkili olacak şekilde planlanmasını ve kullanıcıların alanları rahatlıkla kullanabilmesini sağlayan temel unsurlardan biridir. Bu nedenle mekân organizasyonunun işlevsel ve nitelikli biçimde kurgulanması büyük önem taşır. Günümüzde kütüphane yapılarındaki mekânlar genel olarak iki grupta ele alınmaktadır: temel ve yardımcı (alt) fonksiyonlar. Temel fonksiyonlar arasında okuma ve çalışma alanları, etkinlik mekânları, öğrenme laboratuvarları, multimedya bölümleri, konferans salonu ile kullanıcı gruplarına özel alanlar (bebek, çocuk, 7-14 yaş grubu ve engellilere yönelik bölümler) yer almaktadır. Yardımcı fonksiyonlar ise idari ofisler, kafe alanları, depolar, teknik birimler ve kütüphanenin ihtiyaçlarına göre şekillenen diğer destekleyici mekânlardan oluşmaktadır (Topatan ve Aydın, 2022, s. 267).

Görsel 4.3 Zemin kat plan

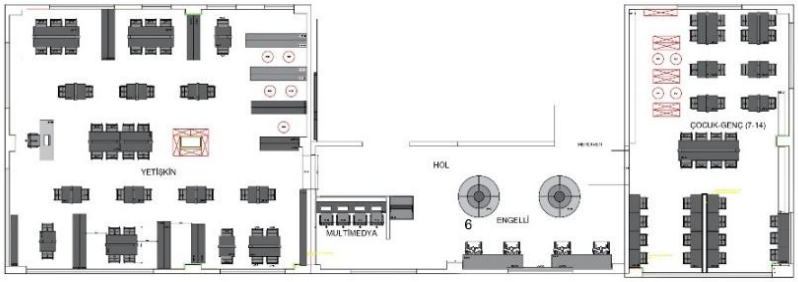
Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinin zemin katında danışma, güvenlik odası, okul öncesi çocuk bölümü, 7-14 yaş çocuk bölümü, kafeterya ve bekleme alanı mevcuttur. Giriş kapısından ilk girildiğinde danışma ve güvenlik birimi kullanıcıyı karşılamaktadır. Danışmanın yan kısmında giriş ile bağlantısı olmayan yangın merdiveni ve holü bulunmaktadır. Danışmanın ön kısmında merdiven ve asansör bulunmaktadır. Okul öncesi çocuk bölümü danışmayla aynı bölümde girişi düz bir alanda yer almaktadır. Bekleme alanı, kafeterya ve 7–14 yaş grubu okuma salonuna danışma bölümünün sol tarafından geçiş sağlanmaktadır. Ayrıca kafeteryaya ait bahçeye açılan ayrı bir giriş kapısı da bulunmaktadır. Sirkülasyon (dolaşım) alanı giriş kapısından itibaren kullanıcıların asansör ve merdivene ulaşımı göz önünde bulundurularak tasarlanmıştır. Bekleme alanı duvar kenarına konumlandırılarak 7-14 yaş grubu, lavabo ve kafeterya alanlarına geçişte kullanılacak olan sirkülasyon alanı boş bırakılmıştır.

Görsel 4.4 Bodrum kat planı

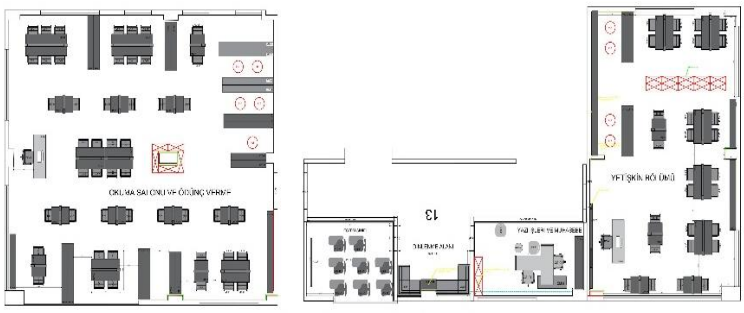
Kütüphanenin bodrum katında; oyun salonu, arşiv, müzik odası ve personel için mutfak bulunmaktadır. Kullanıcıların kullanımına açık olan oyun salonu, müzik atölyesi bu bölümde yer almaktadır. Personelin çalışma alanına kullanıcıların aktif

olarak kullandıkları oyun salonu içerisinden geçiş bulunmaktadır. Ayrı bir giriş kapısı yoktur. Sirkülasyon alanı doludur. Personele ait mutfak ve lavaboların olduğu bölüm oyun salonu ve müzik atölyesinden ayrı giriş kapısı ile kullanıcıların sirkülasyon alanından ayrı konumlandırılmıştır.

Görsel 4.5 1. Kat planı

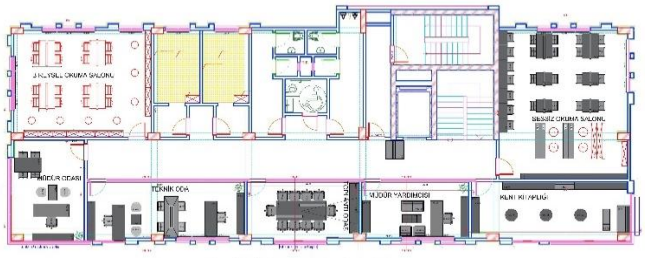
Kütüphanenin 1. katında süreli yayın okuma alanları, sessiz ders çalışma salonu, yetişkin Türk edebiyatı ve yabancı edebiyat romanlarının olduğu okuma salonu ve ödünç verme servisi bulunmaktadır. Katın merkezinde konumlanan hol ve multimedya alanı, farklı kullanım alanları arasında geçiş sağlayan ortak bir dolaşım mekânı niteliğindedir. Ayrıca engelli kullanıcılar için ayrılmış alanların bu ortak bölgede bulunması, erişilebilirlik açısından kapsayıcı bir mekânsal yaklaşımı desteklemektedir. Holün sonunda bulunan yetişkin çalışma salonu kullanıcıların kütüphane içindeki dolaşımdan etkilenmeden çalışabilmelerine olanak sağlamıştır.

Görsel 4.6 2. Kat planı

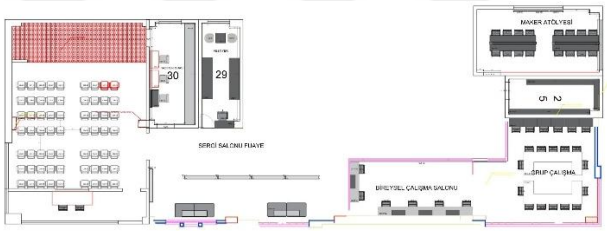
2. katta, sessiz çalışma salonu ve yetişkin kitaplarının bulunduğu ödünç verme salonu, eğitim sınıfı ve yazı işleri odası bulunmaktadır. Katta sol bölümde holün sonunda çalışma salonu ve eğitim sınıfı bulunmaktadır. Dolaşım açısından kullanıcıların kolaylıkla erişim sağlayabilmektedir. Eğitim sınıfının ve yazı işleri odasının ortasında

bulunan bekleme alanının duvar kenarında konumlanmış olması dolaşım açısından geçiş kolaylığı sağlamıştır.

Görsel 4.7 3. Kat planı

3. Kat genel itibariyle personel çalışma odalarının bulunduğu idari kattır buna ek olarak kent arşivi bulunmaktadır. Personel odalarının bu katta toplanması, personelin ve kullanıcının kütüphane içindeki dolaşımında kolaylık sağlamıştır.

Görsel 4.8 4. Kat planı

4. Katta grup çalışma salonu, ahşap atölyesi, bilgisayar odası, hazırlık odası ve konferans salonu bulunmaktadır. Bu kat tamamen temel fonksiyon alanlarına ayrılmıştır.

4.1.2.2 Kütüphanenin bölümleri

Etkinlik Alanları:

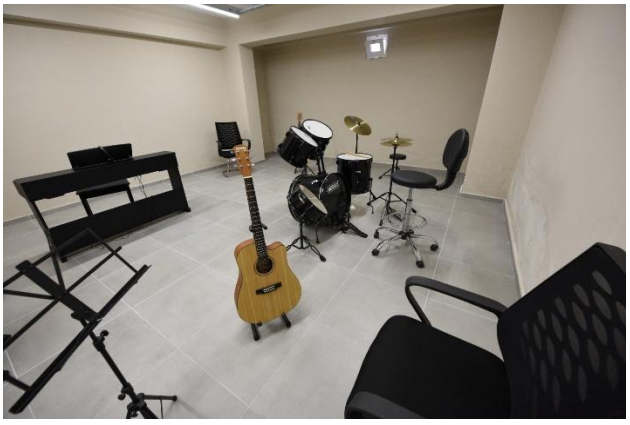
Oyun Salonu: Oyun salonunun kütüphanenin zemin katında bulunması, gürültü oluşturan işlevlerin üst katlardaki sessiz çalışma alanlarından mekânsal olarak ayrılması açısından işlevsel bir mekân planlamasını yansıtmaktadır. Salonda masa tenisi, langırt, bilardo, playstation ve satranç alanları yer almakta olup, bu malzemelerin çeşitliliği kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeydedir.

Salonun ses yalıtımının henüz yapılmamış olması diğer mekânlara ses iletilmesi riskini artırmaktadır.

Görsel 4.9 Oyun salonu

Müzik Atölyesi: Müzik odasının zemin katta bulunması gürültünün üst kattaki mekânlara gitmemesi açısından olumlu düşünülmüş bir detaydır. Oyun salonunda olduğu gibi bu bölümde de ses yalıtımı bulunmamaktadır. Atölyede müzik aleti olarak piyano, gitar, bateri bulunmaktadır.

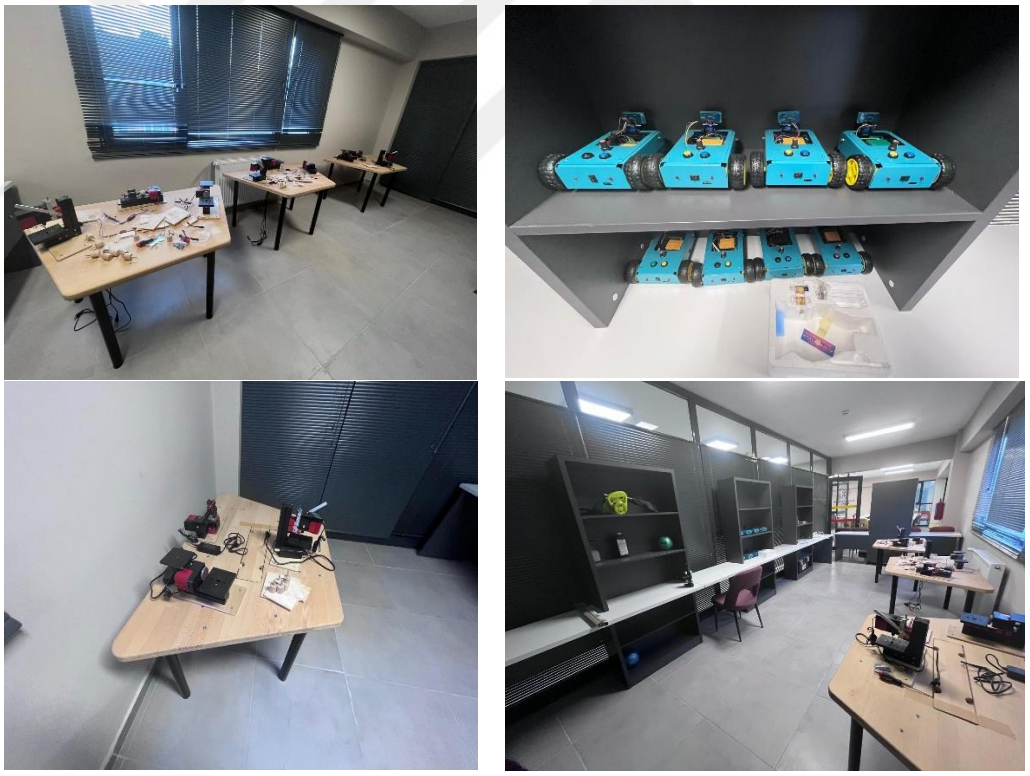
Görsel 4.10 Müzik atölyesi

Multimedya Atölyesi: Kütüphanenin 4. Katında bulunmaktadır. 10 adet bilgisayar, oturma alanı ve raflar bulunmaktadır. Malzeme olarak bilgisayar kulaklığı eklemesi kullanıcıların verimli çalışmalarına katı sağlayacaktır. Kütüphanede kullanıcılarına ücretsiz internet hizmeti sunulmaktadır.

Görsel 4.11 Multimedya atölyesi

Ahşap Atölyesi: Kütüphanenin 4. katında grup çalışma salonunun bitişiğinde bulunmaktadır. 4. katta olması gürültünün kütüphanede yayılması riskini artıracaktır. Atölyelerin zemin katta bir bütün halinde bulunması, gürültünün tek bir alana toplanmasını sağlayabilir.

Görsel 4.12 Ahşap atölyesi

Çocuk Bölümleri:

Okul Öncesi Bölümü: Kütüphanenin girişi bölümünde çocukların kolay erişebileceği şekilde konumlanmıştır. Giriş kolay ve görülebilirdir. Alanda masal okuma alanı,

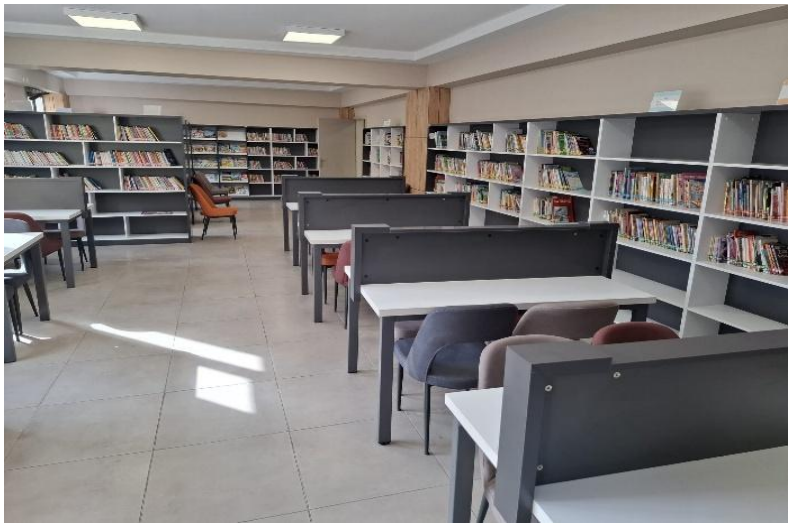
etkinlik masaları ve 0-6 yaş grubu için seçilmiş kitaplar bulunmaktadır. Kitapların bulunduğu rafların boyutu çocukların erişebileceği şekilde düzenlenmiştir. Çocukların eşyalarını koyabileceği emanet dolapları da alanda mevcuttur. Tasarım olarak oldukça renkli, dikkat çekici detaylar kullanılmıştır. Mobilyaların tamamında ergonomi ve boyut açısından işlevsel olabilecek seçimler yapılmıştır**.** Zeminde parke tercih edilmiştir. Alanda bebek bakım odası olarak ayrılmış bir odaya da yer verilmiş olması, küçük bebeği olan annelerin çocukların ihtiyaçlarına yönelik tasarlanmıştır.

Görsel 4.13 Okul öncesi bölümü

7-14 Yaş Okuma Salonu: Kütüphanenin giriş katında bulunmakta olup, konum itibariyle kafeteryanın yanında olması; koku, gürültü vb. etmenler ile kullanıcıların konfor alanını olumsuz yönde etkileyebilir.

7-14 yaş grubu kullanıcılara yönelik kitapların bulunduğu aynı zamanda ders çalışma masalarının olduğu salondur. Masalar ve raflar boyut olarak 7-14 yaş grubunun kullanımına uygun ergonomik, işlevsel tasarlandığı söylenebilir.

Görsel 4.14 7-14 Yaş Okuma Salonu

Çalışma Salonları:

Sessiz Çalışma Salonu, kütüphanenin 1. ve 2. katında yer almaktadır. Ödünç verme servisi, ders çalışma salonu ayrı salonlardadır. Çalışma salonları oldukça ferah, aydınlık bir atmosfere sahiptir. Masalar tekli, çiftli, üçlü ve dörtlü olarak tasarlanmıştır. Üst katlarda olması çocuk bölümü ve atölyelerden uzak olması nedeniyle kütüphanede oluşabilecek çevresel etmenlerden en az şekilde etkilenmesi sağlanmıştır.

Görsel 4.15 Sessiz Çalışma Salonu

Grup Çalışma Salonu, kütüphanenin 4.katında bulunmaktadır. 4. katta sessiz çalışma salonu olmaması nedeniyle konum itibariyle doğru bir yerdedir. Salon bir bölme ile ayrılmış olup içerisinde ahşap atölyesi bulunmaktadır. Atölyenin diğer atölyelerle aynı

katta olması birimlerin bütünlüğü açısında olumlu değerlendirilebilir. Salonda grup çalışmasına uygun olarak L şeklinde masa tercih edilmiştir.

Görsel 4.16 Grup çalışma salonu

Sosyal ve Çok Amaçlı Kullanım Alanları:

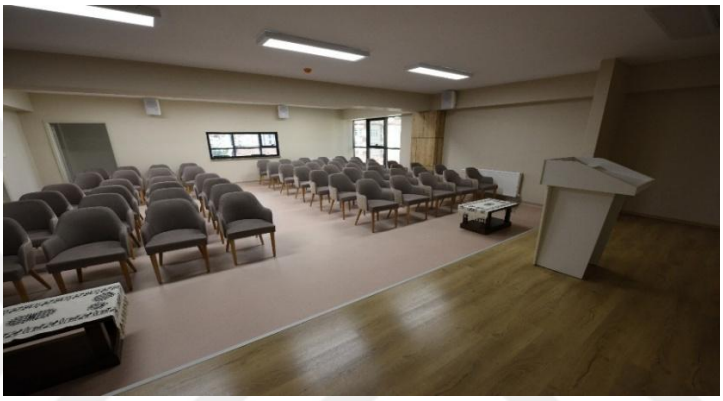
Kafeterya ve Bekleme Alanı, kütüphanenin giriş katında bulunmaktadır. Kafeteryanın bahçeye açılan binan ana giriş kapısından bağımsız olarak tasarlanmıştır. Bu nedenle kullanıcılar kütüphane dışına çıktıklarında kütüphane iç mekânını dolanmadan kolaylıkla kafeteryaya erişim sağlayabilmektedir. Alanda masalar ve oturma alanları bulunmaktadır. Boş zamanları değerlendirme ve yeme içme gereksinimlerini karşılamak adına halk kütüphanelerinde bulunması gereken alanlardan biridir.

Görsel 4.17 Kafeterya ve bekleme alanı

Çok Amaçlı Salon, kütüphanenin 4. katında bulunmaktadır. Kütüphanede düzenlenen film izleme, tiyatro, seminer, gibi kültürel faaliyetler için kullanılmaktadır. Salon 60

kişi kapasiteli olup sandalyelerin zemine sabitlenmemiş olması düzen konusunda dezavantaj yaratabilir. Hemen bitişiğinde katılımcıların etkinlik öncesi hazırlanabileceği ve kişisel eşyalarını bırakabileceği salonda doğrudan bağlantısı bulunan ayrı girişli bir hazırlık odası bulunmaktadır. Hazırlık odasında dolap, aynalı masa ve sandalyeler mevcuttur. Konferans salonun arka kısmında, teknik oda bulunmaktadır. Etkinlik esnasında salondaki ses, görüntü vb. teknik unsurların kontrolünün sağlanabilmesi amacıyla bağımsız bir alan oluşturulması işlevsel bir tasarım anlayışını yansıtmaktadır.

Görsel 4.18 Çok amaçlı salon

Eğitim Sınıfı, kütüphanenin 2. katında bulunmakta olup, gönüllü olarak kütüphanede öğrencilere yönelik kurslar vermek isteyen öğretmenler ve akademisyenler için düzenlenmiştir. Sınıfta 10 adet sandalye ve projeksiyon cihazı bulunmaktadır.

4.1.2.3 Görsel özellikleri

Kütüphane, giriş kapısından itibaren sade ve sakin bir izlenim sunmaktadır. Giriş bölümünde açık gri ve ahşap tonları hakimdir. Tavana gömülü doğrusal ve panel led armatür kullanılarak ergonomik bir aydınlatma ortamı oluşturulmuştur. Kütüphanenin 6 katında, çeşitli hizmet alanlarının olması nedeniyle tüm alanların amacına yönelik malzeme, renk, aydınlatmalar kullanılarak dengeli ve uyumlu bir görünüm sağlanmaya çalışılmıştır.

Görsel 4.19 Giriş ve danışma bölümü

Çalışma salonları, atölyeler ve dinlenme alanlarında büyük ve sık pencere aralıkları ile gün ışığından bolca faydalanıldığı görünmektedir. Doğal ve yapay aydınlatmanın dengeli kullanımı ile birlikte kütüphanenin görsel konfor düzeyi artırılmaya çalışılmış. Kütüphanenin hemen her bölümünde canlı bitkilere yer verildiği görülmektedir. Canlı bitkiler mekânda dingin ve rahatlatıcı bir atmosfer oluşturmuştur. Canlı bitkiler ses emici özellikleri sayesinde kütüphanenin gürültü seviyesini düşürmeye de katkı sağlar.

Görsel 4.20 Bekleme alanları ve grup çalışma alanları görsel özellikleri

Zeminde kullanılan sarı renkli, hissedilebilir yüzeyler oluşturularak; görme engelli bireylerin kütüphane içerisinde güvenli şekilde hareket etmeleri desteklenmiştir. Merdiven sirkülasyonu alanına yönlendirici grafik ve yazılı panolar yerleştirilerek kullanıcının kütüphanedeki yön bulma süreci kolaylaştırılmıştır. Kitap okuma alanlarında raflar arası geçişin kolay olması için ve ayrıca raflarda kitaplar için gerekli

yönlendirme işaretleri bulunmaktadır. Halk kütüphanelerinde açık raf sistemi kullanılmaktadır. Bu nedenle kullanıcıların talep ettikleri kitaplara kendi başlarına erişim sağlayabilmeleri gereklidir.

Görsel 4.21 Sirkülasyon alanları görsel özellikleri

Mobilyaların alanlardaki yerleşimi, dolaşımı engellemeyecek şekilde ergonomik kullanıma uygun şekilde yerleştirilmiştir. Mekânda, görsel karmaşaya neden olmayan ferah kullanım alanları oluşturmuştur. Mobilya seçiminde ergonomik, işlevsel ve sürdürülebilir özelliklerde mobilya seçimi dikkat çekmektedir.

4.1.2.4 İşitsel özellikleri

Personel ile yapılan görüşme neticesinde kütüphanede hali hazırda ses yalıtım sisteminin henüz olmadığı tespit edilmiştir. Bu durum sessiz çalışma alanları ve sesli ortamların birbirinden ayrışmasını olumsuz etkilemektedir. Yetişkin çalışma salonları ve okuma salonlarının 1. ve 2. katta olması sesli alanlardan uzak konumlandırılarak gürültü riski düşürülmeye çalışılmıştır. Sağlıklı bir kütüphane ortamı oluşabilmesi için dışarıdan ve içeriden gelebilecek gürültüye karşı uygun malzemelerle donatılı bir kütüphane ortamı oluşturulmalıdır.

4.1.2.5 Atmosferik özellikleri

Atmosferik özellikler ısı, havalandırma, nem, basınç ve bunlarla ilgili etmenlerden oluşmaktadır.

Isı: Kütüphanede ısınma ihtiyacı ağırlıklı olarak bireysel doğalgaz sistemi ile karşılanmaktadır. Kütüphanenin açık cepheli alanlarında gün ışığı ısınmaya katkı sağlamaktadır. Kütüphanede farklı hizmet alanları içerisinde kullanıcı ve personel görüşleri doğrultusunda bazı analizler yapılmıştır.

Tablo 4.1 Kastamonu 100. Yıl il Halk Kütüphanesinde ısı dengesinin değerlendirilmesi

İncelenen Mekân	Gözlenen Isı Durumu	Isı Durumunu Etkileyen Faktörler	Kullanıcı Yoğunluğu
Danışma	Alanda ısınma aracı olarak petek bulunmamaktadır. Gün Işığından sınırlı fayda sağlanmaktadır. Dış kapı girişine yakın olması nedeniyle de ortamda sıcaklık dengesi yoktur.	Merkezi ısınma elamanını bu alanda bulunmaması, kapı açıklığı ve sınırlı güneş ışığı erişimi.	Zaman zaman yoğunluk olmakta ancak yoğunluk kısa sürmektedir.
Kantin	Isınma aracı olarak petek bulunmakta ve gün ışığından yeterince faydalanılmaktadır. Gün ışığına yakın alanlarda sıcaklık artışı hissedildiği personel deneyimi doğrultusunda belirtilmiştir.	Geniş pencerelerin bulunması, açık cephe yönü ve merkezi ısıtmanın yayılımı dengeli olması.	Çoğunlukla yoğun kullanılmaktadır.
Bekleme Alanı	Sıcaklığın dengeli hissedildiği kullanıcı ve personel deneyimleri doğrultusunda belirtilmiştir.	Güneş ışığının sınırlı ulaşımı ve merkezi ısınma sisteminin dağılımı	Zaman zaman yoğunluk oluşabilmektedir.
7-14 yaş Okuma Salonu	Cephesi kapalıdır bu nedenle gün ışığından faydalanılamamaktadır. Petekler aracılığı ile ısınma dengesi korunmaktadır. Kullanıcı hareketliliğine bağlı sıcaklık artabilmektedir.	Güneş ışığının sınırlı ulaşımı ve merkezi ısınma sisteminin dağılımı	Kullanıcı yoğunluğu belli saatlerde artmaktadır.
Okul Öncesi ve Bebek Bölümü	Sıcaklık serin olarak hissedildiği kullanıcı ve personel deneyimleri doğrultusunda belirtilmiştir. Isınma aracı olan petekler alanda yetersizdir. Gün ışığından kapalı cephe olması nedeniyle yeterince faydalanılamamaktadır.	Doğrudan güneş ışığı sınırlıdır. Isıtma elamanlarının kullanımı dengeli değildir.	Kullanıcı yoğunluğu belli zaman aralıklarında artmaktadır.
Oyun Salonu Müzik Atölyesi	Bodrum katında olması nedeniyle; gün ışığı ve doğalgaz temelli petek alanda bulunmamaktadır. Bu nedenle salonda ısı sabit ama düşük seviyede gözlenmiştir.	Cephe açıklığının olmaması ve ısınma elamanının eksikliği	Salon belli zaman aralıklarda yoğun kullanılsa da ısı seviyesini artırmaya yeterli değildir.
Yetişkin Okuma Salonu	Gün ışığından ve merkezi ısıtma elamanı peteklerden faydalanılarak yeterli ve dengeli ısı ortamı gözlenmiştir. Gün ışığına yakın alanlarda sıcaklık artışı gözlenmiştir.	Açık cephe, geniş pencere kullanımı ve yeterli ısıtma elamanının bulunması	Kullanıcı yoğunluğunun fazla olduğu alan
Ödünç Verme Salonu	Sıcaklık stabil ve serin olarak hissedilmektedir. Kitapların korunması açısından uygun atmosfer oluşturulmuştur.	Doğrudan güneş ışığı sınırlıdır. Isıtma elamanlarının kullanımı dengelidir.	Kullanıcı yoğunluğu zaman zaman artış göstermektedir.

Tablo 4.1'in devamı

İncelenen Mekân	Gözlenen Isı Durumu	Isı Durumunu Etkileyen Faktörler	Kullanıcı Yoğunluğu
Engelli Okuyucu Bölümü	Açık cephe olmasından dolayı gün ışığından bolca faydalanılmıştır. Ortamda ısınma elemanları dengeli kullanılmıştır. Dengeli ve sabit sıcaklık ortamı gözlenmiştir.	Açık cephe, geniş pencere kullanımı ve yeterli ısıtma elamanının bulunması	Sirkülasyon alanından bulunması kullanıcı yoğunluğunun artmasına neden olmuştur.
Eğitim Sınıfı	Gün ışığı ve ısıtma elamanlarının dengeli kullanılmıştır. Sabit ısı gözlenmiştir.	Yeterli sayıda pencere ve ısıtma elamanı kullanımı	Kullanıcı yoğunluğu belli zaman aralıklarında artmaktadır.
Kent Arşivi	Açık cephe olmasından dolayı gün ışığından bolca faydalanılmıştır. Alanda ısıtma elamanı ile sıcaklık zaman zaman normalden fazla artış gösterebilmektedir.	Açık cephe geniş pencere kullanımı ve ısıtma elamanı bulunması	Kullanım alanı sınırlı olduğu için kullanıcı sayısı genel olarak 6 kişiyi geçmemektedir.
Personel Odaları (Teknik Hizmetler 1-2, Müdür yrd. Yazı İşleri ve Muhasebe Odası, Yazı İşleri Odası	Konum olarak açık cephe tarafında konumlanması nedeniyle gün ışığından bolca faydalanılmıştır.	Açık cepheli uzun ve geniş pencereler, ve ısıtma elamanlarının kullanımı dengelidir.	Personel sayıları sabit olduğu için genelde kullanıcı sayısı sabit kalmaktadır.
Müdür Odası	Cephesi kapalı olduğu için geniş pencere kullanımına rağmen yeterli dün ışığı almamaktadır. Isıtma elamanının odanın büyüklüğüne göre yetersiz olduğu görülmüştür. Isı seviyesi sabit ve düşük gözlenmiştir	Doğrudan güneş ışığı sınırlıdır. Isıtma elamanlarının kullanımı dengeli değildir.	Kullanıcı sayısı genelde tek kişidir.
Multimedya Atölyesi	Kapalı cephe olması nedeniyle gün ışığından faydalanılamamış, ısıtma elamanı sayısı yeterli. Sıcaklık stabil ve dengeli olarak gözlenmiştir.	Doğrudan güneş ışığı sınırlıdır. Isıtma elamanlarının kullanımı dengelidir.	Kullanıcı sayısı genel olarak sabit 12 kişidir.
Ahşap Atölyesi-Grup Çalışma Salonu	Gün ışığından bolca faydalanılmış, açık cephe ve geniş pencereler bulunmaktadır. Isı seviyesi dengeli olmakla birlikte güneş alan alanlarda personel ve kullanıcı görüşleri doğrultusunda zaman zaman ısının arttığı söylenebilir.	Açık cepheli uzun ve geniş pencereler, ve ısıtma elamanlarının kullanımı dengelidir.	Kullanıcı sayısı zaman zaman artmaktadır.

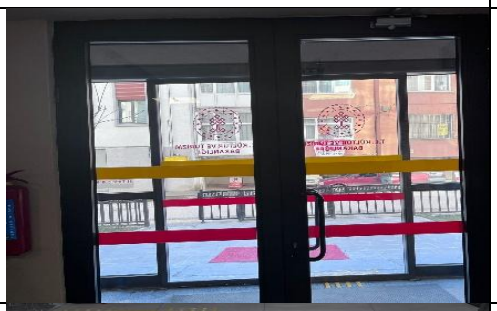
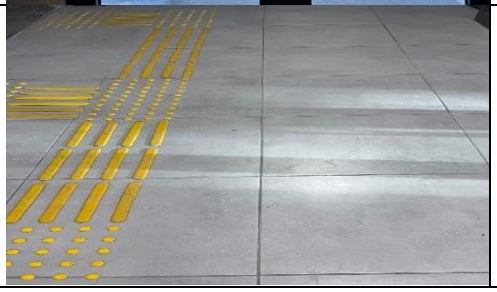
Kütüphanede her bölümün kendine has özellikleri ve kullanıcı kitlesi vardır. Bu bölümlerde amacına uygun renkler ve aydınlatmaların kullanıldığı görülmektedir. Çocuk bölümünde, renkli tasarımlar tercih edilirken yetişkin kullanıcıların kullanım alanlarında (okuma salonu, çalışma salonu vb.) daha sade ve aydınlık görünüm sağlanmıştır.

Havalandırma: Kütüphanede havalandırmanın ağırlıklı olarak açılabilir pencereler ile sağlandığı gözlenmiştir. Bodrum katında bulunan; oyun salonu, müzik atölyesinde doğal ya da klima temelli bir havalandırma sistemi bulunmamaktadır. Arşiv de açılabilir pencere aracılığı ile havalandırma sağlanmaya çalışılmış olsa pencere boyutunun küçük olması nedeniyle yeterli havalandırma sağlanamamaktadır. Bodrum katta yer alan personele ait mutfak bölümünde klima temelli havalandırma sistemi bulunmaktadır. Kütüphanenin bodrum katı hariç tüm bölümlerinde geniş ve açılabilir pencereler ile havalandırma sağlanmaktadır.

Nem: Kütüphanenin ölçüm cihazı bulunmadığı için değerlendirme; yüzeylerde rutubet izi, koku, malzemelerde rutubet ve nem nedeniyle yıpranma oranı, ortamın kuru mu nemli mi hissiyatı gibi gözlemsel göstergeler ile nitel olarak yapılmıştır. Kütüphanenin bodrum katında bulunan oyun salonunda rutubet izi bulunmaktadır. Onun dışında diğer mekânlarda herhangi bir rutubet izine rastlanmamıştır.

4.1.2.6 Dokunsal özellikler

Tablo 4.2 Kastamonu 100. Yıl Halk Kütüphanesi mekânsal doku özellikleri

Alan/ Eleman	Malzeme	Doku	Görsel	Not
Ana Giriş-Kapı	Cam-Metal Çerçeve	Pürüzsüz		Kavrama kolay, sınırlı dokusal yönlendirme
Ana Giriş Zemin	Seramik	Mat, sert pürüzlü görünüm		Yönlendirme var. Erişilebilirlik açısından güvenli

Tablo 4.2’nin devamı

Alan/ Eleman	Malzeme	Doku	Görsel	Not
Danışma Bankosu	Mdf laminant Kaplama	Sert , mat		Dokusal yönlendirme yok
Okul Öncesi Bölümü - Zemin	Vinil/Pvc Kaplama	Yumuşak, pürüzsüz doku		Yönlendirme yok, akustik açıdan sesi daha az yansıtır.
Okul Öncesi Bölümü - Masa	Mdf/Laminant	Pürüzsüz sert doku		Köşeler yuvarlatılmış güvenlik açısından keskin olmayan kenarlar
Okul Öncesi Bölümü - Tabure	Mdf/Laminant	Pürüzsüz sert doku		
Okul Öncesi Bölümü - Puf-Koltuk	Kumaş Kaplı	Yumuşak Doku		Güvenli form
Okul Öncesi Bölümü - Raf	Ahşap kaplama	Sert,Pürüzsüz Doku		Güvenli erişilebilir düzeyde

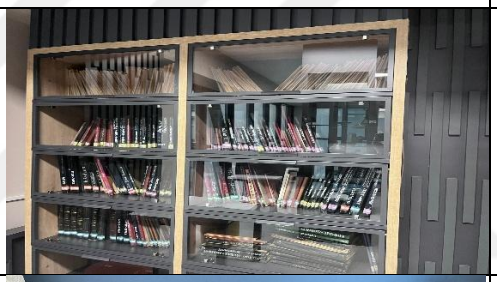
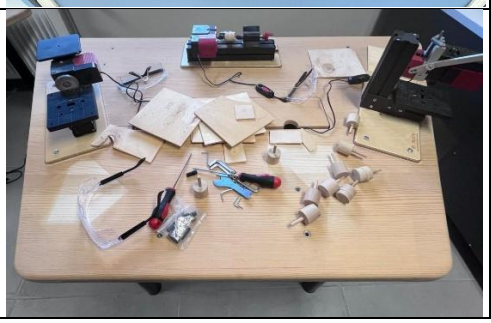
Tablo 4.2’nin devamı

Alan/ Eleman	Malzeme	Doku	Görsel	Not
Beklem e Alanı-Oturma Elaman ları	Kumaş dokulu	Yumuşak Doku		
Kafeter ya-Koltuk	Kumaş Dokulu	Yumuşak Doku		Konforlu ve Güvenli
Kafeter ya-Masa	Mermer-Pürüzsüz	Sert Doku		Yuvarlak köşeler keskin olmayan kenarlar güvenli form
Kafeter ya Sandaly e	Mdf/Lamin ant	Sert, pürüzsüz doku		
Oyun Salonu-Koltuk	Kumaş Doku	Yumuşak Doku		Konforlu ve güvenli form

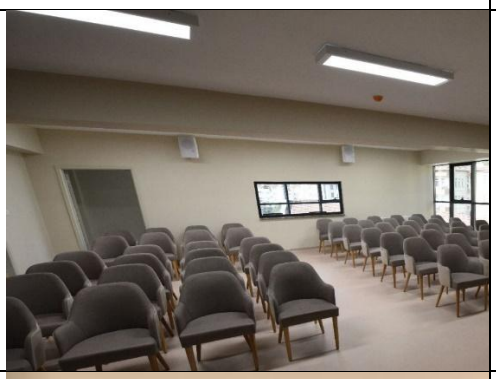
Tablo 4.2’nin devamı

Alan/ Eleman	Malzeme	Doku	Görsel	Not
Arşiv - Raf	Demir	Sert		Yüksek olduğu için erişilebilirlik düşük,
Çalışma Salonları- Masa	Mdf / Laminat	Sert pürüzsüz		Çalışma için temiz ve parlak görünüm. Separatörlü olması bağımsız kullanımı desteklemektedir.
Çalışma Salonları- Koltuk	Kumaş	Orta sertlikte		Konforlu kullanım sağlar
Çalışma Salonu 1- Kapı	Metal	Düz , pürüzsüz yüzey,		Engelli bireylerin algılanabilirği açısından düşük
Çalışma Salonu 2- Kapı	Cam Yüzey	Pürüzlü desenli yüzey, sert yapı		Erişilebilirlik açısından çizgiler ve renkler görme engelli bireylerin kullanımına uygun

Tablo 4.2’nin devamı

Alan/ Eleman	Malzeme	Doku	Görsel	Not
Görme Engelli Bölümü -Zemin	Seramik	Mat, sert pürüzlü görünüm		Zemin de kabartma desenlerin olması engelli bireylerin kullanımına uygun
Eğitim Sınıfı- Koltuk	Kumaş kaplama	Yumuşak doku		Konforlu, güvenli kullanım
Kent Arşivi- Raf	Metal/Cam			
Kent Arşivi Koltuk	Deri, Kumaş	Yumuşak doku		Konforlu kullanım
Ahşap Atölyesi - Masa	Ahşap köşeli Yüzey	Sert doku		Güvenli kullanım

Tablo 4.2’nin devamı

Alan/ Eleman	Malzeme	Doku	Görsel	Not
Çok Amaçlı Salon-Koltuk	Kumaş Malzeme	Orta yumuşak doku		Zemine sabit koltuk tercihi konforlu kullanımı destekleyecektir.
Hazırlık Odası-Masa	Laminat/ Mdf	Sert parlak doku		Aynalı olması kullanışlı hale getirmiştir. Konforlu kullanım sağlamaktadır.
Hazırlık Odası-Dolap	Ahşap Kaplama	Sert		Dolapların kapalı kapılı olması düzenli kullanımı sağlamaktadır.

5. BULGULAR

Bu bölümde, Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesinin mekân tasarımı ile ilgili kullanıcı anket sonuçları ve personel görüşme sorularının sonuçları incelenmiştir. Binanın iç ve dış mekân özelliklerinin değerlendirilebilmesi için personel ile yüz yüze görüşme gerçekleştirilmiştir. Aynı zamanda, kütüphane mekânının kullanıcı açısından görünümünün sağlıklı olarak değerlendirilebilmesi için kullanıcılara gönüllülük esası doğrultusunda anket uygulanmıştır.

5.1 Personel Görüşme Sorularının Değerlendirilmesi

Kütüphanede aktif olarak görev yapan 2 idareci ve 3 kütüphaneci ile yapılan görüşme neticesinde elde edilen bilgilerden yola çıkılarak kütüphanenin dış ve iç mekân özellikleri ile ilgili şunlar söylenebilir:

- Kütüphane dış mekândan itibaren şehrin mimari özelliklerine göre dikkat çekici bir görünüme sahip olup ayrıca içeri girildiği andan itibaren kullanıcıda merak uyandıran bir tasarım oluşturulmuştur.

- Kütüphane yapısı atölye çeşitliliği bakımından binanın özellikleri doğrultusunda değerlendirilerek çeşitlendirilmiştir.

- Oyun salonu ve atölyelerin verimli kullanılabilmesi için gerekli ekipman desteğinin kullanıcıya ücretsiz olarak ihtiyaç dahilinde sağlandığı bilgisi elde edilmiştir.

- Kütüphanede gürültü oluşabilecek alanlarda ses yalıtımının olmaması alanların verimli kullanım seviyesini düşürmekte ve hizmet kalitesini kötü yönde etkilemektedir.

- Çocuk kullanıcıların etkinlik ve faaliyetleri esnasında ebeveynlerinin bekleyebileceği alandan bağımsız kafe ve bekleme alanı gibi alanlar olması etkinlik kalitesinin ve hizmetin verimliliğini artırmıştır.

- Kütüphanede kullanıcılar için yeme içme faaliyetlerini gerçekleştirebilecekleri kafeterya bulunması, aynı zamanda personel mutfağının olması kullanıcıların kütüphane içerisinde temel gereksinimlerini karşılamalarında destek olmuştur.

- Sıcak su ve soğuk su otomatlarının olması kullanıcıların su vb. ihtiyaçlarının dış mekândan bağımsız olarak kütüphane içerisinde gidermesini sağlamıştır. Ancak yeme içme otomatı kahve otomatı içeriklerinin çeşitlendirilmesi hizmet kalitesini artıracaktır.

- Kütüphanede ilk yardım seti ve acil durumlar için levhalar ve yönlendirmeler, yangın alarm sistemleri ve binanın dışından acil çıkış merdiveni bulunmaktadır.

- Kütüphaneler aktif olarak kullanıcılar tarafından yoğun kullanılan mekânlardır. Zemin malzemesi seçiminde kaygan olmayan, temizliği kolay, pürüzsüz malzeme seçimi yapılmaması kullanımı olumsuz yönde etkilemiştir.

- Kütüphane personelinin kullanıcı bölümlerinden bağımsız olarak çalışmalarını gerçekleştirdikleri idari bir kat bulunmakta olup odalarda mobilya kullanımında konforlu ve estetik görünüm elde edilmiştir. Teknik personel odalarında kitapların teknik işlemelerinin yapılabilmesi için raflar ve ciltleme masası bulunmaktadır.

- Okul öncesi bölümünde bebek kullanıcıların ve onların anneleri için düzenlenmiş bebek bakım odası bulunmaktadır. Okul öncesi kullanıcıların kütüphane giriş kapısının ve yetişkin kullanıcıların aynı giriş kapısından giriş yapmaktadır. Bu durum kütüphane içerisinde yoğunluğa ve karmaşıklığa neden olabilir. Kütüphanede çocuk kullanıcılar için ayrı tuvalet bulunmamaktadır.

- Çocuk bölümünün kütüphanenin giriş katında ve kolay ulaşılabilir konumdadır. Çocuk bölümünde kullanıcıların fiziksel özelliklerine uygun mobilya seçiminde bulunulmuştur. Çocuk bölümünde yeterli sayıda oyuncak bulunmaktadır. Aynı zamanda delici, kesici aletlere yer verilmeyerek çocukların güvenliği sağlanmıştır.

- Kütüphanede elektronik eşyalar, etiket, bant vb. kırtasiye malzemeleri için ayrılmış depo bulunmaktadır. Güncelliğini yitirmiş kitapların bulunduğu- arşiv-depo bölümü de bulunmaktadır.

- Raflar güncel dermeyi alabilecek kapasite ve ölçüde olmakla birlikte raflarda boş alanlar olması dermeye her yıl eklenen kitapları da alabilecek kapasitedir. Raflarda kullanıcıları yönlendiren yönlendirmeler bulunmaktadır.

- Kütüphanede aydınlatma olarak gün ışığından, kullanıcıların aktif kullandığı alanlarda bolca faydalanılmaktadır.

- Kütüphane girişinde engelli rampası mevcuttur, asansörde sesli yönlendirme bulunmaktadır aynı zamanda merdivenlerde fiziksel engelli bireyler için gerekli yönlendirme ve kabartma desenli zemin bulunmaktadır. Merdivenlerde kayma, düşme gibi tehlikelere karşı ayrıca kaydırmaz bant bulunmalıdır.

- Kütüphanede raf, dolap gibi yerleşim elemanlarının bazı alanlarda sabit değildir. Deprem vb. durumlarda bireylerin güvenliği için tüm hareketli eşyaların sabit olmaması tehlike arz etmektedir.

- Kütüphane içerisinde, personel mutfağı haricinde havalandırma sistemi olmadığı belirtilmiştir. Havalandırma sisteminin olmaması kütüphanenin hava kalitesini olumsuz etkilenmesine yol açar.

- Kütüphane binası estetik ve modern görünmektedir. Şehrin estetiği ile bir uyum görülmemektedir.

- Kütüphane, şehrin merkezinde konumlanmış olup okul, çarşı, kamu birimlerine yakınlığı ile kolay erişilebilir bir lokasyonda olduğu söylenebilir.

- Kütüphane bahçesi küçük olduğu için kullanıcılar için oturma alanları bulunmamaktadır. Bu durum kullanıcıların açık alanda dinlenme, temiz hava alma gibi ihtiyaçlarının karşılanmamasına neden olmaktadır.

- Kütüphane otoparkı sadece personele ve gezici kütüphane otobüsüne yetecek düzeyde olup kullanıcılar için otopark bulunmamaktadır. Engelli kullanıcılar için tek araçlık alan bulunmaktadır.

- Kütüphane binası diğer binalardan bağımsız olarak inşa edilmiş, bölgenin nüfusuna göre yeterli sayılabilecek düzeydedir. Bina günümüz halk kütüphanelerinin günümüzde kullanım amaçlarından olan üçüncü mekân konseptine uygun tasarlanmıştır.

- Kütüphane binası inşa edilirken; ilin arazi yapısı, iklimi ve çevresel etmenleri dikkate alınarak tasarlandığı görülmektedir. Bina dışında yıldırımsavar bulunmaktadır.

- Bina tasarlanırken kütüphaneci ve çalışanların fikirlerine kısmen yer verilmiştir.

5.2 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Dış Mekân Özellikleri Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, 03.01.2025–01.03.2025 tarihleri arasında kütüphaneye gelen 6455 kullanıcı arasından 100 kullanıcı gönüllü olarak ankete katılmayı kabul etmiştir. Kütüphanenin dış mekân özellikleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. 100 kullanıcıdan 10'u benzer ve geçersiz cevapları verdiği tespit edildiği için analiz dışı bırakılmıştır. Anket, kütüphanenin görünümü, konumu, ulaşımda kolaylık ve bahçe düzeni ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 5.1 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcıların dış mekân özellikleri hakkında görüşleri

Değişken	**Katılıyorum Sayı %**	**Katılmıyorum Sayı %**	**Kararsızım Sayı %**
Kütüphanenin dış görünümü dikkat çekici görünüme sahiptir.	77 (85,6%)	(4,4%)	9 (10,0%)
Kütüphane şehir merkezinde ulaşılabilirliği kolay konumdadır.	86 (95,6%)	1 (1,1%)	3 (%3,3)
Kütüphaneye giderken yönlendirici tabela ve levhalar yeterlidir	58 (64,4 %)	20 (22,2%)	12 (13,3)
Kütüphane dolmuş duraklarına yeterince yakın konumdadır.	86 (95,6%)	1 (1,1%)	3 (3,3%)
Kütüphane bahçesi düzenlidir.	67 (74,4%)	12 (13,3)	11(12,2)
Kütüphane bahçesinde oturma alanı yeterlidir.	20 (22,2 %)	48 (53,3%)	22 (24,4)

Tablo 5.1'de ilgili kütüphane kullanıcılarından kütüphanenin dış mekân özelliklerine ait sorulan sorulardan elde edilen anket verileri bulunmaktadır. Buna göre 90 kullanıcıdan:

- %95,6 oranında ulaşımın kolay olduğu yönünde "Katılıyorum" şeklinde ifade edilmiştir;

- %85,6 oranında kütüphane binasının dış görünümünün dikkat çekici bir görünüme sahip olduğu yönünde "Katılıyorum" şeklinde olurken %10 oranında "Kararsızım" seçeneği işaretlenmiştir.

- %64,4 oranında "Kütüphaneye giderken yönlendirici tabela ve levhalar yeterlidir." seçeneğine "Katılıyorum" şeklinde olurken "tabela oranında "tabela ve levhaların yetersiz olduğu yönünde "Katılmıyorum" seçeneğini %12,2 oranında da "Kararsızım" seçeneği işaretlenmiştir.

- Kütüphane bahçesi düzenlidir seçeneğine %74,4 oranında "Katılıyorum" yönünde olurken %13,3 "Katılmıyorum" ve %12,2 oranından "Kararsızım" yönünde olmuştur.

- Kütüphane bahçesinde oturma alanı yeterlidir seçeneğine kullanıcılar %53,3 oranında "Katılmıyorum" ve "%24,4 oranında "Kararsızım" şeklinde ifade etmişlerdir.

Elde edilen anket verileri doğrultusunda kullanıcıların kütüphaneye ulaşım konusunda sorun yaşamadıkları görülürken, kütüphane binasına ulaşımda yönlendirici tabela ve levhalar konusunda caddelerin yetersiz olduğu görülmüştür. Kütüphanenin merkezi ve ulaşılabilir konumda olması olumlu değerlendirilirken, kütüphanenin yerini bilmeyen kullanıcılar için levhaların sayısının artırılması kütüphanenin farkındalığının sağlanması açısından önemli bir unsurdur. Kütüphane binasının bahçesinin düzenli olduğu ifade edilirken, bahçede yeterli sayıda oturma alanının olmaması kullanıcılar tarafından olumsuz bir durum olarak ifade edilmiştir. Halk kütüphanelerin yeni anlamı düşünüldüğünde kütüphaneler sosyalleşme ve dinlenme alanları olarak kullanılmaktadır. Oyun oynama, sosyalleşme ve dinlenme amaçlı kütüphanenin kullanılabilmesi için bahçe düzenlenmesinin yapılması önemli görülmektedir.

5.3 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi İç Mekan Özellikleri Hakkında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, 100 kullanıcıya kütüphanenin iç mekân özellikleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. 100 kullanıcıdan 10'u benzer ve geçersiz cevapları verdiği tespit edildiği için analiz dışı bırakılmıştır. Anket, kütüphane içerisindeki dolaşım, yönlendirme, düzen ve kütüphanenin görselliğine yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 5.2 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi iç mekan özellikleri hakkında kullanıcı görüşleri (Hazırlar, 2004)

Değişken	**Katılıyorum Sayı %**	**Katılmıyorum Sayı %**	**Kararsızım Sayı %**
Kütüphanedeki masalar ve raflar arasında dolaşım (geçiş) durumu rahattır.	67 %74,4	7 %7,8	16 %17,8
Kütüphane içinde kullandığınız eşyaların (masa, sandalye raf, kapı, pencere, merdiven, katalog dolapları vb.) boyutları kullanıma uygundur	67 %74,4	15 %16,7	8 %8,9
Kütüphane içindeki eşyaların yerleştirilmesi düzenlidir.	75 %83,3	6 %6,7	9 %10
Raflar arası kullanılan yönlendirmeler yeterlidir.	64 %71,1	13 %14,4	13 %14,4
Kütüphane içindeki herhangi bir bölümde (örneğin bir salonda) oluşturulmuş farklı ortamlar (köşeler) arasında bir bütünlük vardır.	74 %82,2	7 %7,8	19 %10

Tablo 5.2'nin devamı

Değişken	Katılıyorum Sayı %	Katılmıyorum Sayı %	Kararsızım Sayı %
Kütüphane içindeki kapı, pencere, duvar, tavan, zemin (yer) kullanılan malzeme ve kullanım açısından kalitelidir?	73 %81,1	8 %8,9	9 %10,0
Kütüphane içindeki raf, masa, sandalye vb. eşyaların sıralanması (dizilmesi) sıralı biçimde dizilmiştir.	77 %85,6	6 %6,7	7 %7,8
Kütüphane içinde duvar, tavan, zemin, mobilya, perde vb. bütün eşyalar için kullanılan renkler ferah, sıcak ve rahatlatıcıdır	73 %81,1	3 3,3%	14 %15,6

Tablo 5.2'de Kastamonu 100. Yıl İl Halk kütüphanesi kullanıcıların kütüphanenin iç mekân görsel özelliğine ait sorulan sorulardan elde edilen anket verileri bulunmaktadır. Buna göre 90 kullanıcıdan:

- %74,4'ü kütüphanede masalar ve raflar arasındaki geçişin kolay olduğunu ifade eden "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

- %74,4'ü kütüphanede kullanılan eşyaların boyutlarının kullanıcı kullanımına uygun olduğu ifadede "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

- %83,3'ü kütüphanede eşyaların düzenli yerleştirildiğini ifade eden "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

- %71,1'i raflarda kullanılan yönlendirmelerin yeterli olduğunu ifade eden "Katılıyorum" seçeneğini işaretlerken %14,4 oranında kullanıcı "Kararsızım" %14,4 kullanıcıda "Katılmıyorum" seçeneğini işaretleyerek yönlendirmenin yeterli olmadığını belirmiştir.

- %82,2'si oluşturulmuş farklı ortamlar (köşeler) arasında bir bütünlük olduğunu ifaden "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir.

- %86,7'si kütüphanedeki renlerin sıcak ve rahatlatıcı olduğunu ifade eden "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemişlerdir

5.4 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Atmosferik Özellikleri Hakkında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, 100 kullanıcıya kütüphanenin atmosferik özellikleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. 100 kullanıcıdan 10'u benzer ve geçersiz cevapları verdiği tespit edildiği için analiz dışı bırakılmıştır. Anket, kütüphanenin iklimlendirme koşullarının yeterliliği ve pencere sayılarının yeterliliği ile ilgili sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 5.3 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi atmosferik özellikleri hakkında kullanıcı görüşleri

Değişken	**Katılıyorum Sayı %**	**Katılmıyorum Sayı %**	**Kararsızım Sayı %**
Kütüphanede iklimlendirme koşulları yeterli seviyededir.	69 %76,7	13 %14,4	8 %8,9
Kütüphanede pencere sayısı yeterlidir.	78 %86,7	9 %10,0	3 %3,3

Tablo 5.3'de ilgili kütüphane kullanıcılarından kütüphanenin atmosferik özelliklerine ait sorulan sorulardan elde edilen anket verileri bulunmaktadır. Buna göre 90 kullanıcıdan:

- Kullanıcıların kütüphanenin iklimlendirme koşullarını %69 oranında yeterli gördüğünü ifade eden "Katılıyorum" seçeneği işaretlenmiş olup %14,4 oranında "Katılmıyorum" seçeneğini işaretlenmiştir.

- Kullanıcıların %88,9'luk kısmı kütüphanede kullanılan aydınlatma sayısının yeterli olduğunu ifade eden "Katılıyorum" seçeneğini işaretlemiştir. Yine kütüphanede pencere sayısının yeterli olduğunu %86,7 oranından "Katılıyorum" seçeneğini işaretleyerek belirtmişlerdir.

5.5 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Atölye Özellikleri Hakkında Kullanıcı Görüşlerinin Değerlendirilmesi

Bu bölümde, 100 kullanıcıya kütüphanede bulunan atölyelerin özellikleri ile ilgili yöneltilen sorulara verilen cevaplar SPSS programı aracılığıyla analiz edilmiştir. 100

kullanıcıdan 10'u benzer ve geçersiz cevapları verdiği tespit edildiği için analiz dışı bırakılmıştır. Anket, atölyelerin amacına uygun kullanımı, çeşitliliğin yeterliliği ve fiziki olarak yeterli olup olmadığına yönelik sorulardan oluşmaktadır.

Tablo 5.4 Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi atölye fiziki özellikleri ve malzeme çeşitliliği hakkında kullanıcı görüşleri

Değişken	**Katılıyorum Sayı %**	**Katılmıyorum Sayı %**	**Kararsızım Sayı %**
Kütüphanenin atölye, oyun salonu, çok amaçlı salon verimli ve amacına uygun kullanılmaktadır.	59 %65,6	7 %7,8	24 %26,7
Atölyelerin çeşitliliği ve sayısı yeterlidir.	54 %60	10 %11,1	26 %28,9
Atölyede bulunan ekipmanlar yeterlidir ve amacına uygun malzemeler bulunmaktadır.	64 %71,1	8 8,9%	18 %20
Atölyede bulunan ekipmanların kullanımı için yeterli bilgilendirme personel tarafından yapılmaktadır.	60 %66,7	12 %13,3	18 %20
Atölyelerin fiziki alanını yeterlidir.	62 %68,9	10 %11,1	18 %20

Tablo 5.4'de Kastamonu 100. Yıl İl Halk kütüphanesi kullanıcıların atölyelerin fiziki özellikleri ve çeşitliliği gibi unsurlara ait sorulan sorulardan elde edilen anket verileri bulunmaktadır. Buna göre 90 kullanıcıdan:

- Kütüphanede bulunan atölyelerin hizmetinin verimli ve amacına uygun kullanımı konusundaki seçeneğe %65,6 oranında "Katılıyorum" şeklinde ifade ederken % 26,7 'lik kısım "Kararsızım" şeklinde ifade etmişlerdir.

- Personelin atölyelerin kullanımı konusunda kullanıcı yönlendirmesinin yeterli olduğunu ifade eden seçeneğe katılma durumu %66,7 oranında "Katılıyorum" yönünde olurken %20,0 oranında "Kararsızım" seklinde ifade edilmiştir.

- Atölyelerin fiziki alanının yeterliliği şeklinde olan seçenek ise %68,9 oranında "Katılıyorum" şeklinde ifade edilmiştir.

- Atölyelerin çeşitliliğinin kütüphane için yeterli olduğuna yönelik olan seçeneğe %60 oranında "Katılıyorum" şeklinde, %11,1 oranında "Katılmıyorum" şeklinde olmuştur. Katılımcılar %28,9 oranında ise kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir.

- Atölyede amacına uygun ekipman sayısının yeterli olduğu şeklindeki seçeneğine %71,1 oranında “Katılıyorum” seçeneği işaretlenmiş olup %20,0’lık kısım kararsız kaldıklarını ifade etmişlerdir.

Kütüphanede çocukların yaş gruplarına özel iki bölüm bulunmaktadır. Okul öncesi 0-6 yaş grubu çocuk kullanıcılar için Okul Öncesi Bölümü ve 7-14 Yaş Grubu Okuma Salonu. Bu bölümler dışında etkinlik dahilinde ahşap atölyesi, müzik atölyesi ve oyun salonları da çocuk okuyucular tarafından kullanılabilmektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

Bu çalışmanın amacı çağdaş bir halk kütüphanesinde mekânın nasıl olması gerektiğini araştırmak, Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığının Türkiye Cumhuriyeti'nin 100. Yılında açtığı 100 halk kütüphanesinde her bölgeden bir örnek seçerek mekân tasarımı ve hizmetlerinde katedilen yolu gözlemlemek artı ve eski yönleri ile ele almaktır. Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi kullanıcıları ve personeli ile yapılan görüşmeler doğrultusunda kütüphane, mekân ve hizmet bağlamında analiz edilmiş ve elde edilen bulgular çerçevesinde çeşitli öneriler sunulmuştur.

Son yıllarda halk kütüphaneleri mekân tasarımları, teknolojik altyapı ve çeşitli hizmet kolları ile toplumda oldukça ilgi gören kurumlar haline gelmiştir. KYGM istatistiki verilerinde hem üye sayısı, ödünç verme sayısı, etkinlik sayısı ve etkinliklere katılımcı sayısının yıllar geçtikçe önemli bir artış dikkat çekmektedir. Bu bağlamda araştırmada bu artışa neden olan mekân faktörlerinin neler olduğuna değinilerek bu artışın devamlılığı konusunda dikkat edilmesi gereken noktalara değinilmeye çalışılmıştır.

Çalışmada özellikle halk kütüphanelerinin kullanıcı kitlesinin genişliği göz önünde bulundurularak tüm bireylere yönelik mekân tasarımı oluşturulması , hizmet çeşitliliği artırılması, erişilebilirlik ilkelerinin doğru kullanımı ile kütüphanenin ulaşılabilirliğinin sağlanması, teknolojik altyapının zamandan ve mekândan bağımsız kütüphane kullanımı ve çağın gereksinimlerinin gerisinde kalmadan hizmet anlayışını benimsemek, kullanıcıların kişisel gelişimlerine katkı sağlayan kültürel hizmetler, sosyal amaçlı kullanım alanlarının konforu ve kullanıcıda halk kütüphanesi kullanma bilincinin geliştirilerek toplumda yaygınlaşmasını sağlamak, gibi bir çok farklı konuya değinilmeye çalışılmıştır.

Araştırmada elde edilen veriler kapsamında halk kütüphanelerinin diğer kütüphanelere oranla üzerinde titizlikle durulması gereken birçok faktör olduğu saptanmıştır. Halk kütüphanelerinin toplumdaki önemi, ayrıcalıkları detaylı bir şekilde ele alınırken Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi örneği üzerinde bu konuya bir kez daha

dikkat çekilmiştir. Halk kütüphanesinin daha işlevsel, sürdürülebilir olması yönünde önerilerde bulunulmuştur.

Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi, araştırmacının bu kurumda 6 yıldır çalışıyor olması bina ile ilgili tüm verilerinin yerinde gözlem, deneyim yoluyla detaylı olarak incelenmesi, Cumhuriyetin 100. yılında yenilenen bina konseptiyle yeniden açılması nedeniyle çalışma kapsamına alınması uygun görülmüştür.

Çalışma içerisinde özellikle halk kütüphanelerinin önemi, halk kütüphanesini oluşturan unsurlar, Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne halk kütüphanelerinde meydana gelen değişimlere ve örnek kütüphaneler üzerinden mekân ve hizmet ilişkisi ele alınarak bu değişimin nelere olduğu üzerinde durulmuştur. Bu çalışmada yurtiçi ve yurt dışı kaynaklar üzerinden araştırmalar yapılarak bulgulara ulaşılmıştır.

Araştırma süreci boyunca Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi ile ilgili elde edilen veriler doğrultusunda birtakım değerlendirmelerde bulunulmuştur. Personel görüşme soruları, kullanıcı memnuniyet anketi ve gözlem yoluyla elde edilen bilgiler doğrultusunda çeşitli sonuçlara varılmıştır. Ulaşılan verilere göre:

- Kütüphane binası altı katlı olup bina dış görünüm olarak modern ve estetik bir izlenim uyandırmaktadır.

- Kütüphane binası konum olarak şehir merkezinde konumlandırılmıştır.

- Kütüphane binasının bahçe düzenlemesinde alanın yeterli olmamasından dolayı bank, masa gibi dinlenme alanları bulunmamaktadır.

- Binada kullanıcı otoparkı bulunmamaktadır. Engelli kullanıcılar için ayrılmış tek arabalık bir alan bulunmaktadır.

- Binanın iki ana giriş kapısı bulunmaktadır. Kullanıcılar iki giriş kapısını da kullanabilmektedir. Engelli girişine uygun rampalar, kapılarda renkli çizgiler mevcuttur.

- Danışma ve güvenlik giriş kapısında görülebilir alandadır.

- Asansörde sesli yönlendirme ve girişinde kabartma zemin kullanılması erişilebilirlik açısından kütüphane kullanımını olumlu etkilemektedir.

- Çocuk bölümü girişe yakındır. Ancak çocuklar için ayrılmış dış kapı girişi bulunmamaktadır.

- Kat planlaması ve organizasyonu ve planlaması yapılırken alanlar sesli ve sessiz olarak ayrılmıştır.

- Okul öncesi bölümünde yeterli sayıda oturma elamanı ve masalar mevcuttur. Renkler çocukların ilgisini çekecek şekilde renkli koltuk ve puflar, raflar ve desenli duvar resimleri kullanılarak mekânda çocuklara çekici gelebilecek bir görünüm elde edilmiştir. Rafların ve masaların boyutları boyut olarak çocuk kullanıcıların rahatlıkla kullanabileceği şekilde seçilmiştir.

- Okul öncesi bölümünde oda sıcaklığı yeterli seviyededir.

- 7-14 yaş bölümünde de raf boyutları kullanıcıların fiziksel özelliklerine uygun seçilmiştir.

- 7-14 yaş bölümünün cephesi kuzeyde kalmakta ve güneş ışığından yeterince faydalanılamamaktadır. Oda sıcaklığı doğal gaz ile sağlanmaktadır ve sıcaklık yeterli seviyededir.

- Çocuk kullanıcılar ayrı bir tuvalet bulunmamaktadır. Bu durum konfor, güvenlik, hijyen gibi bazı sorunlara neden olabilmektedir.

- Kafeterya ve bekleme alanlarında ortamın kullanım amacına uygun oturma elamanları seçilmiştir.

- 2. ve 3. Katlarda bulunan yetişkin çalışma salonlarından bolca güneş ışığından faydalanılmaktadır. Çalışma salonlarında geçmişte raflar mevcutken kullanıcı

talepleri doğrultusunda kütüphane yönetimi kararı ile raflar ve masalar ayrı salonlara ayrılmıştır. Tekli, ikili ve üçlü ve dörtlü olacak şekilde oturma düzeni bulunmaktadır. Çalışma salonlarında ısı seviyesi yeterli düzeydedir. Aydınlatma büyük ve açılabilir pencereler ve yapay aydınlatmalar ile dengeli biçimde sağlanmaktadır.

- Atölyelerde ses yalıtımının bulunmaması gürültü seviyesinin arttığı durumlarda çalışma salonlarında ders çalışan kullanıcılar için dezavantaj yaratmaktadır.

- Ahşap atölyesinde kesici aletler bulunmakta ama bu bölüm personel eşliğinde kullanıcılar tarafında kullanılmaktadır. Bu nedenle güvenlik açısında sorun arz etmemektedir.

- Ahşap atölyesi ve grup çalışma salonunun bir bölme ile ayrılmış olması verimli kullanım alanı yaratmamıştır.

- Yetişkin kitaplarının olduğu salonlarda raflarda gerekli yönlendirmeler mevcuttur. Kitaplar Dewey Onlu Sınıflama Sistemine göre düzenlenmiş olup, raflarda yeni gelen kitaplara yer kalması amacıyla raf sayısı fazla tutulmuştur. Bazı rafların zemine sabit olmasına rağmen zemine sabit olmayan raflarda bulunmaktadır. Bu durum güvenlik açısından tehlike arz edebilir.

- 3. katta ağırlıklı olarak personel odaları mevcuttur. Personelin ve kullanıcıların konforlu çalışması için yerleşimin ayrı katlarda olması avantajlı bir durumdur. Bu katta kullanıcıların ve personelin bir araya geldiği kent arşivi bulunmaktadır.

- Kent arşivinde estetik ve nostaljik bir görünüm sağlanmıştır. Araştırmacıların alanda çalışabilecekleri çalışma masaları bulunmaktadır.

- Kütüphane 2025 yılı itibariyle RFID sistemine geçilmiş kütüphaneci personel tarafından öncelikle okuma salonlarındaki kitaplar hızlı bir şekilde sisteme kayıt edilmeye başlanmıştır. RFID sistemi sayesinde kitapların güvenliğinin sağlanarak ve sayım vb. işlemelerin gerçekleştirilmesi açısında kütüphane büyük katkı sağlayacaktır.

- Güncelliğini yitirmiş kitaplar için kütüphanede arşiv bölümü bulunmaktadır. Bu bölümde kitapları alabilecek yeterlilikte raf bulunmaktadır.

- Kütüphanede merdivenlerde kaydırmaz bant bulunmaması kullanıcıların güvenliği açısından tehlike arz edebilmektedir.

- Kütüphanede yangın alarm sistemi acil çıkış kapısı ve merdiveni bulunmaktadır.

- Kütüphane içerisinde kat planlamasının olduğu levhalar yönlendirmeler zemin katta görülebilir bir alanda asılarak kullanıcıların bağımsız hareket etmeleri desteklenmiştir. Yine merdiven duvarlarında afişlerle katlarda hangi bölümlerin olduğu belirtilmiştir.

- Kütüphanede iklimlendirme sisteminin olmaması özellikle yaz aylarında sıcak hava nedeniyle konforlu kullanımı olumsuz etkilemektedir.

- Yeni kurulmuş olması nedeniyle bazı eksiklikler olsa da kütüphane 2023-2026 yılları arasında bu eksikleri hızla gidermeye devam etmektedir.

- Kütüphane mekân tasarımı ve hizmet uyumluluğu açısından bulunduğu bölgenin ihtiyaçlarını karşılayabilecek düzeydedir.

6.2 Öneriler

- Kütüphane konum olarak şehir merkezinde olmasına rağmen şehrin içerinde tabela vb. yönlendirme levhalarının sıklığı artırılmalıdır.

- Kütüphane bahçesine küçük de olsa bank vb. oturma elamanları bahçe eklenerek kullanıma sunulmalıdır.

- Çocuk kullanıcılar için ayrı giriş kapısı olmalıdır.

- Okul öncesi bölümü için konforlu kullanım alanı yaratmak amacıyla zeminde halı vb. elemanlar kullanılmalıdır.

- Çocuk kullanıcılar için ayrı tuvalet olmalıdır.

- Atölyelerde yapılan etkinlikler esnasında gürültüyü engellemek için bu alanlarda ses yalıtımı olmalıdır.

- Atölyelerin hepsi aynı katta olmalıdır. Bu şekilde sessiz alanlardaki kullanıcılar gürültüden minimum seviyede etkilenecektir.

- Deprem vb. tehlikelere karşın tüm rafların zemine sabit olması sağlanmalıdır.

- Raflardaki kitapları nem, rutubet gibi durumlara karşı korumak amacıyla küçük de olsa bir pencere olmasına rağmen arşivin bodrum katta olması nedeniyle yeterli olmayabilir. Havalandırma sistemi kurularak kitapların güvenliği sağlanmalıdır.

- Tüm mevsimlerde kullanıcıların konforlu kütüphane kullanımının sağlanması için kütüphanede iklimlendirme sitemi bulundurulmalıdır.

- Kütüphanedeki tüm alanların güvenli kullanımı için personelin tüm alanlara hakim olması gereklidir. Ayrıca personele kullanıcıları doğru yönlendirebilmeleri için hizmet içi eğitim verilebilir.

- Kütüphane içerisinde ki yeme- içme otomatlarının çeşitliliği artırılmalıdır.

- Kafeterya aktif hale getirilmeli ve işletmeye devredilerek kullanıcıların yeme içme imkanları geliştirilmelidir.

Halk kütüphaneleri toplumdaki fırsat eşitsizliğinin giderilmesi açısından kütüphane kültürünün toplumdaki önemli temsilcilerindendir. Toplumdaki yeri düşünüldüğünde varlıklarını sürekli hale getirmek ve verimli kullanım imkânı sağlamak için birçok faktör dikkate alınmalıdır. Bu faktörlerden bir tanesi de ve çalışmanın öznesi olan mekândır. Bu konudaki çalışmalar, halk kütüphanesi kullanıcılarının kütüphanedeki varlıklarının devamlı olmasını sağlayacaktır. Bu çalışma ile 100. Yılda açılan halk kütüphaneleri özelinde Kastamonu 100. Yıl Halk Kütüphanesinin kullanıcı ve personel bakış açısı mekân analizi yapılmaya çalışılmıştır. Kullanıcının

memnuniyetini kazanamayan kütüphaneler, hizmetlerinde süreklilik ve verimlilik sağlamakta zorlanacaktır. Yapılan bu çalışmada mekân kavramının hizmet kalitesi için halk kütüphanesine uygunluğu değerlendirilerek, kullanıcı görüşleri ile mekânın ve hizmet tasarımının birbiri ile uyumlu olması halinde hizmette sürekliliğin sağlanmasının mümkün olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada sunulan öneriler doğrultusunda kurumların bu noktalara özen göstermesi halinde çalışmanın amacına ulaşmış olması beklenmektedir.

KAYNAKLAR

Akçay, P. (2020). Okul yöneticilerinin algılanan yönetim tarzlarının değerler çerçevesinde incelenmesi. *Akdeniz Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3*(2), 19 – 32.

Akçay, S. ve Boz, A. N. (2024). Nitel araştırmada sosyal istenirlik yanlılığı. Hodja *Akhmet Yasawı 8 th Internatıonal Congress On Scıentıfıch Researsch*, 17-19.

ALA (2010). American Library Association *Library services for people with disabilities policy.* [Çevrimiçi: https://www.ala.org/tools/sites/ala.org.tools/files/content/libraryservices.pdf]. Erişim Tarihi: 11.9.2025.

Alaca, E. (2015). *Halk kütüphanelerinde yenilikçi hizmet geliştirme süreci: Bartın Ulus kültür ve sanatevi halk kütüphanesi örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Altuğ, B. (2019). *Üniversite kütüphanelerinin mekânsal analizi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.

Anameriç, H. ve Rukancı, F. (2017). Belgelerle Türk kütüphanecilik tarihi (1938-1960): Retrospektif bir değerlendirme (I). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21*(1), (49-70).

Baltacıoğlu, İ.M. (2022). *Çağdaş kütüphanelerin yeni anlamı ve iç mekân tasarımı üzerine bir inceleme.* [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi.

Bekar, İ. (2021). Kütüphane iç mekânlarının evrensel tasarım ilkeleri bağlamında değerlendirilmesi: Karadeniz Teknik Üniversitesi Faik Ahmet Barutçu Kütüphanesi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 6 (1), (178-194).*

Cengiz, E. (2017). *Halk kütüphanelerinde derme geliştirme politikaları: Türkiye'de halk kütüphaneleri üzerine bir değerlendirme*. [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

Cumhuriyet Halk Fırkası. (1932). *Halkevleri talimatnamesi*. [Çevrim-içi: https://acikerisim.tbmm.gov.tr/]. Erişim Tarihi: 22.08.2025.

Çetin, S., ve Kahya, A. (2017). Kırda bir modernleşme projesi olarak köy enstitüleri: Aksu ve Gönen örnekleri üzerinden yeni bir anlamlandırma projesi. *METU JFA, 34* (1), 133-162.

Çimentepe, M. (2021). *Çocuk kütüphanelerinde mekân tasarımı ve Türkiye'deki çocuk kütüphaneleri.* [Yüksek Lisans Tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi.

Çomak, S. D. (2020). *İç mekân tasarımında bitirme öğelerinin insan psikolojisine ve mekân algısına etkisi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Işık Üniversitesi.

Demirci, G. ve Arabacıoğlu, B. C. (2022). Mekân tasarımı üzerine sistematik bir süreç araştırması. *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 13*(1), 272-281.

Demirkaya, S. (2024). *Ofis binalarının mekânsal organizasyonu ve mekânsal tasarım parametrelerinin kullanıcı memnuniyeti ve yönetim başarısına etkileri: Ankara ili ofis piyasaları örneği*. [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Durukan, A. (2006). *Cumhuriyet'in çağdaşlaşma düşüncesinin yaşama ve mekâna yansımaları: Halkevi binaları örneği*. [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Erap, B. B. N., Hilmioğlu, S., ve Seçer Kariptaş, F. (2021). Kamusal mekânlarda deneyim ve kullanıcı merkezli tasarım. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 28, 335–347.

Eraslan Özdağ, S. (2018). *Mekân tasarımında kavramsal tema (konsept) kavramı.* [Yüksek Lisans Tezi]. Kocaeli Üniversitesi.

Ersoy, A., ve Yılmaz, B. (2009). Yaşam boyu öğrenme ve Türkiye'de halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği, 23*(4), 803–834.

Etkin kütüphane (2025). Etkin kütüphane. [Çevrim-içi: https://www.facebook.com/etkinkutuphane/]. Erişim Tarihi: 5.02.2026.

Gill, P. (2004). *Halk kütüphanesi hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri.* (B. Yılmaz, Çev.). Türk Kütüphaneciler Derneği.

Gökarslan, A.B., ve Tuncer Pürselim, H. (2024). Halkevleri kütüphanelerinin devamı niteliğinde inşa edilen modernizmin öncüleri: İl Halk Kütüphaneleri. *GRID - Architecture Planning and Design Journal, 7*(2), 451-484. https://doi.org/10.37246/grid.1294220

Güneş, A. (2020). *Kütüphanelerde yaratıcı mekân hizmetleri: Makerspace hizmeti.* [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Güney Yüksel, F.C. ve Seçer Kapritaş, F. (2019). Konut iç mekânına sürdürülebilir yaklaşımlar. *Yakın Mimarlık Dergisi, 2* (2), 27-28.

Hashempour, L. ve Taghizadeh Sapchi, A. (2015). Kütüphanenin iç mekân tasarımına yönelik renk etkileri. N. Çakmak, S. Baytur (Ed.), *ÜNAK elektronik çağda*

içerikten mimariye kütüphaneler bildiriler kitabı içinde (ss.79-86). Üniversite ve Araştırmalar Kütüphanecileri Derneği.

Hazırlar, M. A. (2004). *Halk kütüphanelerinde iç mimari.* [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

IFLA, (2002). The International Federation of Library Associations and Institutions. IFLA/UNESCO Okul Kütüphanesi Rehberi.: [Çevrim-içi: https://www.ifla.org/files/assets/schoollibraries-resource-centers/publications/school-library-guidelines/school-library-guidelinestr.pdf]. Erişim Tarihi: 15.12.2019.

IFLA. (2004). *Guidelines for audiovisual and mutimedia materials in libraries and other instituons.* International Federation of Library Associations and Institutions

IFLA. (2010). *IFLA public library service guidelines* (2nd ed.). International Federation of Library Associations and Institutions.

IFLA. (2011). *Using research to promete litercy and reading in lbraries: Guidelines for librarians.* International Federation of Library Associations and Institutions

IFLA. (2015). *IFLA public library service guidelines* (2nd rey. ed.). International Federation of Library Associations and Institutions

IFLA. (2022). Engelliler için kütüphanelere erişim – kontrol listesi. (S. Ekici, B. Yılmaz, Çev.). *Türk Kütüphaneciliği, 36*(3), 378–387. https://doi.org/10.24146/tk.1180594

İslamoğlu, Ö. ve Usta, G. (2018). Mimari tasarımda esneklik yaklaşımlarına kurumsal bir bakış. *The Turkish Online Journal of Design, Art and Communication, 8* (4), 673-683.

Kakırman Yıldız, A. (2017) Türk kütüphaneciliğinde mekân, kullanıcı ve hizmet sorunlarının bir değerlendirilmesi. *Marmara Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, *4*(2), 417-430. https://izlik.org/JA68KL95JR

Kara, E. (2023). Karma araştırma yönteminin teorik olarak ve örnek araştırmalarla incelenmesi. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi*, *7*(13), 73-90

Karadağ, B.Z. (2024). *Türkiye'de halk kütüphanesi örneğinde avm kütüphanelerinin durum analizi ve hizmet ihtiyacına yönelik model önerisi.* [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.

Kurnalı, M. (2025). Sürdürülebilirlik kavramı mekân tasarımına etkisi ve sürdürülebilir malzeme ağı model önerisi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 34(2),* 1390-1408. DOI: 10.35379/cusosbil.1666735

Kuter, M. (2024). *100. Yıl SÜTAŞ Sadık Yılmaz Halk Kütüphaneleri. Dr. Murat Kuter.* [Çevrim-içi: https://muratkuter.com.tr/100-yil-sutas-sadik-yilmaz-halk-kutuphaneleri/]. Erişim Tarihi: 22.04.2025.

Küçükcan Balkaş, B. (2005). *Üniversitelerde kütüphane binaları kullanım verimliliğinin yapı biyolojisi açısından incelenmesi*. [Doktora Tezi]. İstanbul Üniversitesi.

Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2012). *Halk Kütüphaneleri yönetmeliği*. Resmî Gazete (Sayı: 28317). [Çevrim-içi: https://www.resmigazete.gov.tr]. Erişim Tarihi: 28.05.2025.

KYGM (2018). *Halk kütüphanelerinde mimari uygulamalar çalıştayı*. A.H. Kuzucuoğlu, B. Balkas Yılmaz, M. Yavuzdemir (Ed.), Kültür ve Turizm Bakanlığı. [Çevrim-içi: https://kygm.ktb.gov.tr/TR-311561/halk-kutuphanelerinde-mimari-uygulamalar-calistayi.html]. Erişim Tarihi: 11.02.2026.

KYGM. (2026). *Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü* [Çevrim-içi: https://kygm.ktb.gov.tr/]. Erişim Tarihi: 15.02.2026.

Mamatoğlu, N. (2015). *Mekânlarda erişilebilirlik, kullanılabilirlik ve yaşana bilirlik*. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi.

Odabaş, H., ve Akkaya, M.A (2020). *Bilgi merkezlerinde mekân: Değişen beklentiler ve mimari anlayış ışığında yönelimler*. Hiperyayın

Onat, Z. (1996). Kütüphanelerin mekânsal organizasyonunda kütüphanecinin rolü. *Türk Kütüphaneciliği*,*10*(2), 119-136.

Oylum Çatak, N. (2011). *Marka iç mekân ilişkisi: Türkiye hizmet sektörü üzerinden bir araştırma.* [Doktora Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

Öymen Özak, N., ve Pulat Gökmen, G. (2009). Bellek ve mekân ilişkisi üzerine bir model önerisi. *İTÜ Dergisi/A: Mimarlık, Planlama, Tasarım, 8*(2), 145–155.

Özdamar, K., Odabaşı, Y., Hoşgör, Ş., Kılıç, B., Altınbaşak, İ., ve Coşkun, R. (1999). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.

Özdemir, E. (2024). *Türkiye'de üniversite kütüphane binaları için mimari program rehberi.* [Doktora Tezi]. Ankara Üniversitesi.

Özsavaş, N. (2016). İç mekân tasarımında renk algısı. *Art-e Sanat Dergisi, 9*(18), 449-460 https://doi.org/10.21602/sduarte.281735

Parlak, S., ve Aydın, D. (2020). Halk kütüphanesi ve okuma salonlarının geçmişten günümüze değişimi. *Euroasia Journal of Social Sciences & Humanities, 7*(1), 80–97.

Pirhasanoğlu, B. (2023). *Halk kütüphanesi hizmetlerinin kullanıcı bakışıyla değerlendirilmesi: Van il halk kütüphanesi örneği*. [Yüksek Lisans Tezi]. Çankırı Karatekin Üniversitesi.

Sözen, M. (2023). IFLA Yılın sistematik halk kütüphanesi ödülü 2023 raporu değerlendirmesi. *Arşiv Dünyası*, *11*(1), 65-81. https://izlik.org/JA58DJ23ZK

Şanlı, S. (2022). *Değişen işlevleri ve yenilenen mimarisi ile 21. yüzyıl kütüphaneleri*. [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi.

TDK (2026). *Türkçe sözlük*. [Çevrim-içi: https://sozluk.gov.tr/], Erişim Tarihi: 11.02.2026

Topatan, S. (2021). *21. Yüzyıl kütüphane binalarının mimari özelliklerinin incelenmesi.* [Yüksek Lisans Tezi]. Necmettin Erbakan Üniversitesi.

Topatan, S. ve Aydın, D. (2022). 21. Yüzyıl kütüphane binalarının mimari tasarım kriterleri doğrultusunda analizi. *Mimarlık Bilimleri ve Uygulamaları Dergisi, 7* (1), 263-283. https://doi.org/10.30785/mbud.1066760

Türk, K. (2025). *Kentsel tasarımda ses ve mekân etkileşimi: Mekânsal ses parametreleri ve görsel algı.* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Teknik Üniversitesi.

URL-1 (2026). https://denizli.kutuphane.gov.tr/. Erişim Tarihi: 29.01.2026.

URL-2 (2026). https://malatya.kutuphane.gov.tr/. Erişim Tarihi: 11.01.2026.

URL-3 (2026). https://kastamonu.kutuphane.gov.tr/. Erişim Tarihi: 23.01.2026.

Yin, R. (1984). *Case study research: design and methods*. (3. Baskı). California: Sage Publications.

EKLER

EK A Personel Görüşme Soruları

PERSONEL BİNA İÇ VE DIŞ MEKÂN TASARIMI SORULARI				
		EVET	KISMEN	HAYIR
1.	Kütüphane ortamı ferah, iç açıcı ve aydınlık davetkâr mı?			
2.	Kütüphanede yeterince çeşitli atölye, oyun salonu vb. alanlar mevcut mu?			
3.	Oyun salonlarındaki ekipmanlar kullanıcılara yeterli gelecek sayıda mı?			
4.	Müzik atölyesi, çok amaçlı salon gibi gürültü seviyesi yüksek alanların ses yalıtımı yeterli mi?			
5.	Ebeveynlerin çocuklarını beklemeleri için gerekli alan var mı;?			
6.	Yeme içme alanları mevcut mu?			
7.	Yeme ve içme otomatı var mı?			
8.	İlk yardım seti var mı?			
9.	Zemin temizlemeye uygun malzemelerle kaplı mı?			
10.	Personelin ihtiyacını karşılayacak sayıda personel çalışma odası var mı?			
11.	Personel odalarında kullanılan mobilya seçimleri konforlu ve kullanışlı mı?			
12.	Çocuk ve bebek bölümünde bebek bakım odası var mı?			
13.	Çocuk bölümüne giriş yetişkin bölümünden ayrı mı?			
14.	Çocuklara ait tuvalet mevcut mu ?			
15.	Çocuk bölümü kütüphanenin giriş katında ve kolay ulaşılabilir konumda mı?			
16.	Çocuk bölümü mobilyaları çocuk kullanımına uygun (boyut, biçim) dizayn edilmiş mi?			
17.	Çocuk bölümünde çocukların oynayabileceği yeterli sayıda oyuncak mevcut mu ?			
18.	Kullanıcılar için tehlike arz edecek kesici, delici aletler salonlarda ve atölyelerde kullanılıyor mu?			
19.	Kütüphanede fazla malzemeler için yeterli depo mevcut mu?			
20.	Kütüphane rafları kütüphane dermesini alabilecek sayıda ve ölçüde mi?			

EK A'nın Devamı

		EVET	KISMEN	HAYIR
21.	Raflarda gerekli yönlendirme levhaları var mı;?			
22.	Aydınlatmada gün ışığından yeterli miktarda faydalanılıyor mu?			
23.	Giriş, çıkış, asansör ve merdiven alanları fiziksel ve görme engelli kullanıcıların kullanımına uygun mu?			
24.	Kütüphane bulunan raf, dolap gibi hareketli eşyalar olası bir depreme karşı sabit yerleşime sahip mi?			
25.	Asansörde sesli yönlendirme var mı?			
26.	Yangın anında kaçış alanları var mı?			
27.	Yangın algılama, ihbar ve alarm sistemi var mı?			
28.	Kütüphane merdivenlerinde kaydırmaz bant var mı?			
29.	Bina içi iklimlendirme var mı?			
30.	Kütüphanenin dış cephesi modern, şehrin estetiği ile uyumlu mu?			
31.	Kütüphane merkezi konumda ve ulaşımı kolay mı?			
32.	Kütüphane bahçesinde oturulacak alanlar mevcut mu?			
33.	Kullanıcı ve personel için yeterli otopark alanı var mı?			
34.	Engelli araçları için ayrı park alanları var mı ?			
35.	Kütüphane bulunduğu yörenin nüfusu için yeterli mi?			
36.	Kütüphane binası bağımsız bir binaya sahip mi?			
37.	Kütüphane binası üçüncü mekân olarak kullanılmaya uygun mu?			
38.	Kütüphane binası inşa edilirken iklim, çevresel etmenler, arazi koşulları dikkate alındı mı?			
39.	Kütüphane binası tasarlanırken kütüphaneci, kullanıcı ve kütüphane çalışanlarının fikirlerine yer verildi mi?			
40.	Bina dışında yıldırımsavar kullanılıyor mu?			

EK B Kullanıcı Görüşme Soruları

		KATILIYORUM	KATILMIYORUM	KARARSIZIM
1	Kütüphanede kullanılan mobilyalar, eşyalar, konforlu ve kullanışlıdır.			
2	Kütüphanede bölümlere uygun renkler kullanılmıştır. (Çocuk bölümünde canlı renkler, yetişkin bölümünde, atölyelerde ortama uygun renkler)			
3	Kütüphanenin içi rahatlık, canlılık, hareketlilik, şirinlik gibi açılardan güzel görünüyor (Hazırlar, M. Ayhan)			
4	Kütüphanedeki masalar ve raflar arasında dolaşım (geçiş) durumu rahattır. (Hazırlar, M. Ayhan)			
5	Kütüphane içinde kullandığınız eşyaların (masa, sandalye raf, kapı, pencere, merdiven, katalog dolapları vb) boyutları kullanıma uygundur (Hazırlar, M. Ayhan)			
6	Kütüphane içindeki eşyaların yerleştirilmesi düzenlidir. (Hazırlar, M. Ayhan)			
7	Raflar arası kullanılan yönlendirmeler yeterlidir.			
8	Kütüphanede iklimlendirme koşulları yeterli seviyededir.			
9	Kütüphane de kullanılan aydınlatma yeterlidir.			
10	Kütüphanenin atölye, oyun salonu, çok amaçlı salon verimli ve amacına uygun kullanılmaktadır.			
11	Atölyelerin çeşitliliği ve sayısı yeterlidir.			
12	Atölyede bulunan ekipmanlar yeterlidir ve amacına uygun malzemeler bulunmaktadır.			
13	Atölyede bulunan ekipmanların kullanımı için yeterli bilgilendirme personel tarafından yapılmaktadır.			
14	Atölyelerin fiziki alanını yeterlidir.			
15	Çalışma alanı raf bölümünün aynı salonda olması ders çalışan kişileri olumsuz etkilemektedir.			
16	Kütüphane içindeki herhangi bir bölümde (örneğin bir salonda) oluşturulmuş farklı ortamlar (köşeler) arasında bir bütünlük vardır.			
17	Çalışma salonlarındaki priz sayısı yeterlidir.			
18	Kütüphanede sessiz alanlar olduğu kadar sesli vakit geçirebilecek alanlar sayıca yeterlidir.			
19	Kütüphaneden kullanılan teknolojik aletler sayıca yeterlidir.			
20	Kütüphane içindeki kapı, pencere, duvar, tavan, zemin (yer) kullanılan malzeme ve kullanım açısından kalitelidir? (Hazırlar, M. Ayhan			
21	Kütüphanede pencere sayısı yeterlidir.			
22	Kütüphane bahçesi düzenlidir.			
23	Kütüphane bahçesinde oturma alanı yeterlidir.			
24	Kütüphane şehir merkezinde ulaşılabilirliği kolay konumdadır.			
25	Kütüphaneye giderken yönlendirici tabela ve levhalar yeterlidir.			
26	Kütüphane dolmuş duraklarına yeterince yakın konumdadır.			
27	Kütüphane fiziksel alan olarak yeterlidir.			
28	Kütüphanenin fiziksel koşulları engelli bireylerin kullanıma uygundur.			
29	Kütüphane gelişen değişen dünyanın ihtiyaçlarını sağlayacak çeşitlilikte hizmet vermektedir			
30	Kütüphanede bulunan emanet dolaplarının sayısı yeterlidir.			
31	Bilgisayar odasında bulunan bilgisayarlar sayıca yeterlidir.			
32	Kütüphane içindeki raf, masa, sandalye vb eşyaların sıralanması (dizilmesi) sıralı biçimde dizilmiştir. (Hazırlar, M. Ayhan)			
33	Kütüphane içinde duvar, tavan, zemin, mobilya, perde vb bütün eşyalar için kullanılan renkler Ferah, sıcak ve rahatlatıcıdır (Hazırlar, M. Ayhan)			
34	Kütüphanenin dış görünümü dikkat çekici görünüme sahiptir.			

EK C Etik Kurul İzni

T.C.
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve
Yayın Etiği Kurulu

TOPLANTI SAYISI	KARAR SAYISI	TOPLANTI TARİHİ
12	27	4.12.2024

DAĞITIM YERLERİNE

Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur AKBULUT'un yardımcı araştırmacı, Hamide KAPDAN'ın sorumlu araştırmacı olarak yapmayı planladıkları **"Kültür ve Turizm Bakanlığına Bağlı Cumhuriyetin 100. Yılında Açılan Halk Kütüphanelerinin Mekân Tasarımının ve Hizmetlerinin İncelenmesi: Kastamonu Örneği"** isimli çalışmada; onam formlarının gönüllülere imzalatılarak gerekli bilgilendirmelerin yapılması, veri toplama araçlarının (anket, ölçek, mülakat,...) uygulama izninin gerekli kurumlardan alınması, çalışmada kullanılacak olan veri toplama araçlarını geliştiren kişilerden müsaadelerinin alınmış olması, çalışmada ses/görüntü kaydı alınacaksa katılımcılardan gerekli izinlerin alınması, 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanunu kapsamında kişisel verilere dikkat edilerek katılımcılardan rızalarının alınması, veri toplamaya etik kurul kararından sonra başlanması ve etik davranış ilkelerine uyulması şartıyla söz konusu araştırmanın yapılması Etik Kurulumuzca uygun görülmüş ve onaylanmasına toplantıya katılan üyelerin oybirliği ile karar verilmiştir.

Prof. Dr. Muharrem ÇETİN Kurul Başkanı	Prof. Dr. Yavuz UNAT Başkan Yardımcısı	Prof. Dr. Burhan BALTACI Kurul Üyesi
Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI Kurul Üyesi	Prof. Dr. Tolga ULUSOY Kurul Üyesi	Prof. Dr. Abdullah Çağrı BİBER Kurul Üyesi
Prof. Dr. Kutay OKTAY Kurul Üyesi		

Ek: İlgili Çalışmanın Başvuru Evrakları

DAĞITIM LİSTESİ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Bilimsel Araştırmalar ve Yayın Etiği Kuruluna
Sayın Dr. Öğr. Üyesi Ayşenur AKBULUT

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu: HUMFDF4 Belge Takip Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/kastamonu-universitesi-ebys

Adres: Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü, Kuzeykent Kampüsü, Merkez/Kastamonu
Telefon No: (0 366) 2801012 Faks No: (0 366) 2801139
e-Posta: İnternet Adresi: www.kastamonu.edu.tr
Kep Adresi: kastamonuuniversitesi@hs01.kep.tr
Bilgi için : Serdar Durur
Raportör
Telefon No: (0 366) 2801144 - 1144

EK D Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü İzni

T.C.
KASTAMONU VALİLİĞİ
İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü
100.Yıl İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğü

Sayı : E-14572833-044-6144837 02.01.2025

Konu : Tez Çalışması

DAĞITIM YERLERİNE

Kastamonu Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Yüksek Lisans Öğrencisi olduğunuzu ve "Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğüne Bağlı 100. Yıl Halk Kütüphanenelerinin Mekân Tasarımının ve Hizmetlerinin İncelenmesi; Kastamonu Örneği" başlıklı tezinizde kullanılmak üzere kullanıcı ve personele yönelik hazırlanan anket sorularınız incelenmiş olup uygulanmasında bir sakınca bulunmamaktadır. Söz konusu anketin gönüllük esasına dayanarak uygulanması hususunda;

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Ali GÖÇMEN
Kütüphane Müdürü

Dağıtım:

Gereği:
Kastamonu 100. Yıl İl Halk Kütüphanesi Müdürlüğüne

Bilgi:
Sayın Hamide KAPDAN

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Doğrulama Kodu: BB1F4773-9B16-4CF5-B983-BD0D1C18FE9B Doğrulama Adresi: https://www.turkiye.gov.tr/ktb-ebys
KEP Adresi : kastamonukulturturizm@hs01.kep.tr Bilgi için:Hamide KAPDAN
Kütüphaneci